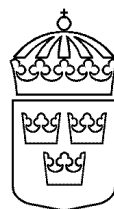

Riksdagens protokoll

1999/2000:39

Fredagen den 3 december

Protokoll
1999/2000:39

Kl. 9.00 – 16.10

1 § Meddelande om val av en ställföreträdande ombudsman vid JO-ämbetet

Förste vice talmannen meddelade att val av en ställföreträdande ombudsman vid JO-ämbetet skulle äga rum vid sammanträdet tisdagen den 7 december.

2 § Meddelande om preliminär plan för kammarens sammanträden

Förste vice talmannen meddelade att en preliminär plan för kammarens sammanträden under tiden den 18 januari–14 april 2000 delats ut till kammarens ledamöter.

3 § Meddelande om vissa hålltider i riksdagens planering

Förste vice talmannen meddelade att riksdagens planering om vissa hålltider under tiden januari 2000–december 2001 delats ut till kammarens ledamöter.

4 § Meddelande om skriftliga frågor och svar under juluppehållet

Förste vice talmannen meddelade att ett meddelande om skriftliga frågor och svar under juluppehållet delats ut till kammarens ledamöter.

5 § Meddelande om frågestund

Förste vice talmannen meddelade att vid frågestunden *torsdagen den 9 december kl. 14.00* skulle följande statsråd närvara:

Vice statsminister Lena Hjelm-Wallén, statsrådet Ingela Thalén, statsrådet Mona Sahlin, statsrådet Leif Pagrotsky och statsrådet Lars-Erik Lövdén.

6 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Motioner
1999/2000:MJ13–MJ15 till miljö- och jordbruksutskottet

7 § Förnyad bordläggning

Föredrogs men bordlades åter
Utrikesutskottets betänkanden 1999/2000:UU1, UU2 och UU6

Rättsväsendet

8 § Rättsväsendet

Föredrogs
justitieutskottets betänkande 1999/2000:JuU1
Utgiftsområde 4 Rättsväsendet (prop. 1999/2000:1 delvis).

Anf. 1 GUN HELLSVIK (m):

Herr talman! Vi ska i dag diskutera rättsväsendets olika verksamheter. Det finns då skäl att påminna om rättsstatens viktigaste uppgift, nämligen att upprätthålla en god rättsordning och att skydda människor mot övergrepp från såväl enskilda som det allmänna. Historiskt sett har medborgarnas trygghet mot brott och tillgång till ett rättssäkert domstolsförfarande ansetts utgöra själva fundamentet för varje civiliserat samhälle.

Emellertid har det svenska rättsväsendet under de socialdemokratiska regeringsåren nått vägs ände. Regeringen tycks oförmögen att ta till sig problemen och vägra inse medborgarnas behov av trygghet och vilka krav som måste kunna ställas på såväl polisens, åklagarnas, domstolarnas som kriminalvårdens olika verksamheter. Regeringens ovilja att tillgoda medborgarnas krav på rättstrygghet och rättssäkerhet är dokumenterad i höstens budgetproposition, och verkligheten visar med icke önskvärd tydlighet att statens hårda kärna vittrar sönder.

Herr talman! Låt mig ta några exempel från olika verksamhetsgrenar inom rättsväsendet, och jag börjar med polisen.

Nyligen uttalade justitieminister Laila Freivalds i en debattartikel om hotet från nationalsocialisterna i Svenska Dagbladet att rättsväsendet får de resurser som krävs för att för framtiden säkerställa att man når uppsatta mål. Hon skrev att detta framgår av budgetpropositionen. Hon undvek emellertid nogsamt att tala om hur mycket polisen får. Den som tar sig tid att läsa budgetpropositionen finner att polisen för nästa år får ett tillskott med ynka 21 miljoner och för 2001 ytterligare 5 miljoner. Detta bör ställas i relation till de krav som ställs på polisen.

Nästa år kommer Schengenavtalet att träda i kraft. I avtalet krävs att vi ökar vår gränskontroll mot tredje land. Om vi lever upp till kraven ökar våra möjligheter att hindra att organiserat kriminella tar sig in i vårt land, något som alla rimligen borde vara positiva till. Rikspolisstyrelsen har räknat fram att detta innebär ökade kostnader på 120 miljoner per år. I budgeten avsätts netto ca 2 miljoner. Vad som kommer att hända är att

polisresurser måste tas från annat polisiärt arbete, vilket ökar möjligheterna för grovt kriminella att utan risk inom landet organisera sig och bli allt farligare.

I november strandade löneförhandlingarna mellan Polisförbundet och Rikspolisstyrelsen. Orsaken är att det från Rikspolisstyrelsens sida framfördes att det inte finns pengar för att tillgodose ens ytterst låga löneökningsskrav. På central nivå inom polisen finns en klart uttalad uppfattning att svensk polis är dåligt betald. En bra lön är en förutsättning för att vi även i framtiden ska kunna rekrytera kvalificerade unga till utbildningen. En bra lön är också en förutsättning för att vi ska kunna behålla duktiga poliser. Med den budget för polisen som majoriteten tycks vara beredd att anta kommer poliskåren att ytterligare minska även om ytterst begränsade löneökningar avtalas fram. Om poliskåren dessutom minskar på grund av rekryteringsvårigheter eller flykt från yrket blir våra möjligheter att bekämpa grövre kriminalitet obefintliga.

Det finns emellertid tecken som tyder på att justitieministern äntligen inser att hon med stöd av majoriteten gått för långt, och då är det intressant att notera hur hon vill lösa uppkomna problem. Jo, genom att göra bl.a. renskötare till deltidspoliser. Justitieministern jämför med frivilligbrandkår. Det är för mig ofattbart att någon kan jämställa räddningsverksamhet vid brand eller liknande med polisens verksamhet. Polisverksamhet, till skillnad från räddningsverksamhet, innebär rätt och skyldighet att utöva makt. I denna maktutövning ligger även en rätt att utöva tvång och våld mot enskilda. Även om det då och då händer att poliser prickas för fel i sin maktutövning har vi en poliskår i Sverige som hederliga medborgare inte behöver känna rädsla för, och även boven kan räkna med att bli korrekt behandlad. Redan i dag, med den gedigna utbildning våra poliser har, händer det att de känner osäkerhet vid lagtillämpning. Hur kan man då ens tänka sig att det stora ansvar maktutövningen innebär läggs på en snabbutbildad person? Se i stället till att öka resurserna, så att vi kan få fler välutbildade poliser i Sverige och att poliserna får chansen att syssla med polisverksamhet i stället för administration.

Det finns skäl att påminna om vad Rikspolisstyrelsen skrev i sitt budgetäskande för år 2000: ”Rikspolisstyrelsen måste ödmjukt men bestämt begära att statsmakterna ger klara och långsiktiga besked. Kan polisen räkna med att få en sådan varaktig uppräknings av anslagen att det blir försvarligt att utbilda och anställa nya poliser? Och om en sådan uppräknings inte kan förväntas; vilka krav på verksamheten skall Polisen ge upp?”

Herr talman! Det är hög tid att skapa uppmärksamhet kring den katastrofala situation kriminalvården har hamnat i.

Sverige är med all rätt ett föregångsland vad gäller kriminalvård. Min egen uppfattning är att när människor döms för brott är det viktigt att den tid kriminalvården har brottslingen i sitt våld också utnyttjas på ett bra sätt. Det innebär bl.a. att jag, under de år jag arbetat med kriminalpolitik, har kämpat för ett vettigt verksamhetsinnehåll på våra anstalter och också under bl.a. motstånd från socialdemokraterna genomdrivit det alternativa straffet fotbojan.

Nu håller allt på att förstöras. Den socialdemokratiska regeringen har genomdrivit stora besparingar och samtidigt ökat kraven på kriminalvården. Klientelet på våra fängelser är i dag mer belastat än tidigare bl.a.

Prot.
1999/2000:39
3 december

Rättsväsendet

beroende på att mera lätthanterliga dömda ofta får fotboja i stället för fängelse. Detta ställer stora krav på vårdarna och övrig fängelsepersonal. Andelen narkomaner på fängelserna har ökat med allt vad det innebär. Samma sak gäller andelen personer med grava störningar.

Samtidigt som situationen på våra fängelser förändrats och blivit mer svårhanterlig har besparingar genomförts bl.a. genom att antalet platser kraftigt minskat. Resultatet är att vi vid vissa tillfällen har överfulla fängelser. T.o.m. sjukplatserna används i dag och räknas som vanliga platser, och dömda får vänta i frihet på en ledig fängelseplats. För att hantera de särskilt svåra fångarna med allvarliga personlighetsstörningar har s.k. stöдавdelningar inrättats.

På Fosieanstalten i Malmö, som jag nyligen besökte, gjordes en tillbyggnad för att bereda 30 fångar plats på sådana avdelningar. På grund av pengabrist öppnades bara tre av fem färdigbyggda avdelningar. Men eländet tar inte slut där. Med den budget som riksdagens majoritet nu driver igenom kommer pengarna inte ens att räcka för att driva den verksamhet som redan påbörjats. Hittills har man lyckats hålla narkotikan borta från de tre avdelningarna på Fosieanstalten, men när man ska spara ytterligare kommer man att få minska personalen, och därmed minskar också kontrollmöjligheterna. Vem tror att man kan få något resultat av behandling av drogade fångar?

För frivården, som bl.a. har hand om de personer som avtjänar sitt straff med fotboja, kommer den nya budgeten att innebära att man måste minska på kontrollen av de dömda. Detta ökar naturligtvis risken för misskötsamhet. All erfarenhet från andra länder visar att om fotbojan ska fungera krävs det inte bara en bra teknik utan också en tät kontakt mellan frivården och den dömda. Med fler fall av misskötsamhet riskeras tilltron till denna verkställighetsform.

En viktig del av kriminalvårdens verksamhet är påverkansprogram. Alla säger att det är viktigt att vi har individuellt anpassade sådana, men majoriteten är inte beredd att betala för dem. De individuellt anpassade programmen kostar naturligtvis, men nog är vi alla betjänta av att narkomanen sätts på ett program för avvänjning och att sexualbrottslingen sätts i specialterapi. Vad som nu händer är att man går över till billigare friskvårdsprogram – som en företrädare för kriminalvården uttryckte det – men friskvård är till för att bevara hälsan och inte för att bota ohälsa.

En annan punkt som alla är överens om är betydelsen av att personalen på våra fängelser har en adekvat utbildning, men inte heller detta är majoriteten beredd att betala för. 700 vårdare på våra fängelser saknar t.o.m. grundutbildning. För att ge dem en rejäl grund att stå på krävs antingen att man har pengar för att sätta in vikarier eller att man kan betala övertid. Ingetdera har man möjlighet att göra längre. Hur ska vi kunna bedriva en vettig verksamhet och inte enbart syssla med förvaring om personalen saknar utbildning för det som den ska göra?

Herr talman! Slutligen vill jag säga några ord om domstolsväsendet. Något sensationellt för Sverige har inträffat denna höst. Högsta domstolens ordförande, landets hovrättspresidenter, Sveriges domarförbund och enskilda lagmän har gett sig ut i den offentliga debatten och varnat för att rättssäkerheten i våra domstolar är i fara. Man har också riktat skarp kritik mot regeringens och Domstolsverkets sätt att driva på såväl förändringsprocessen som budgetprocessen.

Ett genomgående tema i domarnas kritik gäller formerna för den pågående förändringsprocessen inom domstolsväsendet. Förändringsarbetet drivs på utan att riksdagen har fått ta ställning till någon genomarbetad plan med regeringens mål och syfte. I debatten har vidare gjorts gällande att förändringsarbetet, som bl.a. lett till nedläggning och sammanslagning av domstolar, är tveksamt från konstitutionella utgångspunkter. Domstolarnas självständighet och oberoende är skyddade i grundlagen, och domstolarnas verksamhet ska varken kunna kommenderas eller ledas på samma sätt som andra myndigheters verksamhet.

Riksdagen har också sidsteppats av regeringen i fråga om domstolarnas framtida yttre organisation. För att bringa klarhet i vilka planer regeringen har med förändringsarbetet och vilka rationaliseringsvinster som åsyftas bör regeringen för riksdagen redovisa en övergripande plan för reformeringen av domstolsväsendet.

Herr talman! Sveriges rättsväsende är i kris. Det verkar inte som att majoriteten insett eller velat inse detta. Vakna upp och se till att människor i Sverige garanteras den rättssäkerhet och rättstrygghet som bara staten kan ge!

Mina partikolleger kommer att vidareutveckla vår syn som bl.a. kommer till uttryck i våra reservationer. Vi står naturligtvis bakom samtliga våra reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 3.

Anf. 2 ALICE ÅSTRÖM (v):

Herr talman! I dag ska vi debattera ett av de viktigaste områdena, och det är utgiftsområde 4 Rättsväsendet. Det är också ett av de områden som får stora resurser.

Vi som verkar inom de olika områdena – inom bostadspolitiken, inom socialpolitik och inom i stort sett alla områden – inser att det behövs resurser för att möta alla de behov som finns.

Här måste vi ha en balansgång när det gäller hur mycket pengar som ska satsas på de olika områdena. Rättsväsendet är ett av de områden som är mest beroende av hur övriga områden fungerar.

När man ska avväga var resurserna ska sättas in handlar det också om att det måste finnas ett brottsförebyggande arbete. Om kommunerna inte får tillräckligt med resurser för att kunna driva ett bra brottsförebyggande arbete, för att kunna möta barns behov i skolan, för att kunna möta utsatta människor, för att kunna möta missbrukare och erbjuda dem missbruksvård kommer ökningen av utslagningen att märkas på rättsväsendet.

Då måste man välja väg. Ska vi hela tiden möta de problem som finns i samhället med att öka resurserna till rättsväsendet? När vi ser att fler ungdomar får illa och en ökad ungdomskriminalitet är frågan: Ska vi möta detta enbart genom att öka resurserna till polisen? Eller handlar det om att också öka resurserna till kommunerna?

Vi i Vänsterpartiet har gjort en helhetsbedömning av budgeten och prioriterat tillräckligt mycket resurser till basverksamheten. Vi hade givetvis gärna sett att man också hade haft en stor pengapåse så att man hade kunnat ösa ut ännu mer pengar till rättsväsendet där det finns behov och brister. Det är majoriteten också klart medveten om. Under de senaste budgetåren har majoriteten saktat men säkert ökat resurserna till rättsväsendet.

Vi har under en lång tid haft problem med polisverksamheten. Dessa problem har två utgångspunkter. Den ena är de ekonomiska problemen som polisen tidigare hade. Det saknades kontroll över ekonomin och det fanns inte någon ekonomisk styrning. Underskotten i och överdragen av budgeten var enorma. Då var det nödvändigt att se till att få kontroll över ekonomin. Samtidigt genomförde man också en stor omorganisation inom polisen.

I dag har vi en ny polisverksamhet med en helt ny organisation där man ska arbeta problemorienterat och där man ska utgå från en närpolisverksamhet. Detta var givetvis en väldigt svår tid. Samtidigt som man stramade åt ekonomin – och det fick vi göra på alla samhällsområden – skulle man genomföra en stor omorganisation.

I dag börjar vi att få ett polisväsende som fungerar, men polisen behöver mer resurser, och den får hela tiden tillskott. Majoriteten säger också att det finns skäl att återkomma till detta och att det säkert kommer att behöva tillföras mer resurser.

Herr talman! Jag vill ändå peka på att anslagen till polisen är på 11 506 881 000 kr. Det är en av de stora anslagsposterna i vår budget.

När Moderaterna kommer med sin beskrivning av hur polisverksamheten ser ut – att rättsväsendet har nått vägs ände, att polisen i dag är i fullständig kris, att poliskåren kommer att minska ytterligare, att det finns en risk för en flykt från kåren och att detta är en sådan katastrof – då måste jag, herr talman, ändå poängtera att 11 506 881 000 kr är vad polisen får i anslag nästa år. Moderaterna vill tillföra 156 miljoner nästa år. Polisväsendet kostar 60 miljoner om dagen. Det innebär med Moderaternas tillägg ytterligare 3 ½ polisdagar.

Herr talman! Det kan inte vara rimligt att föra en debatt om att polisväsendet befinner sig i en fullständig katastrof, att man har en verksamhet som inte fungerar, och samtidigt påstå att 156 miljoner skulle utgöra skillnaden mellan en bra poliskår, ett fungerande polisväsende, och en katastrof.

Herr talman! Polisorganisationen behöver tillskott framöver, men det är ett av de områden som vi satsar mest på. Vi behöver kanske mer diskutera hur vi använder de 11 miljarderna än ständigt poängtera att det behövs ytterligare 100 eller 200 miljoner.

Herr talman! Det finns ett område inom rättsväsendet där vi i Vänsterpartiet gärna hade sett en ökning i budgeten, men där helheten och hela budgeten ändå fick avgöra vad vi skulle ställa oss bakom, och det är kriminalvården.

Kriminalvården har under de senaste åren fått göra ganska stora nedskärningar. Detta har varit möjligt att göra eftersom kriminalvården hade väldigt stora anslagssparanden, som inte var rimliga, medan man i dag har kommit ned till en nivå där man måste börja skära i verksamheten.

Men, herr talman, ska man titta på klara fakta så har kriminalvården de senaste två åren inte gjort några personalminskningar. Det är fortfarande lika många anställda inom kriminalvården vid dags dato som det var för två år sedan. Man har minskat antalet platser, och på vissa håll inom kriminalvården har man i dag nästan överbeläggning. Men samtidigt finns det i dag ungefär 450 tomma platser inom kriminalvården. Det här är ett problem som man måste möta med en bättre planering och ett bättre system, så att man kan utnyttja platserna på ett bättre sätt.

Kriminalvården kommer att gå in i ett svårt år, och det beklagar vi. Men samtidigt ska vi också inse att den svenska kriminalvården är den kriminalvård i världen som det satsas mest resurser på, och man måste ändå ha ett perspektiv.

Herr talman! Rättsväsendet är otroligt viktigt. Vi måste ha ett fungerande rättsväsende, men för att få ett väl fungerande rättsväsende måste samspelet mellan samhället och rättsväsendet i alla dess delar fungera.

I dag måste vi få ett bättre fungerande samarbete mellan olika myndigheter och mellan de rättsvårdande myndigheterna. Vi måste få kommuner som fungerar och kan möta medborgarnas behov, så att det inte i slutändan blir så att allt ska åtgärdas inom rättsväsendet.

Med detta, herr talman, vill jag yrka bifall till utskottets hemställan och till reservation 2.

Anf. 3 GUN HELLSVIK (m) replik:

Herr talman! Jag har två frågor i anledning av Alice Åströms anförande.

Alice Åström sade att polisväsendet nu börjar fungera. Jag skulle gärna vilja ha något eller några exempel på vad Alice Åström menar fungerar bättre i dag än vad det gjorde för, låt oss säga, ett år sedan.

Det andra handlar om Alice Åströms resonemang om det brottsförebyggande arbetet, som vi naturligtvis är överens om vikten av. Alice Åström sade att vi måste prioritera resurser till bl.a. skola och omsorg. Då skulle jag gärna vilja höra Alice Åströms förklaring till den utveckling som vi har haft under efterkrigstiden, och vi håller oss då till de tre första årtiondena efter andra världskriget, då resurserna till skola, fritidsverksamhet och omsorgsverksamhet ökade. Jag vågar påstå att man egentligen hade obegränsade resurser för dessa verksamheter. Vad var det som gjordes fel, med tanke på att resurserna fanns, under dessa årtionden eftersom de också visade en successiv, stark ökning av brottsligheten?

Anf. 4 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Herr talman! När det gäller att polisväsendet nu börjar fungera bättre kan jag använda bara ett exempel från mitt eget län, Jönköpings län. Där har vi under det senaste halvåret kunnat få ut mer poliser i närpolisverksamheten, mindre samhällen har kunnat få fler poliser ute i samhället och kontakten mellan medborgarna och polisen har faktiskt ökat. Det har varit en svår omorganisation, och det finns fortfarande mycket kvar att göra. Men polisverksamheten fungerar bättre och bättre på många områden.

Att Moderaterna inte vill lyfta fram något endaste positivt exempel förvånar mig inte. När jag är ute ser jag exempel på att det börjar fungera. Jag ser också de områden och platser där det är problem. Men man kan inte bara göra en ensidig beskrivning. I t.ex. min kommun, Vaggeryds kommun, hade vi för sju åtta år sedan två polismän som arbetade under kontorstid. I dag har vi fyra närpolis utplacerade.

När det gäller att prioritera skola och omsorg fanns det också, visar statistiken, en period då kriminaliteten faktiskt minskade. Sedan handlar det inte bara om att satsa pengar, utan man måste ha ett starkt och brottsförebyggande perspektiv, och det saknades till vissa delar tidigare. Men

det grundläggande är ändå att se till att de behov som finns ute i samhället kan mötas, för annars kommer det att ge konsekvenser som att människor blir utslagna, och vi vet att många av dem hamnar inom rättsväsendet.

Anf. 5 GUN HELLSVIK (m) replik:

Herr talman! Eftersom både Alice Åström och jag vet att resurserna i bl.a. Alice Åströms län inte har ökat utan i stället minskat, skulle jag gärna vilja veta – eftersom Alice Åström är insatt i situationen i sitt län – var man har tagit resurserna. Vilken verksamhet har man minskat hos polisen i länet?

När Alice Åström talar om brottsförebyggande talar hon om skola, fritidsverksamhet, omsorg och den typen av verksamhet. Jag skulle gärna vilja höra Alice Åströms syn på polisen som brottsförebyggare.

Anf. 6 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Det som man bl.a. har minskat på inom polisväsendet i Jönköpings län är administrationen och överbyggnaden. Man har nu en gemensam växel i hela länet, och man har dragit ihop resurserna inom administrationen. Allting har inte varit smärtfritt. Det har varit problem. Men på det här sättet har man kunnat frigöra resurser och placera ut dem.

När det gäller det brottsförebyggande arbetet och satsningar på skola, omsorg och missbruksvård gällde frågan polisen som brottsförebyggare. Polisen har en oerhört viktig brottsförebyggande roll genom att finnas ute i samhället, genom att kartlägga och veta vilka ungdomar det är som är stökiga och vilka gäng eller kriminella som är aktuella. Genom att kartlägga och arbeta effektivt på det sättet är poliser viktiga brottsförebyggare. På så sätt kan man också förhindra brotten innan de har skett. Så polisens roll som brottsförebyggare är viktig. Men i dag möter jag ofta också poliser som talar om att samhället i övrigt inte kan möta de behov som finns. Jag möter poliser som säger att stängning av fritidsgårdar har inneburit att deras arbetsbörda har ökat. Det är inte ett bra sätt att använda sig av polisen som brottsförebyggare. Där skulle man kunna gå in i ett mycket tidigare skede och ha det brottsförebyggande arbetet på en helt annan instans än polisen. Men de är oerhört betydelsefulla.

Anf. 7 RAGNWI MARCELIND (kd):

Herr talman! Inledningsvis vill jag yrka bifall till reservation 11 och som konsekvens av detta också reservationerna 16 och 17. För övrigt står vi bakom våra reservationer och särskilda yttranden.

I vårt särskilda yttrande nr 2 står det följande: ”En fungerande rättsstat är oumbärligt för ett gott samhälle. I ett gott samhälle överförs de demokratiska värdena och värderingarna från generation till generation. Utan dessa kommer relationerna mellan människor inte att fungera i vardagslivet. Tilliten och förtroendet måste utgå ifrån att respekten för varje människas unika värde är införlivad hos varje medmänniska. Rättsstatens uppgift är att ge en ram för dessa värden. Den ska syfta till att skapa en samlevnad med trygghet och respekt mellan människor och bidrar därmed också till att upprätthålla samhällets grundvärden.” Det är vad vi kristdemokrater ser som själva grunden för ett gott rättssamhälle.

Det senaste året har varit fyllt av dramatiska händelser som gjort att enskilda faktiskt har ställt sig frågan: Kan man lita på rättsväsendet, lagstiftningen och myndigheterna? Regeringen konstaterar också i propositionen att brottsligheten har blivit alltmer våldsam. En rad faktorer bidrar till en oroväckande utveckling, men regeringen ser ändå positivt på saken: "Den anmälda brottsligheten har sammantaget inte ökat under 1998" skriver man i propositionen.

Men verkligheten är trots allt att under 1998 anmäldes 1 190 812 brott. Bl.a. ökade våldsbrotten med 6 %. För de flesta är det lite svårt att se det här som en positiv utveckling. Vi kristdemokrater ser i stället en mycket allvarlig utveckling i rättssamhället som måste mötas med kraftfulla insatser. Den ökade brottsligheten måste mötas med både kortsiktiga och långsiktiga åtgärder. Snabba insatser krävs exempelvis genom utvecklad närpolisverksamhet, samarbete mellan polis, åklagare och socialtjänst samt, när det gäller unga människor, mellan skola, föräldrar och väl fungerande ungdomsrotlar.

Långsiktigt handlar det om ett förebyggande arbete. Höjd upptäcktsrisk, fasthet och konsekvens är viktiga signaler i detta preventiva arbete. Att vuxenvärlden får mer tid för den uppväxande generationen ser vi i sig som brottsförebyggande.

Polisen har under flera år blivit utsatt för kraftiga besparingar. I förra årets debatt kritiserade vi regeringen för den då förda besparingspolitiken. Men regeringen har bara fortsatt på den inslagna vägen under 1999. Risker är uppenbar att polisen inte längre kan utföra sina huvuduppgifter, att förebygga brott, upprätthålla ordningen samt utreda och beivra brott.

Då rikspolischefen Sten Heckscher besökte utskottet sade han: Prognosen för kommande år är dyster. Vi behöver anställa fler poliser, men vi kan inte utbilda fler poliser om vi inte har resurser att kunna anställa dem.

Enligt Rikspolisstyrelsens personalbyrå beräknas ett underskott med den ram som vi beslutar om i dag på 2,7 miljarder kronor fram till år 2002. Detta stora underskott klarar man inte utan mycket drastiska personalförändringar, enligt personalbyrån. Då är min fråga till Socialdemokraterna och stödpartierna: Hur ska polisen och de civilanställda, några av samhällets viktigaste aktörer, kunna sköta det arbete man är satt att sköta under de här villkoren?

För en vecka sedan demonstrerade 700 poliser i Kungsträdgården för mer resurser. Jag följde med två patrullerande poliser under några timmar för att samtala med dem, men också för att få en liten inblick i deras vardagssituation. En sak som oroar mig är den rapport som jag fick av dem om att alltfler unga människor inträder på den kriminella banan. Det är barn så unga att man inte kan hålla regelrätta förhör eller åtala. Och när poliserna efter ingripande följer de här barnen hem finns det enligt deras utsago dessutom ganska liten förståelse hos många av föräldrarna.

Vi får även fler och fler rapporter om att förundersökningar läggs ned. Då kan man fråga sig vilka signaler det här ger till den unga generationen som har debuterat på den kriminella banan. Antalet personrån ökade med en fjärdedel 1998, och det var också främst bland mycket unga människor. Min fråga till regeringspartierna är då: Vilken strategi

finns det för att avskräcka, men även verka för att unga gärningsmän inte återgår till brottslighet?

Den tidigare fastslagna tjänstetablån, 16 700 poliser, menar regeringen att man inte längre behöver hålla fast vid. Nu ska behovet när det gäller antalet poliser bedömas med hänsyn till verksamhetens behov och förutsättningar. Och så hänvisar man till intentionerna att närpoliserna ska utveckla sitt problemorienterade arbete. Då skulle jag vilja fråga Socialdemokraterna och regeringen: Hur allvarlig ska situationen i fråga om brottsligheten vara innan man anser att det är påkallat med mer polisresurser?

Kristdemokraterna krävde hösten 1998 en total översyn av vilken verksamhet polisen enligt lag ska vara skyldig att utföra. I propositionen skriver regeringen att "arbetet med att anpassa polisens arbetstider till verksamhetens behov är viktigt för det problemorienterade arbetet. Ett instrument för en sådan anpassning är s.k. periodplanering – –." Samtidigt konstaterar man att det fortfarande bara är 15 % av närpoliserna i landet som periodplanerar arbetstiden. Resursbrist leder till att poliserna inte hinner planera sin verksamhet. Det leder i sin tur till ineffektivitet och felprioriteringar.

Jag talade med Anna-Greta Johansson på polismyndigheten i går. Hon berättade att man nyss har genomfört en undersökning bland de civilanställda. Den presenterades i förra veckan. Den visade att de civilanställda mår mycket dåligt med stress, håglöshet och utbrändhet. Enligt den beräkning som de också har gjort skulle man omgående kunna flytta 700 poliser i landet direkt ut på gatan, där de behövs, om man kunde få ha fler civilanställda som kunde bedriva verksamheten inne på poliskontoren.

Nu håller man på med kompetensutveckling. Man utbildar de civilanställda så att de också ska kunna jobba med utredningar. Det är bra, men det sker i alldeles för liten utsträckning. Jag frågar: Är regeringen beredd att ta till sig den här oroväckande rapporten om de civilanställdas arbetsituation? Och är man beredd att skapa större möjligheter för kompetensutveckling så att vi får ut de här 700 poliserna på gatorna?

Det är också glädjande att regeringen har insett nödvändigheten av den nationella insatsstyrkan och att insatsstyrkans verksamhetsområde ska utvidgas. För att betona att styrkan är en nationell resurs ska den kallas just Nationella insatsstyrkan. Rikspolisstyrelsen föreslår att styrkan ska kunna sättas in i sådana fall där en polisoperativ bedömning visar att det är lämpligt på grund av de särskilda kunskaper som styrkans personal har.

Regeringen menar att styrkan fortsättningsvis ska ha sin organisatoriska hemvist vid Stockholms länspolis. Vi menar att det kommer att försvåra och undergräva möjligheterna att låta styrkan i verkligheten vara en nationell resurs. Vi vidhåller vårt tidigare krav om att Nationella insatsstyrkan ska läggas under Rikspolisstyrelsen.

Regeringen anger i budgeten att "Rikspolisstyrelsen ska informera polismyndigheterna om den särskilda kompetens som finns i styrkan och bevaka att myndigheterna inte av ekonomiska skäl avhåller sig från att använda styrkan". Den skrivningen förstärker bara min inställning att styrkan ska ligga under RPS. I besparingstider, då varje länspolisområde kämpar med effektiviseringar och rationaliseringar, kommer inte de olika

myndigheterna att ha råd att utnyttja Nationella insatsstyrkan. Ett fårskt exempel har vi i Östergötland som efter de tragiska polismorden kallade in extra hjälp. Östergötland stod i höst med ett underskott i kassan på 14,5 miljoner kronor. Man kompenseras med 6 miljoner kronor från RPS. Och på en fråga till justitieministern om hur Östergötland skulle klara av sin ekonomi fick jag svaret att det skulle skötas i en budgetdialog med RPS. Mig veterligen har den frågan ännu inte blivit löst. Sådant här sprider sig naturligtvis, och risken blir att polisdistrikten inte vågar anlita Nationella insatsstyrkan.

Regeringen anslår 21 miljoner kronor som ska täcka kostnaderna för den nya polishögskolan samt användas vid bekämpning av miljöbrott. Flera myndigheter menar att detta är omöjligt och uttrycker oro för att den nya miljöorganisationen hamnar i en polisiär svacka då det gäller bekämpandet av miljöbrott. Vår uppfattning är att det är av största betydelse att personalsituationen inom polisen snabbt förbättras och att arbetsuppgifterna ses över. Och därför anslår vi kristdemokrater 180 miljoner kronor utöver vad regeringen har anslagit till polisens verksamhet.

Kriminalvården har under de senaste åren genomfört stora rationaliseringar. Alla har inte varit positiva. Vi anser att regeringen i stället borde ha utökat resurserna och satsningarna på en av de få institutioner som i dag har möjlighet att förändra livssituationen för tusentals brottslingar och även brottsoffer. I stället lovar regeringen i budgetpropositionen att ”de ytterligare rationaliseringar som behöver göras ska genomföras utan att verksamheten drabbas”. Det arbetet kommer vi att följa med stort intresse.

Undersökningar med fokus på internernas bakgrund och sociala förhållanden visar inte helt oväntat att intagna har en mycket problematisk bakgrund, utöver den rent brottsliga. Ca 55 % är återfallsförbrytare. Regeringen medger också i propositionen att kriminalvårdens möjligheter att förebygga brott ska tillvaratas bättre och att verksamheten borde inriktas på att den dömda inte återfaller i brott. Denna insikt är glädjande, och vi delar den till fullo.

Det sitter alltfler psykiskt sjuka personer i våra svenska fängelser i dag, och den siffran ökar. Ska kriminalvården i framtiden ha ansvaret för de personer som så att säga ligger i gränzonen för bedömningen psykiskt sjuka, måste de också ha en adekvat vård. Resurser måste frigöras för sådan verksamhet och psykologer, terapeuter och annan lämplig personal anställas.

I regeringens proposition framhålls att narkotika är ett sällsynt problem på majoriteten av landets anstalter och häkten. Regeringen skriver att endast 10 % uppger att de har dagliga problem med droger. Efter att ha besökt en rad anstalter, intervjuat personal och interner, kan jag konstatera att den bild som regeringen ger inte riktigt stämmer med verkligheten. Enligt uppgift är det troligare att det är på endast 10 % av anstalterna som droger förekommer sällan eller aldrig. Dessa misstankar bekräftades av Kriminalvårdsstyrelsen som rapporterade den högsta siffran under en tioårsperiod 1998 – 5 000 av 9 500 interner missbrukade narkotika.

Vi anser att samtliga institutioner ska hållas drogfria. Drogtest bör användas i större utsträckning i situationer där personalen misstänker missbruk. Kriminalvårdsstyrelsen konstaterar att omfattningen av kon-

trollåtgärder på anstalter och i häkten i form av grundliga visitationer och urinprovtagningar har minskat. Detta måste ändras, så att personalen hinner med och har instrument för att få kontroll över narkotikan på våra anstalter. Vi kan inte heller acceptera att motivations- och behandlingsplatserna för narkotikamissbrukare har minskat. Vi vill tvärtom utöka dessa.

Anhöriga påverkas också oerhört mycket av fängelsestraffet. Därför tycker vi att det är viktigt att utvidga verksamheten, så att anhöriga kan komma och besöka dem som sitter i fängelse.

När jag besökte Hall i somras var det 30 grader varmt. En livstidsdömd pappa fick ta emot fyra av sina barn som han skulle umgås med från kl. 9 på morgonen till kl. 18 på kvällen i en liten lägenhet. Det var ju bra i sig. Det är fint att vi har fått besökslägenheter. Men tänk om vi kunde utveckla denna verksamhet, så att det skulle kunna vara möjligt för dem att umgås under mer naturliga förhållanden än vad som skedde på Hall i somras när jag var där.

Herr talman! Regeringen skriver i budgetpropositionen att ”det övergripande målet för rättsväsendet är att minska brottsligheten, öka tryggheten och uppfylla kraven på rättstrygghet och rättssäkerhet. För att nå dessa mål krävs ett ändamålsenligt och effektivt rättsväsende som tar sin utgångspunkt i medborgarnas krav på snabb handläggning, hög kompetens, hög servicenivå och god tillgänglighet.” Vi kristdemokrater ställer oss bakom dessa mål, men vi ställer oss frågande till hur regeringen med hänvisning till den framlagda budgeten ska kunna nå de uppställda målen.

Anf. 8 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Jag har en fråga till kristdemokraterna nu när vi har hört uppräknings- och beskrivningen av de problem och behov som finns inom rättsväsendet.

För att börja med polisväsendet talar kristdemokraterna om att återanställa civilanställda, så att 700 poliser ska kunna komma ut. De talar om att det måste finnas resurser hos Rikspolisstyrelsen, så att Nationella insatsstyrkan ska kunna användas utan att det blir något underskott. Det innebär att man måste tillföra mer medel till Rikspolisstyrelsen för att göra en anpassning till just detta, annars får man dra in pengar från de andra länspolisorganisationerna.

Kristdemokraterna talar också om de unga brottslingarna och vad man ska göra för dem, om att förundersökningar läggs ned och att anslagen för detta också måste öka.

Då undrar jag om kristdemokraterna menar att de 180 miljoner kronor som kristdemokraterna anslår för nästa år ska räcka till allt detta. När jag har räknat på detta är detta en mycket liten ökning. Det är viktigt att säga.

Herr talman! Beträffande kriminalvården håller jag med om att det finns problem. Och jag önskar att man kunde satsa mycket mer. Ragnwi Marcelind räknade upp de psykiskt sjuka som skulle kunna få vård – terapeuter och kuratorer. Hon talade om narkotikan och om att fler test och visitationer skulle göras. Hon sade att motivationsavdelningarna skulle utökas, att besökslägenheterna skulle förbättras osv. Allt detta ska ske med 30 miljoner kronor. Jag är mycket intresserad av att få veta hur

kristdemokraterna kan få pengarna att räcka till så mycket. Då kanske vi också kan använda oss av dessa knep.

Prot.
1999/2000:39
3 december

Anf. 9 RAGNWI MARCELIND (kd) replik:

Herr talman! Tack så mycket, Alice Åström, för de mycket intressanta frågorna. Självklart räcker inte 180 miljoner kronor till att uträtta allt detta. Men tillsammans med de 11 miljarder kronor som Alice Åström har stått och pläderat för ska räcka till polisverksamheten såsom den ser ut i dag, tror jag ändå att vi med 180 miljoner kronor ytterligare kommer ett stycke till på rätt väg. Min förhoppning är att vi fortsättningsvis som majoritet i justitieutskottet ska kunna tillföra mer resurser till denna verksamhet. Även om jag kan dela vissa av Alice Åströms tidigare påståenden i hennes inlägg om att det också krävs insatser på det sociala området räcker inte det, utan vi ser en samhällsutveckling där även välfärden drar med sig kriminalitet. Då är det viktigt att ha resurser att sätta in. Jag är medveten om att de pengar som kristdemokraterna vill tillföra utöver regeringens budget inte räcker till allt detta. Men tillsammans med de pengar som regeringen och majoriteten har anslagit kan vi gå vidare mot det mål som jag tror att vi tillsammans är eniga om, nämligen att förbättra systemet på våra anstalter och fängelser.

För att återknyta till våra anstalter finns det väldigt många vackra skrivningar i våra handlingsplaner för hur vården ska se ut på våra anstalter. Jag besökte Kumla i måndags och satt och talade både med personal och med interner i timmar. Och vad får jag gång på gång höra när jag kommer ut i verkligheten? Jo, jag får höra att de vackra skrivningar som finns i programförklaringarna inte utförs i verkligheten.

Det kanske är ett första steg att förbättra situationen på anstalterna – att vi verkligen genomför det som vi har skrivit så vackert om i våra betänkanden. Människor ska få adekvat vård, de individuella handlingsplanerna ska skrivas och utvärderas och människor ska få gå igenom de test och bedömningar som gör att man kan se vilka insatser varje enskild individ behöver för att komma ifrån sin kriminella bana.

Anf. 10 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Det var åtminstone tacksamt att få höra av kristdemokraterna att inte ens deras satsningar skulle räcka speciellt långt. Grunden är ju egentligen de 11 miljarder som man lägger till exempelvis polisväsendet.

Jag är helt överens med kristdemokraterna om att det visst finns behov och områden där man behöver satsa. Men man måste ändå göra denna avvägning. Men jag tycker, herr talman, att det vore hedervärt om oppositionen också kunde vara så tydlig att man erkänner att det man skjuter till bara kommer att ha en marginell betydelse. Detta fick vi ju också lite grann svar på här.

Oppositionen målar hela tiden upp en skräckbild av rättsväsendet och säger: Om vi fick skjuta till resurser skulle allting bli mycket bättre. Det är inte sanningen! Skillnaden är i stället marginell. Därför tycker jag att man också ska vara så ärlig att man säger det.

Jag tror nämligen att det finns en risk med att svartmåla en verksamhet på det sättet man nu gör. Om oppositionen sedan i realiteten hade makten och fick igenom sina budgetförslag, och detta inte skulle förändra

något, skulle det snarare öka politikerföraktet. Det är något som vi alla bör ta ansvar för. Därför är det bra att kristdemokraterna säger: Detta kanske skulle kunna göra lite, men det skulle inte räcka till allt det som vi beskriver att vi skulle vilja.

Anf. 11 RAGNWI MARCELIND (kd) replik:

Herr talman! En sak som jag tror ökar politikerföraktet, Alice Åström, är när man hela tiden backar från sina tidigare ställningstaganden. Jag tycker faktiskt att Alice Åström gör det gång på gång.

I debatten försöker hon hela tiden försvara polisens resurser därför att hon nu sitter i en regeringskoalition med Socialdemokraterna. Samtidigt försöker hon väga in att Vänsterpartiet självfallet också ser att polisen behöver mer resurser. Men för att kunna rädda situationen går Alice till ytterlighet och säger: Det är egentligen inte polisen som behöver mer resurser, utan det är socialtjänsten.

Jag vill fråga Alice Åström: Skulle det vara möjligt att t.ex. avveckla mc-kungarna genom att anställa fler socialsekreterare?

Jag tror inte det. Jag tror att kriminalstatistiken och det som sker i de kriminella sammanhangen är steg i en utveckling som inte enbart har social påverkan. Det handlar i stället om att vi lever i en tid som är alldeles speciell. Därför måste resurser sättas in.

Jag är medveten om att mina 180 miljoner inte kan göra allt – men de är bra mycket bättre än minus 180 miljoner, som Alice Åström anser vara tillräckligt.

Jag återkommer till frågan om fängelser. Jag tror att det är oerhört viktigt att vi utvärderar detta. Alice Åström sade i sitt anförande att personalen inom kriminalvården inte har minskat. Men det är dock så att 900 anställda har slutat inom kriminalvården under 90-talet.

Anf. 12 GUNNEL WALLIN (c):

Herr talman! I tisdags, den 30 november, tog fyra stora svenska tidningar på allvar upp kampen mot nazismen, rasismen och den organiserade brottsligheten. Dessa extrema, farliga rörelser har det gemensamt att de var och en utgör ett hot mot demokratin, människovärdet och det fria ordet. Den kampanj som tidningarna därmed kan sägas ha inlett har skapat en utomordentligt stor uppmärksamhet.

Det välkomnar vi i Centerpartiet. Vi är nämligen helt övertygade om att det enda effektiva sättet att mota dessa krafter är just att hela samhället, hela folket, på bred front reser sig upp och som en man säger ifrån.

Dessa mörkrets krafter vill föra Sverige och Europa ett halvt sekel tillbaka i utvecklingen – till de mörka 30- och 40-talen. De vill skrämja oss som höjer våra röster emot dem till tystnad. Vi ska inte låta dem lyckas! För att bekämpa och besegra dessa mörkerkrafter måste vi ta deras gärningar och agerande i olika sammanhang på största allvar. Förra året rapporterades närmare 1 000 brott med kopplingar till extremnationalistiska partier, individer och grupper. Det sammanlagda antalet brott med högerextrema inslag fördubblades mellan åren 1997 och 1998. Enligt Säkerhetspolisen finns det ingenting som tyder på att de här brotten inte skulle fortsätta att öka även i år.

Historikern och nazismforskaren Heléne Lööw bedömer att det nazistiska och rasistiska våldet har trappats upp. Det är dessutom på det viset att ingen annanstans i Europa har nazistiska organisationer tagit till sådana grova medel som just i Sverige. I den enkätundersökning som de fyra tidningarna lät landets alla åklagare besvara framkommer det alarmande uppgifter. Mer än var tredje åklagare har varit med om att en förundersökning måste läggas ned på grund av att inblandade parter blivit skrämde till tystnad. Tre av fyra åklagare uppger att de har haft mål där vittnen skrämde till tystnad. I vart femte fall har det handlat om hot från den organiserade brottsligheten – från kriminella mc-gäng och nazister. Sex av tio åklagare har själva blivit hotade. Tidningarna undersökte också 1 000 slumpvalda poliser – poliser som ytterst bär ett särskilt ansvar för att försvara och upprätthålla demokratins värden när dessa står på spel. Nio av tio poliser uppger att hoten mot rättsväsendet ökar. Flera vittnar om att de inte vågar ingripa mot vissa brottslingar av rädsla för vad som kan hända familjen.

Så här kan det bara inte fortsätta! Den här utvecklingen är skrämmande och oacceptabel. Detta kan vi inte stillatigande finna oss i. Vad beträffar de högerextrema grupperna är deras uttalade mål att ta makten i samhället – med våld om så krävs. Låt oss inse det. Låt oss ta detta på allvar. Låt oss bekämpa dem med alla till buds stående demokratiska medel. Låt oss skapa en nolltolerans mot allt de företar sig, vare sig det är våldsbrott eller enkla trafikförseelser.

Herr talman! Det är inte bara de yttre hoten mot rättsväsendet som oroar Centerpartiet. I ett demokratiskt samhälle är medborgarnas förtroende för och tillit till rättsväsendet avgörande. Vi i Centerpartiet har med stor oro noterat att många människor till följd av de senaste årens utveckling inom rättsväsendet upplever att rättssäkerheten och rättstryggheten har blivit naggade i kanten. De senaste åren har nämligen inneburit kraftiga besparingar, omorganisationer och centraliseringar. Jag hävdar att människors oro måste tas på allvar. Respekten för rättsväsendet och hur det fungerar är nämligen i den meningen beroende av medborgarnas förtroende.

Läget är följande: Människor känner sig rättslösa och fyllda av vanmakt. Människor resonerar som så att de slutar anmäla brott till polisen eftersom de vet att det inte lönar sig – brottet kommer ändå inte att klaras upp. De ringer polisen, men kommer inte fram eller får inte hjälp. Handläggningstiderna ökar. Mål och ärenden hos våra domstolar och myndigheter drar ut åratals på tiden.

Centerpartiet anser att samhället aldrig kan eller får godta en accelererande utveckling där enskildas trygghet och rättssäkerhet står på spel. Med den utgångspunkten har vi i vår partimotion *Ökad trygghet och minskad brottslighet* presenterat närmare 40 förslag till hur vi kan stärka och återuppbygga rättsväsendet. Den satsningen har vi i vårt budgetalternativ kompletterat med ekonomiska kraftsatsningar. Centerpartiet föreslår en halv miljard mer än regeringen till rättsväsendet. Resurserna till polis och rättsvårdande myndigheter förstärks kraftigt med vårt budgetalternativ.

Vi kraftsamlar framför allt inom tre områden, inom polisen, inom domstolsväsendet och inom kriminalvården. Våra åtgärder innebär bl.a. polisiär närvaro i varje kommun och varje stadsdel dygnet runt. Vi vill

även ha en glesbygdsfaktor vid fördelning av polisresurserna. Vi vill ha närpolis eftersom deras brottsförebyggande arbete i en bred samverkan är så viktigt. Men vi vill ha tjänsterna besatta. Vi välkomnar fler och decentraliserade utbildningsplatser, men det tar ju tid innan det får verkan på fältet. Därför vill vi ha fler civilanställda. Låt poliserna göra det de är bra på! Men reservpoliserna som ger A- och B-lag yrkar vi avslag på.

Vi vill ha nedkortade handläggningstider i domstolarna och hos de övriga rättsvårdande myndigheterna, en ökad samverkan och ett gemensamt IT-stöd. Dessutom vill vi att kriminalvården ges resurser för att förhindra återfall i brott. Vi vill ha en bättre satsning på rehabilitering, alldeles särskilt när det gäller unga och förstagångsförbrytare.

Vi vill ha en satsning på missbruksvård och psykiatrisk vård inom kriminalvården. Platsbristen på anstalter och häkten måste avhjälpas. De drog fria anstalterna är snart ett minne blott. Det gäller att göra någonting åt narkotikasituationen. Det räcker inte med att skriva och säga att det ska vara narkotikafritt. Inom kriminalvården behövs det stöd och en bättre samverkan med kommunerna för att förbättra utslussningen och hindra återfall.

Jag tänker fördjupa mig lite mer i frågan om domstolsväsendet. Domstolarna kan på goda grunder sägas vara något av demokratins ryggrad. Domstolarna spelar en oerhört väsentlig roll i det demokratiska samhället och är en nyckelaktör inom rättsväsendet som mycket cirklar kring. Faktum är att våra domstolar är hårt pressade nu. Det har jag fått många konkreta bevis för och vittnesbörd om under de senaste veckorna i de kontakter som jag har haft med personal på Domstolsverket.

Arbetsbelastningen inom hovrätter, kammarrätter, länsrätter och regeringsrätt är oroande. Vi ser nu att förhandlingstiderna ökar, genomströmningstiderna ökar och antalet inkomna mål ökar, men antalet avgjorda mål minskar. Därför har Centerpartiet i sitt budgetalternativ lagt den största delen av den halva miljarden på domstolsväsendet. Vi anser att det är logiskt och naturligt eftersom det är där de största behoven finns.

I söndags nåddes vi av larmrapporter där det uppgavs att 350 jobb vid landets domstolar riskerar att försvinna inom de närmaste tre åren mot bakgrund av Domstolsverkets sparbetning. Det är med oro vi i Centerpartiet ser på Domstolsverkets sparkrav. Vi fruktar att sparkravet kommer att gå ut över de mindre tingsrätterna och leda till en centraliserad tingsrättsorganisation. Vi borde ha tagit lärdom av de tidigare omorganisationerna inom rättsväsendet.

Att bara lägga ett generellt besparingskrav utan att ange i vilken riktning verksamheten bör gå förmedlar en känsla av att kravet inte är särskilt realistiskt. Det är en sak att modernisera och reformera domstolsväsendet, och en sådan utveckling ställer vi i Centerpartiet upp på och bejakar, men att svälta ut tingsrätter för att effektivisera verksamheten tycker vi är stötande och oansvarigt.

Vi är beredda att vara med och ta ansvar för att reformera och modernisera domstolsväsendet. Vårt absoluta krav för detta har varit och är att förändringarna måste ske under riksdagens överinseende och under politiskt ansvar. Förändringarna måste ta fasta på det goda i dagens struktur. Det är en självklar utgångspunkt för oss att det ska vara en fortsatt decentraliserad organisation.

En konstruktion där domkretsarna utvidgas men där verksamheten även fortsättningsvis bedrivs i flera domstolar vore ett alternativ värt att studera närmare. Den utvidgade domkretsen kunde ha en gemensam ledning och en gemensam administration men i övrigt handlägga den löpande verksamheten vid den för parterna närmaste domstolen.

Genom att öka samverkan inom och mellan domstolsslagen skapar man också möjligheter att bibehålla dagens decentraliserade struktur. De försök som gjorts och som ännu pågår bör utvärderas och erfarenheterna spridas.

I övrigt går tyvärr många av de åtgärder regeringen föreslår i sin budgetproposition beträffande domstolsväsendet i fel riktning. Detta gäller inte minst regeringens planer på att centralisera inskrivningsverksamheten. Även om vi kan dela regeringens bedömning att domstolsväsendet behöver renodlas anser vi att den av regeringen föreslagna lösningen inte är den optimala. Medborgar- och sakägarperspektivet talar starkt emot den av regeringen föreslagna organisationen.

En medelstor inskrivningsmyndighet tar i och för sig inte emot så många besök per dag, men antalet telefonfrågor är stort. Det är en fördel om den som svarar känner fastighetsförhållanden och bygden. Vi anser också att man inte ska ta det här steget förrän man helt klart vet hur man ska ha hela organisationen inom domstolsväsendet.

En annan viktig del handlar om nämndemännen. De har en viktig demokratisk del i domstolsarbetet. För att vi ska få en kår som speglar samhället måste det till en översyn av deras arbetsvillkor.

Det är svårt att vara ensam och ta ett grepp över hela rättsväsendet. Jag har försökt att ta upp de viktigaste sakerna.

Herr talman! Jag står bakom de särskilda yttrandena och alla våra reservationer. Jag yrkar bifall endast till reservation 8 och reservation 18. Med detta vill jag också ha sagt att det viktigaste är att vi har en effektiv verksamhet och att vi får ytterligare resurstillskott för att garantera rätts säkerheten även i framtiden.

Anf. 13 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Jag vill börja med att instämna i hela den första delen av Gunnel Wallins anförande om vikten av kampen mot nazismen. Man ska reagera vid varje tillfälle. Det är oerhört viktigt att hela samhället reagerar på detta. Där finns det mycket att göra. Likadant är det inom rättsväsendet där vittnen hotas. Det är någonting som vi måste återkomma till och diskutera. Vi måste vidta de åtgärder som behövs för att komma till rätta med detta.

Herr talman! Sedan kan jag inte låta bli att, precis som med Kristdemokraterna, titta lite grann på Centerpartiets budgetalternativ. Gunnel Wallin säger att med deras politik och deras förslag ska man kunna ha en polis på plats i varje kommun och i varje stadsdel dygnet runt. Det är en väldigt bra ambition. Men när jag tittar på Centerpartiets budgetalternativ ser jag att man skjuter till 65 miljoner kronor till polisväsendet nästa år. Vi vet att polisväsendet kostar 60 miljoner per dag. Då måste jag ställa en fråga: Hur anser Centerpartiet att man ska kunna göra detta med 65 miljoner?

Anf. 14 GUNNEL WALLIN (c) replik:

Herr talman! Jag kan förstå frågan. Jag är glad över den första delen av inlägget. Jag sade också att vi alla måste ställa upp som en man för att tydligt markera situationen i vårt rättssamhälle.

När det gäller resurserna sade jag också allra sist att det är viktigt att vi har en effektiv organisation, men det behövs också ett visst resurstillskott. Med de ca 40 förslag som vi har i vår partimotion har vi visat på olika sätt att gå till väga för att få en effektiv organisation.

Men jag inser också att det är blygsamt i sammanhanget, och det kan hända att man skulle ha kunnat göra en annan fördelning. Jag tycker att det är viktigt att signalera att vi är medvetna om att resurstillskottet är knapert.

Vi måste också prioritera dem som arbetar inom rättsväsendet och ge dem en respektabel ersättning för det både fysiskt och psykiskt påfrestande arbetet. De måste få lön för den mödan.

Anf. 15 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Jag tycker att det är mycket som är positivt. I Centerpartiets motion finns det många förslag som också finns med i majoritetstexten. Vi har varit överens i väldigt många frågor. Det kommer säkert att fortsätta så framöver, för Centerpartiet har många konstruktiva förslag när det gäller att få ett effektivare rättsväsende.

Men jag vill ändå poängtera, herr talman, att det är precis det som vi i majoriteten signalerar – vi ökar resurserna till polisen, och vi ökar även resurserna till domstolsväsendet. Det står också tydligt i betänkandet att majoriteten avser att återkomma i vårbudgeten för att eventuellt skjuta till resurser. Det här är ju marginella skillnader.

Sedan, herr talman, vill jag lyfta upp en annan fråga. Det gäller diskussionen om domstolarna och de besparingskrav som finns där. Ser Centerpartiet något samband mellan det oerhört höga löneavtal på domarsidan som nu kom till och den ekonomiska situation som finns där? Om man inom olika sektorer helt plötsligt sluter avtal som ger enorma löneökningar, anser då Centerpartiet att vi automatiskt ska tillföra de resurserna? Måste inte också varje organisation ta ansvar för löneavtalen och de effekter de ger på verksamheten?

Anf. 16 GUNNEL WALLIN (c) replik:

Herr talman! Jag tycker att det är viktigt att ge långsiktiga tydliga anvisningar för all verksamhet, och inte något hackat och malet, så att man vet vad man har att utgå från. Sedan är det viktigt att koppla till verkligheten, för det är ändå den som gäller. Det är två viktiga principer som jag tycker att man ska ha med sig.

Jag tycker att man borde ha sagt vad som gäller redan nu, i stället för att återkomma i vårbudgeten. Man borde ha angivit riktlinjerna så att vi vet vad vi har att rätta oss efter.

Så till det här med löneavtal. Tittar man på just domstolsväsendet kan man fråga sig: Vilka är det man har möjlighet att säga upp vid en besparing? De flesta har ju livstidsanställningar. Det är de som kostar minst som man har möjlighet att säga upp. Det tycker jag inte är någon god ekonomi.

Anf. 17 SIW PERSSON (fp):

Herr talman! Även den mest förhårdade brottsling har en gång börjat som amatör. Tyvärr är det fortfarande så att vi politiker och myndigheterna är alldeles för amatörmässiga, så vi ger de här amatörerna möjlighet att hinna bli proffs. Det viktigaste vi allihop har att göra är att skärpa oss, så att vi tar hand om dem redan när de tar sina första stapplande steg som amatörer utanför lagens ramar.

Det är viktigt att komma ihåg att förebygga. Det måste alltid vara det allra viktigaste. Därför har Folkpartiet även i den här budgeten satsat mycket på skola och social omsorg. De viktigaste brottsförebyggarna är naturligtvis föräldrarna. Tillsammans ska vi se till att vi stoppar dessa ungdomar, som blir allt yngre, från att hamna vid sidan om lagen. Och då måste vi se till att de känner delaktighet, tilltro och framtidstro. När vi misslyckas ska vi naturligtvis se till att vi har ett rättsväsende som fungerar.

Därför föreslår Folkpartiet under treårsperioden 686 miljoner. Vi har aldrig sagt att det skulle vara någon tulipanaros som ger radikala förändringar. Men vi är övertygade om att det skulle bli en förstärkning hos både polis och åklagare och vid domstolarna. Det skulle vara en hjälp att minska de alldeles för långa handläggningstiderna. Med våra pengar är vi också övertygade om att det hade blivit lättare att hjälpa brottsoffer genom särskilda brottsofferassistenter.

Vi måste alla verkligen se till att vittnen vågar uppträda och säga sanningen.

År 1997 förändrades rättshjälpsreformen. Folkpartiet var emot den förändringen, och vi är fortfarande emot den. Vi hävdar att den bryter mot Europakonventionen för mänskliga rättigheter, som säger att samhället har ansvar för att hjälpa dem som har problem. Vilka är det nu som drabbas hårdast? Jo, det är tyvärr ofta lågavlönade kvinnor som inte får juridisk hjälp inom familjerättsområdet.

Herr talman! Det gjorde att vi för nästa budgetår lyckades skrapa ihop 192 miljoner kronor. Vi hade gärna velat ge mycket mer pengar. Det var en hård diskussion och mycket dividerande om var vi skulle lägga pengarna. Vi satsade ett antal miljoner på polisen, några miljoner på åklagarorganisationen, mycket pengar på domstolsväsendet, mindre på Brottsförmyndigheten och en hel del på rättshjälpskostnaderna.

Låt mig, herr talman, gå in lite grann på de olika områdena. Oavsett om det gäller polisen eller någon annan organisation är det viktigt att komma ihåg att det inte bara är fråga om att lämna pengar till de olika delarna. Man måste också diskutera hur man ska använda resurserna. Det är viktigt att också ställa krav. Jag är besviken över att vi så lite diskuterar hur vi använder de pengar vi satsar. Naturligtvis får jag ta på mig en del av ansvaret själv, men vi i Folkpartiet försöker i alla fall så gott vi kan.

En sak är jag väldigt besviken över att vi inte har fått reda på. Det är nämligen viktigt att man vet det när man diskuterar hur resurserna används. På papperet har vi 16 429 poliser. Men hur många är ute i den dagliga verksamheten? Tänk att det har jag ännu inte lyckats få reda på! Förhoppningsvis får vi snart reda på det, för det är viktigt när man diskuterar hur man ska förändra polisens arbete. Det är viktigt att verkligen

Prot.
1999/2000:39
3 december

Rättsväsendet

göra klart vad polisen ska syssla med, vad polisen ska få ta betalt för och annat.

Sedan är det också viktigt att vi ger tillbaka vår svenska poliskår en framtidstro. Det är allvarligt att man saknar tilltro till sin ledning.

Under det här året har vi diskuterat den nationella insatsstyrkan. Vi hade både långa och animerade debatter om hur vi ville att denna fantastiska specialistkompetens skulle användas. Vi i Folkpartiet tycker att det är glädjande att majoriteten verkligen lyssnade på de konstruktiva åsikter och förslag vi hade. Vi är nöjda, men inte helt nöjda – det är precis som vanligt. Vi tycker att det fortfarande är lite till att göra. Styrkan borde t.ex. ligga under Rikspolisstyrelsen. Man bör också ha en budget som gör att de olika länspolismästardistrikten inte får betala, för de har faktiskt ofta inte råd. Det är tragiskt när man får höra att det blir som på ett ställe där styrkan var ute. Den gjorde som vanligt ett fantastiskt bra jobb, och polisområdeschefen sade: Vi är väldigt tacksamma för hjälpen, men det kommer att dröja många år innan vi har råd att anlita er igen. Det är inte väl använda resurser.

Vi har också satsat lite pengar på polisen för att man ska kunna agera på ett kraftfullt och kompetent sätt mot mc-gäng och nazister. Det är alltid viktigt att polisen har god kompetens. Men det är extra viktigt att man har god kunskap när det gäller så allvarliga saker som mc-gäng och nazister. Det är viktigt att komma ihåg att de, som väl är, endast undantagsvis begår väldigt grova brott. Oftast gör de samma taskiga vardagliga brott som många andra, och det är då svårt för den som inte har kompetensen och överblicken att se den röda tråden.

Också vi i Folkpartiet tycker att de åtgärder som har vidtagits de senaste dagarna mot nazister och högerextremister är bra, men jag vill passa på att säga: Glöm inte bort den andra sidan! Det är också väldigt viktigt att vi verkligen håller rent på vänsterkanten och mot kommunismen.

När det gäller polisen tycker jag att det – som i och för sig på alla andra områden – är väldigt viktigt att blicka framåt. Det finns i betänkandet ett kapitel om polisutbildningen. Man ska vara försiktig med att använda ordet katastrof, men den svenska polisutbildningen möts i dag av väldigt allvarlig kritik. Man säger från elevsidan och även från väldigt många lärare att polisutbildningen är oacceptabelt dålig. Jag har också från flera håll hört sägas att den är katastrofalt dålig.

Varför är den det? Det finns naturligtvis många olika förklaringar härtill, men det är viktigt att man gör någonting åt det. Jag vill passa på att fråga justitieministern, som är här i kammaren, om det inte vore bra om man från regeringens sida omgående såg till att det gjordes en enkät bland lärare och elever på Polishögskolan, en enkät som också studenterna får vara med om att utforma. Man får då ett bra underlag. Vi hamnar rätt i diskussionen och slipper vissa övertoner.

Det är också viktigt att polisprogrammet nu utvärderas. Det ska då tillses att utvärderingen inte sker från ett håll där man är i beroendeställning. Det uttalas nu också önskemål om en utvärdering från Högskoleverket. Det ska ju vara en högskoleutbildning. Jag vill passa på att fråga om justitieministern kan ge någon indikation på när det verkligen blir en sådan här utvärdering av polisprogrammet. Det är viktigt att den nya polisutbildningen verkligen blir bra. Vi har alla möjligheter att få en

extremt bra polisorganisation i nästa årtusende, om vi använder oss av den möjlighet som den nya polisutbildningen ger.

Vi behöver mer än någonsin välutbildade poliser, både fysiskt och psykiskt. De behöver också ha goda kunskaper om rättsstatens rättigheter och skyldigheter. En bra utbildad polis vågar ta initiativ och ta tag i de allra svåraste sakerna. Är man inte säker i sin roll undviker man att ta tag i problemen. Det är faktiskt så för alla människor, även för en polis.

Några ord, herr talman, om åklagarorganisationen: Vi har i år inte någon särskild reservation när det gäller Ekobrottsmyndigheten. Det innebär inte att vi har slopat vår kritik mot Ekobrottsmyndigheten, men nu är denna genomförd, och vi ska göra det bästa av den. Från början var vi kritiska mot att man slog sönder ett samarbete mellan myndigheter som faktiskt hade börjat komma i gång. Vi ska vara medvetna om att det tar tre till fem år innan en ny organisation kommer i gång, och då tappar man ytterligare tid. Vi ska inte heller glömma bort alla de myndigheter som har blivit sönderslagna.

Vi har i årets folkpartibudget satsat några miljoner för att få 18 ytterligare åklagaraspiranter och på det sättet hjälpa den hårt belastade åklagarmyndigheten.

Herr talman! Vi satsar i år mycket pengar på domstolsorganisationen. Vi är som många andra väldigt oroliga. Naturligtvis ska domstolarna precis som alla andra myndigheter ha en tuff syn på budgeten, men vi vill i dag mer diskutera det principiella.

När Domstolsverket infördes 1975 var man på flera håll väldigt orolig över gränsdragningen mellan den dömande och den administrativa verksamheten. Utskottet har också med rätta pekat på att Domstolsverket inte på något sätt får gå in på den rättstillämpande och dömande verksamheten. Men det gäller då för oss att komma ihåg att man inom Domstolsverket och domstolarna är offer för verksamhet som man inte själv kan påverka. Då blir det i vardagen så att domstolarna får döma och rättskipa under villkor som de inte själva aktivt har kunnat påverka.

Gränsdragningen har inte hållits så som borde ha skett, vilket innebär att man inte håller fast vid det som från början var bestämt när Domstolsverket infördes. Herr talman! Detta gör att vi har ställt oss bakom en reservation om Domstolsverkets ställning.

Som jag sade inledningsvis har vi i Folkpartiet satsat pengar på att stärka brottsoffrens ställning. Brottsofferjourerna gör ett på många sätt fantastiskt jobb för att hjälpa målsägande och vittnen, men mycket av deras arbete går åt till administrativ verksamhet. Vi menar därför att de ska få pengar från staten till assistenter som kan klara det administrativa, så att de andra medarbetarna kan stödja utsatta människor.

Det kan aldrig nog understrykas hur viktigt det är att människor vågar och orkar stå upp och göra den plikt som de faktiskt har, en plikt som man annars ser till att komma undan genom att inte se och höra.

Några ord, herr talman, om rättshjälpskostnaderna: Låginkomsttagare blir i dag bevisligen drabbade. Rättsskyddet har blivit sådant att den som kan tänkas ha råd att betala sin försäkring också förutsätts göra det. Nu är det så att alldeles för många inte har råd. Även om man verkligen får rättshjälp innebär dagens system att den grundsumma som man själv får betala är alltför hög. Därför satsar vi pengar på att återinföra rättshjälpen,

Prot.
1999/2000:39
3 december

Rättsväsendet

med de begränsningar som man naturligtvis måste ha för att över huvud taget ha råd att ta av statens pengar.

Herr talman! Naturligtvis står vi bakom alla de reservationer som vi är antecknade för, men för att inte stoppa upp arbetet under den tidsnöd som råder yrkar vi från Folkpartiet bifall till endast en reservation, nämligen reservation 13.

Anf. 18 KIA ANDREASSON (mp):

Herr talman! Det finns ett behov av att bryta ned de allmänna målen för rättsväsendet, alltså ökad trygghet, minskad brottslighet och rättssäkerhet, i tydligt formulerade delmål. Men dessa får inte vara självändamål utan måste baseras på geografiska förutsättningar och forskning om vilka effekter olika åtgärder medför och för vem eller vilka. För att redovisa problem och förslag till åtgärder måste de delmål som ska uppfyllas vara tydliga.

Vad kan krävas av respektive myndighet? Vad innebär lång handläggningstid? Vilken nivå bör förundersökningarna ligga på? Det krävs också en helhetssyn på rättsväsendets största myndigheter: polis, åklagare, domstol och kriminalvård, eftersom problem i en av myndigheterna fortlplantas till de andra myndigheterna. Varje beslut som fattas i en myndighet måste därför analyseras utifrån denna helhetssyn.

För att uppfylla de övergripande målen måste hela samhället vara involverat. Det kan inte endast rättsväsendet klara av. Detta gäller alltså både privatpersoner, organisationer, föreningar, myndigheter och inte minst de politiska instanserna på olika nivåer inom samtliga områden, t.ex. när det planeras bostäder, hur skolor utformas och vilka resurser de får, fritidsverksamhet och fördelningspolitiken i stort – inte minst kortare arbetstid – och vad detta skulle kunna innebära för brottsförebyggande åtgärder och för att mildra stressen, som är stor just nu i samhället och som går ut över barnen. Ragnwi Marcelind tog upp att poliser hade gjort den bedömningen att barn kommer in ännu tidigare i kriminella banor och ställde frågan: Hur ska vi få de unga gärningsmännen utanför kriminell verksamhet? Ja, detta är en möjlighet. Att motarbeta utanförskap och mobbning är också mycket viktigt i detta sammanhang.

Miljöpartiet anser också att krav på lag och ordning inte får formuleras så att det står i motsatsställning till jämlikhetsideologin eller orsakar stora ingrepp i den personliga integriteten. Nästan var och varannan människa som uttalar sig här i kammaren tycker jag verkar tro att buggning är det instrument som skulle upphäva all brottslighet, men så är det ju inte, utan det är i sammanhanget andra åtgärder som måste till.

Krav måste däremot ställas på aktörerna på marknaden – men det hörs inte så ofta – som genom sin verksamhet skapar tillfällena till brott: nöjesvärlden med öppettider och spritservering, porr, det pornografiska utseendet på filmer och tidningar – vad har det för samband med våld mot kvinnor? – våldsfilmerna och de som producerar och försäljer dem, evenemang som kräver stora polisinsatser och orsakar skadegörelse, affärernas öppettider – t.ex. dygnet-runt-öppet med en enda personal, ofta en ung tjej – biltillverkarnas säkerhetsanordningar, tillgängligheten till alkohol och inte minst EU-regler. Brottsförebyggande är ju allt detta som jag har tagit upp. Allt tänkande är viktigt, så att inte detta uppmunt-
rar till brott.

Rättsväsendet tillförs kontinuerligt nya uppgifter, och nya brottstyper uppkommer. IT-brottslighet och en ny form av ekonomisk brottslighet är bara några exempel. Genom EU-inträdet och EU-bestämmelserna får rättsväsendet än mer uppgifter och ny brottslighet på köpet. Den fria marknaden, herr talman, och reglerna om redovisning av moms har orsakat smuggling och karusellhandel. De öppna gränserna har bl.a. orsakat än mer människosmuggling, därför att om man väl kan få in människor över de yttre gränserna så går det lättare att smuggla. Denna handel omsätter oerhörda belopp.

Mer och mer resurser i rättsväsendet måste användas till EU-samarbetet. Siw Persson efterlyste en diskussion om hur vi använder de pengar som satsas, och det är en viktig diskussion. EU-samarbetet går i ett rasande tempo med inrättande inte endast av Europol och Schengen, utan också av Eurojust för åklagare, en gemensam polisakademi med polischefsutbildning samt utredningsgrupper där både polis och åklagare ska ingå. Meddelanden genom Europol Information System överhopar rikskriminalen dygnet runt, och där vet man inte hur man ska hantera all information man får. Dessutom är de andra ländernas byråkrati så stor och svår genomtränglig att det blir ännu mer problem.

Det finns starka krafter inom EU som arbetar för en gemensam europeisk strafflag. Det finns redan ett embryo som benämns *corpus juris*. Förslaget begränsas visserligen till att gälla vissa brott som skadar eller kränker EU:s finansiella intressen, *men* det innehåller en princip om det europeiska territoriet som säger att EU ska utgöra en enda sammanhängande jurisdiktion med en gemensam specialstrafflag, med domstolar som täcker hela området och framför allt en enda åklagarmyndighet med självständig ställning i förhållande till både nationella myndigheter och gemenskapsinrättningar.

Enligt *corpus juris* ska brotten lagföras med iakttagande av särskilda regler inför en domstol som inte får ha lekmanaledamöter. Det betyder att utrymmet för den nationella kriminalpolitiken begränsas, vilket kommer att få utslag på påföljder, påföljdsval och straffmätning.

Vi ser nu början på hur Sverige får anpassa sig i ärende efter ärende. Det straffrättsliga skyddet av euron mot förfalskning är ett sådant exempel i vilket vi i riksdagen ska ta ställning till ett rambeslut som binder staterna vid ett maxstraff som är högre än det vi har i dag, från åtta år till eventuellt tio år eller längre, samt ett direktiv om elektronisk handel som innehåller förbud mot att utkräva ansvar för operatören. Vi har nyss infört det i Sverige genom en lag om elektroniska anslagstavlor. EU-direktivet avser att underlätta den elektroniska handeln genom straffrättslig ansvarsfrihet för operatören. Denne har då inget ansvar eller någon skyldighet att ta bort barnporr eller nazistiska budskap, vilket innebär att det blir svårare att bekämpa allt skräp som finns på nätet. Majoritetsbeslut råder, så även om vi i Sverige markerar att vi inte vill ha denna förändring får vi ändå följa detta direktiv och annullera, alltså ta bort, den lag som vi nyligen instiftade.

Den ständigt upprepade frasen om att vi måste ha alltmer samarbete som skydd mot den organiserade gränsöverskridande brottsligheten, vilken framställs som det största hotet mot Sverige, uppges som skäl till att det inrättas fler och fler EU-grupper och myndigheter. I en rapport konstaterar de tre nordiska EU-länderna att de inte har någon sådan

brottslighet förutom mc-brottsligheten. Varför avsätts då så mycket resurser till detta område, när vi behöver dessa till angelägna områden som vi dessutom själva prioriterat i budgeten? Jag talar då om t.ex. brott med rasistiska, främlingsfientliga eller homofobiska inslag och våld mot kvinnor, där polisens insatser för att förebygga och beivra våld mot kvinnor och barn ska intensifieras och förbättras. Polisen ska utveckla samarbetet på detta område med andra myndigheter inom och utom rättsväsendet och med frivilligorganisationer. Andra exempel är miljöbrott och våldsbrott generellt, därför att våldsbrott har fortsatt en tendens att öka.

Nej, anledningen till att alltmer resurser behövs till EU-samarbetet uttalar chefen för Europol i en intervju som återges i Polistidningen nr 7 i oktober 1999. Han säger: "EU skapar kriminalitet. De kriminella utnyttjar frånvaron av kontroller till det yttersta. Europol behövs för att plåstra om de sår som EU självt orsakar." Denna anledning plus de krafter som vill ha ett gemensamt rättsväsende med gemensam strafflagstiftning utgör grunden till att alltmer resurser måste användas till EU.

Miljöpartiet, herr talman, vill här tydligt deklarerat att vi motsätter oss denna utveckling. Det handlar inte längre om samarbete utan om överstatlighet och att vi inte längre kan fatta beslut om hur resurserna ska användas utan är tvungna att rätta oss efter majoritetsbeslut fattade av EU-institutioner.

Jag övergår till den svenska polisen. Mediespeglingsen av polisväsendet ger en mycket dyster problembild. Allmänheten får en föreställning om att ingenting fungerar, eftersom det är just sådana situationer som skildras. Just nu är polisen belastad, därför att polisen ska arbeta både förebyggande och kunskapsbaserat, och det tar tid innan detta arbete ger resultat. Under tiden ska polisen också ta hand om den brottslighet som sker akut och bygga upp en annan struktur. Tack och lov finns det även en annan sida, som framträder vid besök hos polismyndigheter utanför Stockholm.

Stockholmspolisen har sina speciella problem och behöver fler poliser och civil personal. Men samtidigt fordrar Schengensamarbetet att ungefär 450 tjänster ska avdelas till yttre gränskontroll. Rikskrim fordrar också 25 tjänster för att klara Schengenkraven. Ännu vet vi inte hur stora resurser som Schengensamarbetet fordrar eftersom svaret från regeringen är att det beror på ambitionsnivån, som särskilda Schengenkontrollanter sätter gränserna för.

Även om Miljöpartiet anser att mer resurser ska avsättas för att anställa poliser finns stor risk för att de faller ned i ett stort Schengen-EU-hål och inte kommer att användas på det sätt Miljöpartiet avser. Det utvidgade polissamarbete som följer av Sveriges anslutning till Schengensamarbetet och också arbetet med Europol ska nämligen enligt regeringen intensifieras och är en prioriterad uppgift.

Sveriges geografi skapar olika arbetsvillkor för polisen. Storstad kan inte jämföras med landsbygd, men ändå fordras resurser för de vidsträckt ytor som glesbygdspoliserna ska bevaka. Miljöpartiet har tillsammans med Vänsterpartiet och Centerpartiet föreslagit ett särskilt glesbygdssöd vid resursfördelningen. Regeringen har föreslagit reservpoliser.

Det finns inget färdigt förslag som vi kan bedöma. Miljöpartiet anser att det mycket väl kan anställas deltidspoliser. Men ett krav från vår sida

är att dessa poliser har fått adekvat utbildning för de uppgifter som ska utföras. Ska dessa deltidspoliser utföra ordinarie polisuppgifter ska de naturligtvis ha samma grundutbildning som de ordinarie poliserna.

Snabbutbildning av friställda officerare är ett annat förslag som ej heller är presenterat i färdigt skick. Dessa ska emellertid inte arbeta som vanliga poliser utan utbildas som chefer i polisorganisationen. Miljöpartiet är skeptiskt inställt till det. Vi ser ingen anledning att gå förbi personer med högskoleutbildning inom ekonomi, personal och administration.

Vi anser ej heller att man ska anställa dessa officerare vid Polishögskolan om det inte rör sig om speciell ämneskunskap. Vad gör en officer bättre lämpad som ekonomichef än en person som har gått en högskoleutbildning? Inte minst finns könsperspektivet. I så fall skulle dessa män, som officerskåren utgörs av, gå före andra.

Miljöpartiet vill inte heller att vakter tar över polisiära uppgifter och att de används i större utsträckning. Miljöpartiet anser att polisutbildning är ett grundkrav för att sköta polisiära uppgifter eftersom dessa kan innebära ett legalt användande av våld och svåra hotsituationer. Anställ i stället mer civilpersonal till uppgifter som ej kräver polisiär utbildning.

Att Rikspolisstyrelsen har svårt att föreslå organisationsförändringar är miljöbrottsatsningen ett bevis på. Trots att det finns öronmärkta pengar för att göra en ny effektiv organisation som ska ingå tillsammans med åklagarmyndigheterna har hittills inget gjorts.

Riksåklagaren har förberett sin del i detalj och anställt personal för de 13 miljoner som man fick till ändamålet, men Rikspolisstyrelsen har inte gjort ett dugg. Det är anmärkningsvärt. Miljöpartiet förutsätter att Rikspolisstyrelsen måste redovisa hur den använt de 16 miljonerna. Det ska gå att följa upp dess konton på samma sätt som hos Riksåklagaren, där man specificerat användandet av pengarna.

Tyvärr har kriminalvårdens mål om human människosyn, god omvårdnad, aktivt påverkansarbete, hög säkerhet och respekt för den enskildes integritet och rättssäkerhet utnyttjats negativt av vissa intagna. Det har på slutna anstalter etablerats kontakter via telefon och brev för att begå nya brott.

Det finns personer som utgör ett hot mot andra intagna, och de påverkar så att ingen vågar säga något i domstol. De missbrukar permissionsregler etc. Målsättningen får för den skull inte sänkas generellt, utan speciella åtgärder ska vidtas för denna kategori av fångar. Farlighetsbedömningar är ett sätt och små avdelningar ett annat.

Eftersom myndigheten inte får kompensation för pris- eller lönehöjningar och har använt sitt anslagssparande krävs förmodligen ett ökat anslag i vårpropositionen för att bibehålla de program som finns och för att utveckla dem. Det är väl belagt att fängelser har en skadlig inverkan och att påverkan sker bäst i frihet. En utbyggnad av frivården och rehabilitering är viktig. Det är viktigt att utslussning sker noggrant, gärna med test med fotboja den sista delen av straffet. Det krävs också en återrapportering av effekterna och resultatet av de metoder som används inom kriminalvården. Det behövs satsas på vetenskapliga utvärderingar och uppföljningar. Det räcker ej att endast mäta i antal återfall.

Herr talman! Jag kommer sist till frågan om domstolarna. För att dra ned 10 % på verksamheten, såsom Domstolsverket påbjuder, planerar man nu en uppsägning av domstolssekreterare och en mindre antagning

Prot.
1999/2000:39
3 december

Rättsväsendet

av notarier. Domarna som är oavsättliga sitter säkert, fastän det är de som har bidragit till den akuta nedskärningen genom sina krav på 20-procentiga löneökningar, som de fick igenom trots att det inte fanns utrymme för det i budgeten. De ansåg att de krävde sin rätt. Domstolssekreterarna har ingen rätt, trots att de tagit ett stort ansvar för verksamheten. Utan dem blir det som inom åklagar- och polisorganisationen. Det blir en enorm röra där renodlingen av domarrollen blir en chimär. De får göra domstolssekreterarsysslor i stället.

Det värsta är att verksamheten kommer att gå trögt, med följd att vi får domstolar som utgör flaskhalsar i rättssystemet. Det är allvarligt att det ytterst drabbar medborgarna som brottsoffer, t.ex. kvinnor som har blivit utsatta för våld. Det är fråga om rättssäkerheten för den enskilde. I ett förändringsarbete, vilket ska ske inom domstolsväsendet, fordras alltid mer resurser för att det ska bli bra. Det vet vi av erfarenhet. När detta sätter i gång är det viktigt att ett ökat anslag samtidigt beviljas.

I detta perspektiv känns det som ett mindre problem att diskutera notarieutbildningen, som Miljöpartiet gör i reservation 22. Vi har tidigare talat om hur vi anser att den måste förändras. Hur stämmer riksdagens mål med nuvarande situation? Riksdagen har ju uttalat att systemet med notarier är bra och att man ska ha in fler notarier i domstolsväsendet. Jag tycker att det visar på ohållbarheten i systemet och att det behöver förändras.

Anf. 19 RAGNWI MARCELIND (kd) replik:

Herr talman! Kia Andreasson talar om andra aktörers ansvar för att motverka ökad brottslighet. Jag har ett par frågor till Kia Andreasson.

Ansluter sig Miljöpartiet till Kristdemokraternas synpunkt när det gäller öppethållande av krogar på natten, dvs. att beslutet att de får hålla öppet till klockan 05.00 ska motverkas?

Ansluter sig Miljöpartiet till Kristdemokraternas synpunkt att lördagsöppet på Systembolagen är felaktigt eftersom det ökar tillgången och riskerar att öka våld mot kvinnor och barn?

Den internationella kriminaliteten förfogar över väldigt stora pengar. Man säger att den har mer resurser till sitt förfogande än vad både skogsindustrin och bilindustrin förfogar över. Då är min fråga: Hur ska vi kunna möta denna kriminalitet utan att använda gemensamma åtgärder över gränserna? Jag tänker på Schengensamarbetet, Europol och i mycket speciella fall buggning.

Vilka lösningar har Kia Andreasson för att komma åt den mycket avancerade kriminaliteten, om hon inte till något pris vill samarbeta över gränserna eller se de möjligheter som finns i dessa uppräknade avseenden?

Anf. 20 KIA ANDREASSON (mp) replik:

Herr talman! När det gäller öppettider på krogarna hela nätterna är mitt svar att jag tycker att de ska begränsas. Vi gick kraftfullt emot lördagsöppet på Systemet.

Gemensamma åtgärder när det gäller avancerad kriminalitet står inte i motsatsställning till det jag har sagt. Tidigare har vi haft ett samarbete just när det gäller sådan avancerad kriminalitet. Men det vi har nu går inte att jämföra med Europol och Schengensamarbetet.

Det blir en bearbetning av många uppgifter som egentligen inte är relevanta. Gör ett besök på Rikskriminalen och titta på uppgiftsströmmen som kommer in på dess speciella stationer. Det är ett otroligt uppgiftsflöde som bara strömmar in, som de inte vet vad de ska göra med och hur de ska katalogisera. Jag kan nämna som exempel att det från Belgien strömmar in anmälningar om försvunna barn – de har ju haft ett stort problem, som Ragnwi Marcelind kanske vet. Man efterlyser barn som har varit borta bara kort tid. Det är det som belastar vårt rättssystem.

Buggning tar också stor kraft. Det ger inte bara fördelar, utan det tar stor kraft att genomföra det. Det som vi har mest emot är att man får bryta sig in och att det blir överflödsmaterial och andra negativa effekter av detta system. Vi har redan i dag ett effektivt system med telefonavlyssning och andra metoder.

Anf. 21 RAGNWI MARCELIND (kd) replik:

Herr talman! Jag måste konstatera att när det gäller inströmningen på Rikskrim har jag inte kompetensen, även om jag har besökt dem, att bedöma vad som är nödvändigt eller inte av det material som kommer in. Jag låter dem själva göra den bedömningen.

Frågan kvarstår: Vilket alternativ har Miljöpartiet och Kia Andreasson för att motverka denna ytterst välutrustade kriminalitet som tränger in över vårt lands gränser? Vilka metoder vill Miljöpartiet använda sig av för att vi ska kunna motverka den här kriminaliteten? Det räcker inte att vi står i riksdagen och säger att det är fruktansvärt att det sker så mycket våld och att vi får in det över landets gränser. Om vi skulle säga nej till de möjligheter som Europol, Schengensamarbete och buggning i vissa, mycket speciella fall kan ge, vill jag gärna ha en redogörelse för alternativet, Kia Andreasson.

Anf. 22 KIA ANDREASSON (mp) replik:

Herr talman! När Ragnwi Marcelind säger att kriminaliteten väller in över våra gränser skulle jag vilja ha uppgifter om hur stor den är. Jag har inte fått information om att den är så stor. Det våld som jag nämnde som har ökat är det inhemska våldet, som vi själva producerar här i landet. Jag vet inte vilket våld det är som väller in över våra gränser.

Anf. 23 GUN HELLSVIK (m) replik:

Herr talman! Kia Andreasson hade ett mycket intressant anslag i sitt anförande. Jag uppfattade att huvudfrågan i anförandet var en önskan om att vi inför varje beslut skulle analysera dess eventuella effekter på brottsligheten. Det hade varit bra om det hade gjorts exempelvis när riksdagen fattade beslut om höjningen av tobaksskatten, som sedan resulterade i en sänkning på grund av att verkligheten ersatte en analys i förväg.

Sedan kunde man få intrycket att Kia Andreasson menade att analyser behövs bara när det gäller beslut som har någon koppling till vårt EU-medlemskap. Jag utgår från att Kia Andreasson också är klar över att exempelvis den grova kriminaliteten bland vissa mc-gäng och national-socialisters kriminella verksamhet inte har med vårt EU-medlemskap att göra.

Jag tolkar alltså anförandet så att Kia Andreasson efterfrågar en princip om att alla beslut ska föregås av analyser. Jag tycker att det är en väldigt bra princip. Jag undrar, med tanke på vår möjlighet att fatta beslut i dag: Varför har inte Miljöpartiet och Kia Andreasson lagt fram ett sådant förslag? Ett sådant förslag hade i varje fall fått stöd från Moderata samlingspartiet, och jag är övertygad om att det även hade fått stöd från andra partier. När det nu bara kommer i debatten får man knappast känslan av att det är så seriöst.

Min fråga är alltså: Varför finns det inte något förslag med denna goda idé från Kia Andreasson?

Anf. 24 KIA ANDREASSON (mp) replik:

Herr talman! Det är glädjande att höra att det är ett gott förslag. Varför har vi då inte skrivit detta tydligt i en reservation? Det beror på att jag ser en svårighet att skriva det i en reservation i justitietskottet, därför att det här måste ju ske i alla instanser och i andra utskott. Jag har sagt flera gånger från denna talarstol att det inte kan vara så att vi här har vattentäta skott, utan det berör direkt dessa områden som jag nämnde. Även ute i kommunerna, inte minst, måste dessa beslut fattas på de nivåerna också. Det måste alltså genomsyra hela samhället.

Jag tycker att det anslaget finns hos regeringen i skriften *Allas vårt ansvar* med uppmaningen att kommunerna ska inrätta brottsförebyggande råd och ta sig an just denna problemställning att det ska genomsyra alla beslut, och att den enskilde också ska vara inbegripen i detta. Vi har mycket kvar att göra här i riksdagen med de andra utskotten, inte minst socialutskottet och bostadsutskottet osv.

Anf. 25 GUN HELLSVIK (m) replik:

Herr talman! Principen är den att den som har ansvar för en viss typ av fråga är den som rimligen kan förväntas initiera den. Justitietskottet är ju det utskott som behandlar kriminalitet, och om vi kan få till stånd ett kammarbeslut är det något som alla andra också har att rätta sig efter. Jag förstår inte riktigt Kia Andreassons blygsamhet.

En annan sak som Kia Andreasson tog upp i sitt anförande var, enkelt uttryckt, att domarna borde få ta konsekvenserna av sina löneökningar. Det är alltså de som borde sägas upp. Det är ungefär i enlighet med en fråga som Alice Åström tidigare ställde, och det har i olika sammanhang kommit som ett argument i diskussionen om domstolarnas framtid.

Jag vill då bara ställa frågan till Kia Andreasson: Inger Kia Andreasson att om man för det resonemanget och säger att domarna genom uppsägningar får ta konsekvenserna av sina löneökningar, är det i själva verket allmänheten som straffas? Om domstolarna inte kan sköta sitt arbete, om vi inte har tillräckligt många domare, är det inte i första hand domarna som får ta konsekvenserna utan svenska folket.

Anf. 26 KIA ANDREASSON (mp) replik:

Herr talman! Jag använde inte den ordalydelsen att domarna får ta konsekvenserna. Jag ville peka på en omständighet som har medfört den här prekära situationen på våra domstolar och att det ytterst drabbar domstolssekreterarna. Jag tycker att man genom att medverka i en löneför-

handling har ett ansvar att tänka sig in i vad följderna blir och kanske gå fram stegvis i stället för att ta allt på en gång.

Anf. 27 GUNNEL WALLIN (c) replik:

Herr talman! Jag skulle utifrån Kia Andreassons engagemang just i domstolsfrågan vilja ställa en fråga, och det gäller förändringar i domstolsorganisationen: Tycker Kia Andreasson att det är en så viktig fråga att den bör föras upp på riksdagens bord och att beslut ska fattas utifrån helheten?

Det sades också i anförandet att det krävs mer resurser för en omorganisation och just att besparingen kanske går ut över domstolssekreterarna. Min fråga är: Är Kia Andreasson beredd att ställa upp på att den här domstolsorganisationsförändringen förs upp på riksdagens bord?

Anf. 28 KIA ANDREASSON (mp) replik:

Herr talman! Av den information som har givits framgår att det kommer en skrivelse från regeringen där man ser domstolsorganisationen mer i dess helhet. Det pågår för närvarande försöksverksamheter för den här omorganisationen, och det är klart att vi här ska få bedöma hur helheten ska se ut. Vi hade också en extra domstolsdebatt här i kammaren. Jag har ideligen framfört att jag anser att vi inte ska fastna i bara hur den yttre organisationen ska ske utan att det också gäller inte minst den inre organisationen. Just de här försöksverksamheterna är ett led i att se hur det fungerar.

Anf. 29 GUNNEL WALLIN (c) replik:

Herr talman! Utifrån det resonemanget skulle jag vilja ställa frågan hur Miljöpartiet ser på skillnaden mellan en skrivelse och en proposition. Med tanke på de synpunkter som framfördes här när det gäller både det yttre och det inre arbetet är det synnerligen viktigt att vi får ett översiktligt beslut och ett helhetsbeslut i det här ärendet om Domstolsverkets arbete i framtiden. Jag tycker att det är angeläget att den frågan kommer upp på riksdagens bord.

Anf. 30 KIA ANDREASSON (mp) replik:

Herr talman! Detta arbete tar ganska lång tid. Vi har nyss avslutat arbetet i Domstolskommittén, där Centern också hade en representant, men jag hörde aldrig några åsikter från den representanten om hur framtiden på det området skulle utformas, och vi höll på ganska länge.

Det är ett svårt och komplicerat arbete. Att först komma med en skrivelse med intentioner tycker jag är en bra början. Vi kan inte lägga om hela domstolsverksamheten med ett enda kast. Det fungerar inte så, utan det blir stora konsekvenser, inte minst för de andra instanserna i rättsväsendet – allting hänger ihop.

Anf. 31 INGVAR JOHNSON (s):

Fru talman! Jag ska tala om hur vi vill utveckla rättsväsendet. Men först några kommentarer till vad de fyra borgerliga partiernas representanter har sagt under denna timmeslånga litanian.

Prot.
1999/2000:39
3 december

Rättsväsendet

Min första kommentar är att de överdriver. När det gäller brottsligheten finns det sådant som är oroväckande, bl.a. ökningen av våldet mot kvinnor. Statistiken visar ändå att ökningen av brottsligheten totalt har planat ut under 1990-talet. Men det behövs mer resurser till rättsväsendet, och därför tillför vi nu 150 miljoner. Dessutom avser ju regeringen att återkomma i vårpropositionen med resursförstärkningar som behövs.

Något stöd för talet om långsiktiga neddragningar av rättsväsendets resurser kan de borgerliga heller inte finna i vad Riksdagens revisorer visar i sin granskning.

Visst har antalet poliser minskat, dock inte med så många som de borgerliga antyder. Men det behövs fler poliser, och därför planeras nu en kraftig utökning av polisutbildningen.

Min andra kommentar är att de borgerligas tal är väldigt motsägelsefullt. Om det nu skulle vara så att deras nattsvarta bild var verklig – borde de då inte själva haft förslag till satsningar som skulle kunna lösa problemen? Men det har de inte. Bara ett par exempel:

Siw Persson vill anslå 20 miljoner mer till polisen. Men en så blygsam ökning som med 1,5 % av anslaget till polisen skulle ju knappt räcka till två bemannade polisbilar i hela landet. Ändå har Siw Persson mage att i ett yttrande skriva att hennes förslag skulle ha möjliggjort en förstärkning av polisorganisationen och i ett annat yttrande att det skulle ha givit utrymme för särskilda satsningar mot kvinnovåldet. Det är mycket angelägna frågor, men vad Siw Persson skriver har inte täckning i hennes budgetalternativ.

Gunnel Wallin talar om kraftsamling och vill öka anslaget till polisen med 5 %. Det påstår hon bl.a. ”skulle ha gjort det möjligt att återanställa de civilanställda administratörerna”. Visst behöver vi fler civilanställda, men med denna skrivning lovar Wallin ju faktiskt att återanställa alla! Jag räknade ut att hennes 5 % då skulle räcka till en månadslön på ungefär 1 500 kr i månaden.

Minst lika dåligt svarar Moderaternas 1,3 % mer i anslagen till polisen mot Gun Hellsviks retorik här i talarstolen. Jag är säker på att de poliser som lyssnat till Gun Hellsvik eller läst Svenska Dagbladet inte alls fått intrycket att hon bara föreslår 1,3 % mer.

I varje fall har de poliser som ringt till mig fått intrycket att Gun Hellsvik vill satsa ett mångdubbelt större belopp än dessa 1,3 % bara i löneökningar. Men sanningen är ju i stället att Gun Hellsviks 1,3 % i dess helhet skulle förbrukas på annat som hon och Moderaterna utlovar i sitt budgetalternativ.

Ragnwi Marcelind får Kristdemokraternas 1,5 % i högre anslag till polisen att låta som en avgörande insats mot all ondska i samhället. Jag tycker att det talar helt för sig självt.

Nej, fru talman, exemplen visar tydligt att de borgerliga inte har täckning i sina budgetalternativ för det de skriver eller säger i kammarens talarstol. Man använder samma promillen gång på gång för olika ändamål. Jag tycker faktiskt att det är trist när retoriken så totalt tappar kontakten med verkligheten.

De fyra borgerliga partierna har dessutom ingen som helst gemensam syn på vad man behöver satsa på. Endast i några mer allmänna frågor har man gemensamma reservationer, och de tycks mest ha kommit till för att dölja hur oense man är. Ragnwi Marcelind var väl ändå lite oförsiktig när

hon från talarstolen talade om vad en ny majoritet i justitieutskottet skulle satsa på. Min fråga är: Vad då?

Tänk er en politik där Moderaterna bestämmer om kronofogdarna och brottsförebyggande arbete, Kristdemokraterna om domstolar, BRÅ och rättsmedicin, Folkpartiet om polis och kriminalvård och Centerpartiet om åklagare, ekobrott och Brottsoffermyndigheten. Då skulle det bara bli 1,8 % mer än vad regeringen har föreslagit – 22 740 miljoner i stället för 22 700 miljoner. – Så ser den borgerliga kriminalpolitiken bakom retorikens dimridåer faktiskt ut.

Men tack och lov finns det också sådant som vi är överens om. Då tänker jag främst på kampen mot och fördömandet av den mycket grova brottsligheten med nazistiska förtecken. Dessa händelser har skapat mycket oro hos alla i vårt samhälle. Jag kan gärna instämma i allt vad Gunnel Wallin anförde. Det var mycket bra. Jag tror att alla partier är överens om att denna vidriga brottslighet måste stoppas. Detta måste ges hög prioritet i det politiska arbetet och av våra myndigheter. Därför är det bra att Riksåklagaren talar om nolltolerans. Jag tycker också att det är bra att det reageras så kraftigt i medierna som skett denna vecka.

Jag tycker att de nazistiska illdåden också stryker under hur viktigt ett väl fungerande rättsväsende är för den enskildes trygghet, liksom vårt ansvar för brottsoffer och deras anhöriga.

Jag utgår också från att vi är helt överens om de övergripande målen när det gäller rättsväsendet, nämligen att garantera den enskildes rätts-trygghet och rättssäkerhet, liksom att detta kräver ett kvalificerat och effektivt rättsväsende. Därför är det viktigt att slå fast att om samhället ska stå starkt i kampen mot brottsligheten krävs en fortsatt modernisering av rättsväsendet. För att denna modernisering ska bli framgångsrik måste den bygga på ett medborgarperspektiv och på samverkan mellan myndigheter.

Jag vill också slå fast att förverkligandet av målen om en minskad brottslighet kräver en helhetssyn, som bygger på att förebygga brottslighet, till stor del med insatser utanför rättsväsendet, och på vårt ansvar för dem som drabbas av brott. Därför ska det brottsförebyggande arbetet utvecklas genom samarbete mellan rättsväsende, kommuner, frivilligorganisationer, näringsliv och enskilda. Genom sådana insatser på det lokala planet kan vi minska brottsligheten och öka tryggheten.

För dem som ändå drabbas av brott ska stödet utvecklas, och det tycker jag är särskilt viktigt för kvinnor och barn som drabbas av övergrepp. Som vi socialdemokrater ser det kan alltså en effektiv kriminalpolitik bara drivas i samspel med och inom ramen för en allmän och väl fungerande välfärdspolitik, som ger social trygghet, rättvis fördelning och solidaritet.

Fru talman! Här går en tydlig skiljelinje. Moderaterna skär ned anslagen för skola, fritid, socialvård och sjukvård med miljarder. Sedan lägger de tillbaka en bråkdel av detta till rättsväsendet. Jag påstår att moderaterna, om vi ser till helheten, satsar mindre än socialdemokraterna på att förebygga och beivra brott. Kristdemokraterna vill att de sjuka ska betala deras förslag på rättsväsendets område med ytterligare en karensdag i sjukförsäkringen.

Mina meddebattörer kommer senare att utveckla hur arbetet ska inriktas vad gäller våldsbrottsligheten, hur vi ska bekämpa våld mot kvinnor,

Prot.
1999/2000:39
3 december

Rättsväsendet

brott mot barn, brott med rasistiska och homofobiska inslag samt narkotikabrotten.

När det gäller den ekonomiska brottsligheten har vi fått ett vassare verktyg genom Ekobrottsmyndigheten. Likaså kommer miljöbrotten att kunna bekämpas effektivare genom en ny organisation inom åklagarmyndigheten. Och insatser mot den gränsöverskridande brottsligheten förstärks.

Polisen har ett mycket hårt och utsatt arbete. Poliserna utsätts ofta för kritik. Jag tycker faktiskt att vi i vårt land har en bra polis och att den kritik som riktas mot polisen ofta är både onyanserad och orättvis. För att tillgodose behovet av poliser ökas intagningen till polisutbildningen till 650 elever. En del av denna utbildning förläggs till Umeå. För att man ska tillgodose ytterligare behov av utbildning övervägs utbildning på ytterligare någon plats. Dessutom kan kompletteringsutbildning av officerare ge ett tillskott.

Vi tycker att det är bra att den nationella insatsstyrkan nu får vidgade uppgifter, och vi tycker att dess organisatoriska frågor har fått en bra lösning. Ragnwi Marcelind pläderade för att man skulle förlägga styrkans ansvar hos Rikspolisstyrelsen. Jag har den största respekt för Ragnwi Marcelinds kunskaper om praktiskt polisarbete, men om jag ska väga den kunskapen mot kunskapen hos de 21 länspolischeferna tar jag mig friheten att lita mer på de senares bedömning.

Fru talman! Jag vill också beröra några saker som rör domstolarna.

För det första ställs våra domstolar inför allt svårare uppgifter. Bl.a. ställer en alltmer komplicerad och grov brottslighet ständigt nya och ökade krav. För att de ska stå rustade inför dessa nya krav krävs en fortsatt modernisering, bl.a. genom en renodling av domstolar och domarrollen, möjligheter till samverkan mellan domstolarna, kompetensutveckling av personalen och förenklade förfaranderegler. Det har som bekant pågått ett arbete inom Domstolsverket kring detta. Utskottsmajoriteten anser liksom regeringen att ett sådant utvecklingsarbete bör bedrivas så att man med ledning av vunna erfarenheter kan avgöra vilka förändringar som bör genomföras. Nu har Domstolsverket kommit med en redovisning av sitt arbete till regeringen, och riksdagen kommer senare att få ta del av regeringens slutsatser av denna i form av en skrivelse till riksdagen som justitieministern har aviserat.

De borgerliga tycks däremot ha ett perspektiv mer från ovan när det gäller den här frågan. De anför i sina motioner vitt skilda uppfattningar om domstolsväsendets framtid. Sedan gömmer de dessa olika ståndpunkter i en gemensam reservation där de efterlyser en proposition. Men de har ingen mening alls om vad denna proposition borde innehålla.

För det andra gäller det tingsrätterna. Vi har som svar på de motioner som tar upp den framtida verksamheten på olika orter sagt att utskottet utgår från att behovet av lokal förankring och de geografiska förhållandena i skilda delar av Sverige ska beaktas.

För det tredje tycker jag, som flera andra har varit inne på, att rekryteringen av nämndemän är mycket viktig. Men vi måste skärpa oss i samtliga partier. Vi måste se till att själva nominera så att det blir en jämnare ålderssammansättning och så att det blir en större representation av våra nya svenskar. Rekryteringen till nämndemannauppdrag underlättas natur-

ligtvis nu av att regeringen har tagit bort taket i ersättning för förlorad arbetsinkomst, så att ingen längre förlorar på uppdraget.

För det fjärde är det ett utomordentligt allvarligt problem att vittnen ibland utsätts för grova hot för att de ska tåga. Därför är det bra att regeringen har gett i uppdrag till berörda myndigheter att utarbeta ett nationellt handlingsprogram för skydd av vittnen och målsägare. När det gäller vittnesersättningen måste jag fråga de borgerliga: Vad menar ni i er reservation med att nuvarande ersättningsbelopp är alltför låga? För vilka är de för låga? Dagens regler innebär maximalt 700 skattefria kronor om dagen. Det täcker en förlorad arbetsinkomst för alla som har en inkomst på upp över 25 000 kr i månaden.

Beträffande kriminalvården är det viktigt att man förebygger brottsligheten genom att öka insatserna för att motverka återfall i brott. Därför är det viktigt att myndighetens omfattande utvecklingsarbete fortsätter. Och insatserna för att stoppa narkotikan behöver öka. När det sedan gäller rymningar och permissioner framgår det att verksamhetsmålen har uppfyllts. Men ett par uppmärksammade fall stryker ändå under behovet av att man ska se över tillämpningen av reglerna och utveckla möjligheter att göra bättre risk- och farlighetsbedömningar.

Fru talman! Utskottets majoritet redovisar här förslag till satsningar på rättsväsendet som bygger på ett medborgarperspektiv och på en social helhetssyn. Detta ska då jämföras med förslagen från de borgerliga partierna. De ger inte något som helst besked om vad ett borgerligt alternativ skulle betyda för hur rättsväsendet skulle utvecklas.

Som jag inledde med finns det en hel del som behöver utvecklas och bli bättre inom rättsväsendet. Men det tänker regeringen och vi i majoriteten klara ut under de närmaste åren.

Med detta vill jag yrka bifall till hemställan i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Till sist vill jag bara passa på att tacka Alice Åström, Kia Andreasson och Yvonne Oscarsson för ett fint och konstruktivt samarbete när det gäller budgetarbetet.

Anf. 32 SIW PERSSON (fp) replik:

Fru talman! Vilken fantastisk liten räknenisse vi har i Ingvar Johnsson. Vad lär vi oss av dessa siffror – 0,1 och vad det nu var – hit och dit? Vad säger det? Jo, att socialdemokraterna försöker blanda bort korten.

Jag tar väldigt illa vid mig av den bristande respekt som Ingvar Johnsson visar för varje enskild krona. Ingvar Johnsson faller verkligen i fällan; det är bara miljoner och miljarder som gäller. På ett mycket upprörande sätt visar han förakt för de små eller mindre beloppen. Dessutom visar han en arrogans som jag inte tycker hör hemma här i talarstolen.

Ingvar Johnsson visar också att han inte har förstått hur viktigt det är med specialistkompetens och att man satsar kronorna rätt. Då är 20 miljoner vansinnigt mycket pengar. Socialdemokraternas Ingvar Johnsson säger att de borgerliga partierna inte har någon gemensam syn i politiken. Då vill jag fråga: Beror det på bristande vilja eller på bristande kompetens från Ingvar Johnssons sida när han så totalt har missat vad vi har för åsikter?

Socialdemokraternas Ingvar Johnsson är också oförsämd när han säger att vi är okunniga och inte ute i verkligheten och att vi i Folkpartiet

Prot.

1999/2000:39

3 december

Rättsväsendet

inte lyssnar på människorna. Beror det också på bristande vilja eller bristande kompetens? När det gäller att vara ute i verkligheten är det synnerligen anmärkningsvärt att socialdemokraterna, precis som vanligt, undvek verkligheten och struntade i de enskilda poliserna när det gällde den nationella insatsstyrkan. Som vanligt lyssnade de på ledningen och struntade i de enskilda poliserna.

Socialdemokratisk ideologi är: stark central styrning och bristande respekt för enskilda individer.

Anf. 33 INGVAR JOHNSON (s) replik:

Fru talman! Jag förstår på tonläget att jag trampade på en mycket öm tå.

Jag tog de här räkneexemplen så pass noga för att illustrera skillnaden mellan hur oerhört stora förbättringar man går ut och lovar i retoriken och hur små förändringar man i verkligheten sedan föreslår. Jag vet inte om det var exemplet med de två polisbilar som resurserna skulle räcka till som var arrogant. I så fall kan jag ta ett annat: De skulle väl räcka till en eller två poliser per län. På det Siw Persson säger låter det som om hon skulle ha haft mycket, mycket större resurser.

Sedan kan man naturligtvis ha olika åsikter om vilken tilltro man ska fästa till olika kompetenser ute i verksamheten. Jag träffar också väldigt många poliser ute på fältet, men jag har faktiskt förtroende för och tilltro till våra nuvarande länspolischefer.

Anf. 34 SIW PERSSON (fp) replik:

Fru talman! Som jag sade: Om det beror på bristande vilja eller bristande kompetens överlämnar jag till Ingvar Johnsson att själv avgöra. Vi har sagt att våra 20 miljoner gäller särskilda åtgärder mot kriminella mc-gäng. Jag tror faktiskt att t.o.m. Ingvar Johnsson begriper att då hjälper det inte särskilt bra med några polisbilar.

Anf. 35 INGVAR JOHNSON (s) replik:

Fru talman! Men i reservationen talas det inte bara om mc-gäng. Det talas om en rad andra saker också. Därför vidhåller jag min ståndpunkt att det finns en skillnad mellan retoriken och vad man faktiskt föreslår.

Jag tycker också att det är väldigt viktigt att satsa på att skydda vittnen. Det är en av de allvarligaste frågor vi har. Men jag tycker inte att Siw Persson har de resurser som skulle svara mot det hon säger.

Jag vill också säga en annan sak: Om jag bedömde situationen som så katastrofalt allvarlig – *då* är resurserna för små. Jag skulle aldrig beskriva situationen inom polisen i så mörka ord och ändå acceptera bara 20 miljoner utöver vad regeringen har föreslagit. Då skulle det behövas ytterligare mycket kraftiga belopp, om situationen var så mycket allvarligare än vad som framgår i budgetpropositionen.

Anf. 36 GUNNEL WALLIN (c) replik:

Fru talman! Ingvar Johnsson måste ha lyssnat med pausgång. Centerpartiets kraftsamling gällde *hela* rättsväsendet, och jag tycker att en halv miljard kronor är en stor satsning utöver det som regeringen har tillfört.

Jag sade också att det är otroligt viktigt med effektivitetsarbete utöver det här resurstillskottet.

Om man är ute i verkligheten och ser på polisverksamheten ser man att det faktiskt finns ganska många vakanta polistjänster. Där har de civilanställda en stor uppgift att fylla. Jag har inte sagt hur många, inte nämnt någon summa, men det var väl under en paus.

När Ingvar Johnsson sedan säger att brottsligheten har planat ut undrar man om han har varit ute i verkligheten och sett hur det verkligen är. Så är inte den bild som jag och vi i Centerpartiet har.

Sedan skulle jag vilja ställa en fråga om rekryteringen av nämndemän. Hur ser det ut inom socialdemokratien när det gäller nomineringen av nämndemän? Jag tror inte att man kan tvinga ut personer. Det är av största värde för att vi ska få en kår som representerar allmänheten att vi gör förändringar i villkoren, och inte bara ekonomiskt.

Som ett exempel på vilka som har för dåliga villkor kan jag nämna att det är väldigt få aktiva företagare som är nämndemän. De kan nämligen inte utnyttja den här ersättningen. Det är bara ett litet exempel.

Anf. 37 INGVAR JOHNSSON (s) replik:

Fru talman! Vi inser också att det behövs fler poliser och att det finns problem med att klara av verksamheten, annars skulle vi inte föreslå den här kraftiga ökningen av polisutbildningen. Vi skulle inte heller skriva i både budgetpropositionen och betänkandet att vi ska återkomma i vår budgeten när det gäller de resurser som behövs för rättsväsendet.

Sedan var det bra att Gunnel Wallin tog tillbaka den bestämda formen: att återanställa de civilanställda administratörerna. Då kan vi gå tillbaka lite grann, även om jag beskylls för att vara räknenisse, och se att de 65 miljonerna nog räcker till att återanställa 130–140 personer eller så. Detta tycker jag inte heller svarar mot den väldigt mörka bild som man ger.

Sedan frågar Gunnel Wallin mig om nämndemännen och hur vi socialdemokrater nominerar. Här är jag mycket kritisk, och jag talade också om *alla* partier. Vi har i vårt parti inte klarat av rekryteringen av nämndemän tillräckligt bra, liksom man inte har gjort det i andra partier heller. Därför tycker jag att vi borde vara överens, utifrån en självkritisk utgångspunkt, om att vi måste skärpa oss och se till att få en bättre representativitet när det gäller nämndemännen.

Anf. 38 GUNNEL WALLIN (c) replik:

Fru talman! Låt mig börja med det sista. Ingvar Johnsson säger att man inte heller inom Socialdemokraterna har lyckats med rekryteringen. Jag tror att man måste söka problemen, och ett av dessa kan vara villkoren för arbetet. Därför borde man lyssna på vårt förslag.

När det sedan gäller de civilanställda vidhåller jag att någon form av pausgång måste ha funnits med vid Ingvar Johnssons lyssnande. Jag har inte sagt detta. Det finns ju dokumenterat. Jag har inte pratat om några civilanställda administratörer. Jag har sagt att man ska återanställa civila personer för att fylla de luckor som finns i form av vakanta tjänster inom polisen.

Prot.
1999/2000:39
3 december

Rättsväsendet

Det är bra med utbildning, och nu har den ökat upp till 650 platser – även om det bara är de i Umeå som finns med i budgeten. Men det tar ju tid innan dessa poliser kommer ut. Vad ska vi göra till dess?

Anf. 39 INGVAR JOHNSSON (s) replik:

Fru talman! Om Gunnel Wallin väljer att i sitt särskilda yttrande skriva ”återanställa de civilanställda administratörerna” i bestämd form måste hon ha försökt säga till alla de här människorna: Jag vill återanställa alla, annars skulle hon väl ha skrivit som hon sade nu i repliken: anställa administratörer.

Sedan gällde det nämndemännen. Det är ju precis så: Regeringen har ju lyssnat på den diskussion som fördes här i kammaren och ute på fältet för ett år sedan om att det var bekymmer med ersättningen till nämndemännen. Därför togs taket bort för förlorad arbetsinkomst. Det är viktigt att säga det, för när vi i partierna för drygt ett år sedan nominerade till nämndemannauppdraget fanns det här taket. Då var det en realitet för en del människor som stod inför valet att ta ett uppdrag eller inte att de skulle kunna förlora arbetsförtjänst på det. Men det problemet är undanröjt, och det tycker jag är väldigt bra.

Sedan fick jag inga kommentarer kring detta med de låga ersättningarna till vittnen och varför man ömmar så kraftfullt för dem som tjänar över 25 000–26 000 kr i månaden, vilka är de enda som inte får ersättning för sin förlorade arbetsinkomst.

Anf. 40 RAGNWI MARCELIND (kd) replik:

Fru talman! Det var sannerligen en ny erfarenhet för mig, efter ett år i utskottet, att höra att Ingvar Johnsson kunde vara så talför. Han säger att vi överdriver, och han pratar om att brottsligheten totalt planat ut under 90-talet. BRÅ säger i sin statistik att den sammantagna brottsligheten har ökat alltsedan 50-talet. Ingvar Johnsson säger: Inte så många poliser har slutat. Under de senaste två åren har 2 000 civilanställda och poliser slutat. Jag vet inte hur en räknenisse ser på antalet 2 000 anställda, om det är lite eller mycket. För mig är det mycket.

Sedan kommer vi in på de miljoner som vi har lagt till. Det är märkligt att bli anklagad för att man tillsätter mer resurser till polisverksamheten samtidigt som Ingvar Johnsson säger att det behövs fler poliser. Han pratar om promille och försöker retoriskt förvandla de 180 miljonerna till nästan ingenting. Jag hoppas innerligt att inte alltför många utifrån polisverksamheten hör hur Ingvar Johnsson negligerar 180 miljoner kronor som en spottstyver. De pengarna skulle kanske innebära en bättre skyddsväst för en polis som ständigt är utsatt för möjligheten att bli avlivad genom ett skott.

Det är också intressant att lyssna till Ingvar Johnsson när han börjar prata om en ny majoritet i utskottet. När jag nämnde detta pratade jag inte partipolitiskt. Jag tänkte att vi som en stor enhet i utskottet skulle kunna ena oss om gemensamma frågor.

Min fråga till Ingvar Johnsson är: Hur står det egentligen till med den utskottsmajoritet vi har i dag? Det har ändå visat sig under det här året att Ingvar Johnsson har haft stora problem att få igenom besluten tillsammans med de här stödpartierna. Vid många förhandlingar och sammanträden har vi fått ajournera oss för att komma till beslut.

Anf. 41 INGVAR JOHNSON (s) replik:

Fru talman! Jag beskylls för att vara talför i dag, om det nu är en elakhet. Det kanske beror på att jag inte brukar säga så mycket när jag inte har något att säga.

När det gäller den utveckling i antal som har skett inom polisen skulle jag vilja hänvisa till utskottsledamoten och ledamoten av Riksdagens revisorer, om man nu tror mer på honom än på mig. Han skriver nämligen i den granskning som Riksdagens revisorer har gjort att vi hade 16 700 poliser 1993/94 och att det nästa år enligt bedömningarna kommer att finnas 16 200. Men de uppgifter som Anders Högmark har lämnat till regeringen kanske är fel.

Ragnwi Marcelind tar upp att det är bra att bli överens. Ja, jag tillhör dem som väldigt ofta förespråkar att vi borde vara överens över blockgränserna. Men jag tycker att av alla partier är kd det parti som är allra svårast att få med sig på gemensamma skrivningar, som har allra flest reservationer som nästan helt saknar substans.

Ta bara som exempel den reservation man har till detta betänkande, att den nationella insatsstyrkan också borde få användas mot ekonomisk brottslighet och annat. Fast det redan står i polisförordningen och vi skriver det i utskottstexten reserverar Ragnwi Marcelind sig. Det är inte kd som försöker samarbeta mest, vilket jag tycker skulle vara en tillgång om vi gjorde i detta arbete.

Anf. 42 RAGNWI MARCELIND (kd) replik:

Fru talman! Jag tar mig ändå friheten att driva den politik som är i enlighet med vår partipolitik och vår ideologi. Det har också varit i frågor där jag har ansett att regeringen inte har gått tillräckligt långt som jag har reserverat mig.

Vi vidhåller vårt förslag att den nationella insatsstyrkan ska användas i mycket större utsträckning. De 50 % man arbetar i länspolisverksamheten skulle kunna användas på ett bättre sätt till att bekämpa den mer avancerade kriminaliteten.

Men Ingvar Johnson vidhåller sin ståndpunkt när det gäller brottsligheten. Vi kan plocka fram statistik som BRÅ har sammanställt och läsa den tillsammans efter den här debatten.

Sedan slänger Ingvar Johnson ur sig att med kristdemokraternas alternativ ska sjuka betala det utvecklade rättsväsendet med en karensdag. Men i socialdemokraternas politik är det de arbetshandikappade, missbrukare och barn till missbrukare som redan har fått betala det välavlönade och välutbildade ska tjäna på att man har maxtaxa på dagis.

Som sagt var är det olika ideologier som styr oss och det sätt vi ser på den lilla människan som vi arbetar för och prioriterar. I det här avseendet har vi prioriterat 180 miljoner utöver vad regeringen har gjort till polisverksamheten, till resurser för att kunna skapa trygghet i vårt samhälle, som vi alla kan upptäcka att vi i dag inte har. Det säger Ingvar Johnson är en spottstyver. Han negligerar de 180 miljonerna och anklagar oss för att göra något felaktigt.

Jag hoppas att det finns poliser som kan ta del av den här debatten och som kan bekräfta hur deras arbetssituation ser ut i dag och att de faktiskt behöver resurser. Då är 180 miljoner bättre än noll kronor.

Anf. 43 INGVAR JOHNSSON (s) replik:

Fru talman! Jag hoppas också att det finns poliser som lyssnar på debatten, där det framgår att de borgerliga inte alls gör så stora satsningar på polisen och annat som det förefaller av retoriken.

Sedan tyckte jag att Ragnwi Marcelind var lite oförsiktig när hon talade om bekymmer med att hålla ihop majoriteten. Vi har haft ett utomordentligt fint samarbete. Jag kan bara minnas att vi har ajournerat oss en gång.

Men Ragnwi Marcelind skulle kunna tala om för mig varför det till detta betänkande finns sju reservationer som hon och Ingemar Vänerlöv står ensamma för, som hon inte har fått de andra borgerliga partierna med sig på? Jag tycker att man ska vara lite försiktig när man argumenterar så.

Sedan vill jag återkomma till den nationella insatsstyrkan en gång till. Man har gjort en skrivning där man försöker att antyda att våra länspolischefer om det händer något oerhört allvarligt någonstans ute i landet skulle sitta där och säga: Nej, vi beivrar inte detta fruktansvärt allvarliga brott, för det kanske kostar pengar. Det är ytterligare en punkt där jag har ett större förtroende för våra länspolischefer än Ragnwi Marcelind och de borgerliga har.

Det är beklämmande att Ragnwi Marcelind förnekar finansieringen. Jag tycker att kd gång på gång presenterar mycket bra förslag, och jag har aldrig sagt ordet spottstyver om de här miljonerna. Men kd glömmar alltid en liten detalj, vem som ska betala.

En karensdag för exempelvis en ensamstående sjuksköterska kostar 2 500 kr. Den finansieringen har kd. Men vi själva då, Ragnwi Marcelind och jag? Ragnwi Marcelind vill ju inte alls att vi ska vara med och betala den ökade rättstryggheten. För oss vill hon ju sänka skatten. Så är det.

Anf. 44 GUN HELLSVIK (m) replik:

Fru talman! Ingvar Johnsson har talat om den bristande överensstämmelsen mellan de olika borgerliga inläggen. Samtidigt karakteriserade han de borgerliga inläggen som en litania. Det måste innebära att det ändå fanns något positivt, eftersom en litania är en växelsång mellan präst och församling, där prästens bön och åkallan växlar med församlingens instämmanden. Vem av oss som var präst och vem som var församling vet jag inte, men ett samförstånd mellan präst och församling är en litania.

Näväl, det var inte därför jag begärde ordet, utan det var för att ta upp de siffror eller promillen som Ingvar Johnsson hakade upp sig på.

I basen finns ett äskande från Rikspolisstyrelsen. Jag citerade också i mitt inlägg tidigare något ur Rikspolisstyrelsens äskande, där Rikspolisstyrelsen frågar om man kan räkna med att få en varaktig uppräkningsanslag, så att det blir försvarligt att utbilda och anställa nya poliser. Någon sådan uppräkningsanslag har inte regeringen och majoriteten gett.

Det vi moderater har föreslagit är i överensstämmelse med Rikspolisstyrelsens äskande. Vi har föreslagit 156 miljoner för nästa år och 500 miljoner för vart och ett av de kommande åren. Det är alltså helt i enlighet med polisens äskande, och då måste jag fråga Ingvar Johnsson, eftersom han tycker att vårt förslag inte är värt någonting: Har även Rikspolisstyrelsen tagit till i underkant? Borde de ha tagit till mer?

Sedan kom faktiskt Ingvar Johnsson med ett viktigt påpekande. Han pekade på att vi moderater har minskat anslaget till kronofogden. Det förslaget lade vi fram i september. Hade det varit i dag hade vi antagligen inte gjort det. Men då visste vi inte att Sydafrikasans skulle resultera i en mängd obetalda fakturor, som kanske kommer att belasta kronofogden kraftigt.

Prot.
1999/2000:39
3 december

Rättsväsendet

Anf. 45 INGVAR JOHNSON (s) replik:

Fru talman! Jag kanske skulle ha sagt fyra litanior då.

Jag tycker att jag fick ett mycket bra besked av Gun Hellsvik, när hon kommenterade resurserna till polisen. Det var nämligen att alla de 156 miljonerna skulle användas till de nya satsningarna. Följaktligen har Gun Hellsvik inte ett öre mer till lönehöjningar för den nuvarande polisen än det finns i regeringsalternativet. Jag tyckte mig läsa en debattartikel i Svenska Dagbladet som gav intryck av att det var det som moderaterna avsåg.

Det var en mycket intressant uppgift att Gun Hellsvik försöker få svenska folket att tro att det finns mycket mer lönepengar än i regeringens alternativ till de befintliga poliserna och, som jag sade i inledningen, att pengarna dessutom ska användas till annat. Det var en mycket intressant uppgift.

Anf. 46 GUN HELLSVIK (m) replik:

Fru talman! Jag får nästan intrycket av att Ingvar Johnson inte har läst Rikspolisstyrelsens budgetäskande. Jag citerade en mening. Men vi bygger på Rikspolisstyrelsens äskande där alla de problem som finns tas upp. Där pekas på vilka resurstillskott som behövs för att klara verksamheten framöver. Det är inte fråga om så stora resurstillskott för det nästkommande året, medan det däremot är fråga om det från år 2001. Det är där vi är uppe i 500 miljoner kronor. Vi har följt äskandet från Rikspolisstyrelsen, som har beaktat allt det som kunde beaktas när äskandet lades fram. Läs på!

Anf. 47 INGVAR JOHNSON (s) replik:

Fru talman! Jag har naturligtvis läst vad Rikspolisstyrelsen tycker, och jag har också givit besked om att det framgår i betänkandet att vi ska återkomma till frågan om de resurser som behövs i vårbudgeten. Jag har fått klart utsagt från Moderaterna att de lovar ut 156 miljoner kronor till en rad olika saker.

Jag tycker att det är lite tråkigt att det inte blir någon diskussion kring det som är positivt, nämligen att vi satsar på en kraftig utökning av polisutbildningen, vilket innebär att vi kommer att kunna leva upp till målet om fler poliser.

Det är synd att det inte har blivit någon diskussion om helhetssynen på politiken. Det är ändå inte bara resurser till polisen för att förebygga brott som det handlar om. Det går inte att påstå att de resurser som tas bort från fritidsgårdar, föreningsliv osv. inte används för brottsförebyggande arbete. Därför har jag tydligt markerat att det är viktigt med helhetssynen.

Anf. 48 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Fru talman! Jag vill ta tillfället i akt i riksdagens budgetdebatt om rättsväsendet att kort redovisa regeringens syn och utgångspunkter för budgetpropositionen och för det fortsatta regeringsarbetet.

Det är medborgarna som står i centrum för rättsväsendets verksamhet. Rättsväsendets fortsatta utveckling måste ta sin utgångspunkt i medborgarnas behov och bedömas från medborgarnas perspektiv. Det handlar om medborgarnas behov av och rättmätiga krav på trygghet och livskvalitet i sin dagliga tillvaro, av service och bemötande vid kontakter med myndigheterna, av en snabb och säker handläggning av mål och ärenden. Det handlar om brottsoffrens krav att få sina särskilda behov uppmärksammade och tillgodosedda i rättssystemet. Det handlar inte minst om barnens behov av att bli sedda och att domstolar och andra myndigheter har regler och rutiner som tar hänsyn även till barnens perspektiv.

Fru talman! Det svenska rättsväsendet har en hög kvalitet. Den kvaliteten ska vi slå vakt om. Men stillastående är tillbakagång. Världen och samhället förändras snabbare än någonsin, och det ställer delvis nya krav på rättsväsendets myndigheter, inte minst gäller det den ökande internationaliseringen och den oerhört snabba teknikutvecklingen. Domstolar och andra myndigheter konfronteras nu med delvis andra rättsförhållanden och en annan typ av grov kriminalitet som inte fanns för 10–15 år sedan. Medborgarna har helt andra förväntningar än tidigare på att myndigheterna ska fungera i medborgarnas tjänst, inte som en överhet som kräver vördsamhet och lydnad av medborgarna.

Samtidigt ger det internationella myndighetssamarbetet och den nya tekniken helt nya möjligheter för myndigheterna att utveckla och effektivisera sin verksamhet för att leva upp till den nya tidens krav. För det krävs det delvis ny kompetens, nya arbetsmetoder, ny ledning och organisation och nya attityder.

Mycket har redan gjorts för att modernisera rättsväsendet. Åklagarväsendet har fått en ny organisation. Polisen har fått en ny organisation, ny utbildning och en inriktning mot problemorienterat brottsförebyggande arbete. En ny myndighet, Ekobrottsmyndigheten, har skräddarsytt för att utveckla samarbetet mellan polis, åklagare och specialister. En ny organisation för bekämpning av miljöbrott har beslutats.

Kriminalvården har också fått en ny organisation, och man har utvecklat både de säkerhetsmässiga och de behandlingsmässiga aspekterna av verksamheten. Brottsförebyggande rådet har fått rollen som stabsorgan och centralt organ för forskning inom rättsväsendets område och för stöd åt det lokala brottsförebyggande arbetet. Brottsoffermyndigheten har utvecklats till ett effektivt stöd åt dem som drabbats av brott. Mål- och resultatstyrning har införts inom hela rättsväsendet. Detta var några av de många reformer som har genomförts och inletts under de senaste åren.

Fru talman! Rättsväsendet befinner sig just nu mitt uppe i ett intensivt reformarbete. Det som gjorts under senare år är den nödvändiga grunden för det fortsatta arbetet. Nu handlar det inte minst om att fylla de nya organisationernas ramar med ny verksamhet.

Medborgarna ska få en större trygghet i vardagen. Det handlar om att utveckla det brottsförebyggande och brottsbekämpande arbetet när det gäller brott som direkt påverkar människors livskvalitet – vardagsbrotts-

lighet, om man så vill. Här har närpolisens en central roll, och det gäller att fullfölja närpolisreformen med kraft.

Ett annat reformområde är bekämpandet av den grova och organiserade brottsligheten. Det handlar bl.a. om grova narkotikabrott, ekonomiska brott, ligabrottslighet och brottsyndikat. Polisen och åklagarväsendet ska utveckla sitt samarbete med varandra och sin förmåga att samarbeta med myndigheter i andra länder. Inte minst gäller det att utnyttja den stora potential som vårt medlemskap i EU och Schengensamarbetet ger. Ny kriminalteknik och nytt teknikstöd i övrigt är andra nyckelfaktorer.

I budgetpropositionen läggs stor vikt vid att myndigheterna utvecklar sin förmåga att förebygga och bekämpa brott med rasistiska, främlingsfientliga och homofobiska inslag. Här handlar det om allvarlig brottslighet av ett delvis nytt slag, i många fall knutet till högerextremistiska nätverk med inslag av grova våldsbrottslingar. Den senaste tidens utveckling är mycket oroande och kräver åtgärder på stor bredd. Att myndigheterna vässar taktik och beredskap mot sådan brottslighet är ett viktigt inslag i kampen. Regeringen kommer i regleringsbrevet till rättsväsendets myndigheter att uppdraga åt myndigheterna att utveckla sin kompetens på området. Regeringen har också nyligen gett Rikspolisstyrelsen i uppdrag att i samverkan med Riksåklagaren, Kriminalvårdsstyrelsen, Domstolsverket och Brottsoffermyndigheten utarbeta en nationell handlingsplan för att förbättra skyddet för vittnen och målsägande – detta med hänsyn till de många uppgifter som förekommer om hot mot vittnen vid denna och andra slag av grov kriminalitet.

En av de viktigaste åtgärderna som vi har framfört oss är att väsentligt öka antalet poliser. Det är nödvändigt för att fullfölja närpolisreformen, öka andelen uppklarade brott, förstärka gränskontrollen, utveckla teknikstödet och utöka det internationella polissamarbetet. Regeringen och riksdagen har för en del år sedan slagit fast att det behövs minst 16 700 poliser. Enligt min mening har behovet av poliser ökat sedan den nivån bestämdes. Jag är däremot inte beredd att föreslå någon ny normalnivå. Antalet poliser måste bedömas och omprövas från tid till annan mot bakgrund av samhällsutvecklingen och behoven i övrigt. Det är också viktigt att öka antalet civilanställda för att avlasta och komplettera den polisutbildade personalen.

Siv Persson ställde en konkret fråga om det skulle ske en utvärdering av den nya polisutbildningen och när den i så fall skulle ske. Svaret är att Polishögskolan har påbörjat en omfattande utvärdering.

När det gäller domstolsväsendet är förutsättningarna för det fortsatta reformarbetet delvis annorlunda än inom rättsväsendet i övrigt. Det finns ett stort behov av att reformera domstolsväsendet för att det ska kunna svara mot dagens och morgondagens krav i olika avseenden. Reformarbetet har här inte kommit lika långt som inom rättsväsendet i övrigt. Det gäller också att slå vakt om domstolsväsendets grundlagsfästa självständighet, som är en omistlig del i en rättsstat.

Kompetensen inom domstolsväsendet behöver utvecklas ytterligare, bl.a. genom att domare kan specialisera sig inom olika rättsområden. Det här inte minst mot bakgrund av att domstolarna i ökande utsträckning arbetar med komplicerade rättsområden och med internationella rättsförhållanden eller, inom brottmålshanteringen, internationell brottslighet.

Prot.
1999/2000:39
3 december

Rättsväsendet

Tillgänglighet och service i förhållande till allmänheten måste också utvecklas. Mycket viktigt är att göra handläggningstiderna betydligt kortare än i dag. För medborgarna är det oförståeligt och oacceptabelt att deras mål kan bli liggande många månader i domstolen utan att ens sättas ut till förhandling. Det är nödvändigt att utveckla handläggningsrutiner som gör att ärendena får en snabb hantering såväl hos polis, åklagare som vid domstol.

En fråga är hur domstolarna ska vara organiserade för att verksamheten ska bli mer flexibel, för att kompetensen ska kunna säkerställas och ytterligare höjas och för att domstolarna också i framtiden ska vara attraktiva arbetsplatser som lockar till sig mycket skickliga jurister.

Det fortsatta reformarbetet inriktas på att se över formerna för framtidens domstolsväsende. Flera olika lösningar övervägs. I en region kan det vara lämpligt att bedriva verksamhet i flera domstolar med en gemensam domkrets. Med en sådan större domkrets kan de framtida kraven på domstolsväsendet bättre tillgodoses. Även samverkan mellan olika domstolar kan utvecklas.

Kraven på en modern domstolsorganisation kan innebära att vissa tingsrätter läggs samman med andra, t.ex. när målunderlaget är alltför litet för att skapa bärkraftiga domstolsenheter eller när domstolarna ligger geografiskt nära varandra.

Regeringen avser att i vår återkomma till riksdagen och redovisa en handlingsplan för domstolsväsendets reformering. I arbetet med att ta fram handlingsplanen kommer de försöksverksamheter och olika projekt som bedrivs på flera håll inom domstolsväsendet att vara en viktig del.

Redan i den föreliggande budgetpropositionen föreläggs då riksdagen flera viktiga reformer inom domstolsväsendet. Det gäller bl.a. att in-skrivningsväsendet koncentreras till sju av tingsrätterna och att boupp-teckningshanteringen förs över till skatteförvaltningen. Reformerna leder till en rationellare organisation och ärendehantering med fortsatt god service och säker handläggning.

Fru talman! Varje del av rättsväsendet har sin lagfästa roll i helheten. Just därför är det viktigt att ha en helhetssyn på rättsväsendets verksamhet. Myndigheterna måste samarbeta med varandra och med andra aktörer så att verksamheten som helhet fungerar väl. En kedja är inte starkare än dess svagaste länk.

Medborgarna har berättigade krav på att få sina frågor prövade snabbt och säkert oberoende av om ärendet hanteras av en eller flera myndigheter. Att utveckla en sådan myndighetsövergripande helhetssyn med bibehållande av respektive myndighets specifika roll och självständighet hör till det viktigaste för att förverkliga medborgarperspektivet inom rättsväsendet.

Fru talman! Rättsväsendet har, liksom alla andra delar av den offentliga sektorn, fått vidkännas vissa besparingar. Jämförelsevis har besparingarna inom rättsväsendet varit tämligen blygsamma.

Under de senaste åren har rättsväsendet på nytt tillförts nya pengar. Den föreliggande budgetpropositionen innebär att rättsväsendets ram höjs med 150 miljoner kronor budgetåret 2000. För tiden därefter behöver ytterligare resursförstärkningar ske. Det är nödvändigt för att myndigheterna ska kunna fullfölja statsmakternas intentioner i fråga om rättsväsendets utveckling på det sätt som jag nyss i korthet berört.

Det finns alltså skäl att betona att reformerna inom rättsväsendet inte handlar om att spara pengar. Det handlar i stället om ett brett upplagt moderniseringsarbete med syfte att Sverige även i början av 2000-talet ska ha ett kompetent, rättssäkert och effektivt rättsväsende i medborgarnas och demokratins tjänst.

Regeringen återkommer i den ekonomiska vårpropositionen till riksdagen med förslag till hur mycket anslagsramarna för rättsväsendet ska höjas för att det målet ska nås.

Anf. 49 GUN HELLSVIK (m) replik:

Fru talman! Justitieministern nämnde väldigt kort de besparingar som har genomförts på rättsväsendet under andra halvan av 90-talet. Det är omfattande besparingar som har genomförts.

Jag vill gärna få justitieministerns kommentar vad gäller effekterna. Har det varit positivt för rättsväsendet? Vilka skador har rättsväsendet åsamkats genom dessa omfattande besparingar?

Anf. 50 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Fru talman! Allra först vill jag påpeka att de besparingar som har beslutats under andra halvan av 1990-talet har lagts ovanpå besparingskrav som beslutades under första halvan av 1990-talet. De problem som rättsväsendets myndigheter har att kämpa med har varit att i första hand omhänderta de besparingskrav som ställdes i början av 1990-talet men där mycket lite av åtgärder vidtogs för att säkerställa myndigheternas möjligheter att hantera de besparingskrav som då hade lagts på myndigheterna.

Det har inneburit större svårigheter för myndigheterna att hantera även de ytterligare besparingskrav, i mindre mån men lika fullt besparingskrav, som har beslutats under andra halvan av 1990-talet. Det har varit svårt för många av myndigheterna.

Det är ingen tvekan om att besparingskraven har lett till förändringar som inte enbart har varit av positivt slag. Det finns båda delarna. Besparingskraven har delvis inneburit att myndigheterna har fått fundera över hur man kan organisera och rationalisera sin verksamhet. Det har lett till positiva resultat – det är ingen tvekan om att det finns exempel på det. Men det är inte heller någon tvekan om att besparingskraven på sina håll inneburit en försvagning och försvårat för myndigheterna att genomföra den arbetsuppgift som de har.

Anf. 51 GUN HELLSVIK (m) replik:

Fru talman! Justitieministern sade, om än i detta sammanhang inte helt tydligt, att det beslutades om stora besparingar under början 90-talet. Jag tycker att det är viktigt att vi får det där utrett. I morse såg jag en artikel där Laila Freivalds påstår att den borgerliga regeringen, det står i och för sig, beslutade men den som läser får intrycket av genomförde besparingar på 500 miljoner. Jag hoppas att Laila Freivalds äntligen ska lära sig att det 1992 ställdes ett absolut krav från socialdemokraterna för att gå med på krisöverenskommelsen att polisen skulle spara 500 miljoner. Det var ett absolut krav för att gå med.

Under de borgerliga åren genomfördes besparingar motsvarande 175 av dessa 500 miljoner. Vi kunde inte ta på vårt ansvar att genomföra allt

på en gång, som socialdemokraterna krävde. Vi menade att det inte går med mer än upp till 175. Resterande plus ytterligare mer än 500 miljoners besparingar på polisen har socialdemokraterna genomfört. Jag tycker att vi ska ha klarlagt det. Det är inte fel att säga att det var större beslut under första halvan. Socialdemokraterna återkom ju till regeringsställning hösten 1994, och det tillhör också första halvan.

Men: inga fler antydningar om att det var den borgerliga regeringen som genomförde de stora besparingarna.

Anf. 52 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Fru talman! Jag har aldrig kritiserat den borgerliga regeringen för de beslut vad gäller besparingar som genomfördes under den borgerliga regeringstiden – tvärtom. Det var nödvändiga beslut mot bakgrund av att staten, t.ex. när det gäller polisen, vid den tidpunkten lånade till var tredje polislön. Detta var givetvis inte acceptabelt och utgjorde ett hot, inte bara mot rättsväsendets möjligheter att fungera utan mot hela samhällsordningen.

Det jag kritiserar den borgerliga regeringen för, och Gun Hellsvik har faktiskt nu alldeles tydligt erkänt att det är på det viset, är bristen på vidtagna åtgärder för att göra det möjligt för myndigheterna att anpassa sig till de budgetramar som regeringen beslutade om. Gun Hellsvik tycks stoltsera med det faktumet att man fattar ett visst beslut vad gäller ekonomiska ramar för myndigheterna, och sedan säger att de aldrig menat att de skulle genomföra det. Det är att lämna myndigheter i sticket, och det är en av förklaringarna till de svårigheter som rättsväsendets myndigheter har haft under senare år. Gun Hellsvik har själv här erkänt: Ja, vi beslutade om besparingar, men vi genomförde dem inte.

Anf. 53 GUNNEL WALLIN (c) replik:

Fru talman! Jag vill först uttrycka min glädje över regleringsbrevet när det gäller den organiserade brottsligheten. Det är viktigt att vi ställer upp som en man, som jag sade i mitt anförande.

Sedan vill jag ta upp detta med mål- och resultatstyrning, vilket jag tycker är mycket bra. Det är viktigt för oss politiker att följa verksamheten, göra uppföljningar och utvärderingar för att se när det dyker upp flaskhalsar och sådant. Där är det fortfarande stora brister. Det kommer ett nytt förslag, men det dröjer några månader. Vi måste vara rädda om resurserna så att de används på bästa sätt.

På många orter i vårt land finns det inte tillräckligt med närpolis. Det finns tjänster, men det finns inga poliser, och det är besvärande. Detta gäller särskilt mindre orter i norra Sverige. Som exempel kan jag nämna orter i min egen hembygd, Klippan och Eslöv.

I Klippan har kriminaliteten varit en hög, men där kan man inte tillsätta alla tjänster, och det tar ju tid innan de ökade utbildningsplatserna ger effekt. Därför är det glädjande att justitieministern säger att civilanställda kan återanställas.

Anf. 54 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Fru talman! Jag delar Gunnell Wallins uppfattning, att en uppföljning av vidtagna åtgärder och en utvärdering av de resultat som har uppnåtts är oerhört viktigt. Annars fungerar över huvud taget inte systemet med

statsmakternas styrning av myndigheterna genom mål- och resultatstyrning.

För att anknyta till den fråga som Gun Hellsvik tidigare tog upp var det en av de stora bristerna i början av 90-talet, att man övergick till mål- och resultatstyrning och angav ramarna, men man brydde sig aldrig om hur effekterna hos myndigheterna blev och ännu mindre om hur effekterna hos befolkningen blev av de fattade besluten.

Det är ett problem i många närpolisområden att man har möjlighet att anställa fler poliser. Ekonomin är faktiskt sådan på många håll att det finns utrymme att anställa fler, men man har inte tillgång på sökande. Det är därför viktigt att vi så snabbt som möjligt ökar intagningen till polishögskolorna. Det är detta som är bakgrunden till att vi tror att vi gör detta bäst genom att starta polisutbildning på flera håll i landet.

Under tiden är det viktigt att man använder de resurser som finns, särskilt i de polisområden där ekonomin inte är det största problemet utan där det största problemet är bristen på tillgång på poliser. De bör använda dessa medel och se i vilken utsträckning det går att komplettera sin personal med civilanställda som kan avlasta de direkta polisiära uppgifterna.

Detta är frågor som länspolismästarna arbetar mycket med. De inser vilka möjligheter de har, och de försöker att fullgöra det uppdraget.

Anf. 55 GUNNEL WALLIN (c) replik:

Fru talman! Jag vill också ta upp en annan sak, och det gäller den höga medelålder som finns bland dagens poliser. Detta har ofta anknytning till de orter som har tjänster som inte är besatta. Där är medelåldern ofta hög, och man har svårt att klara av natt- och kvällstjänstgöringar. Det är också en viktig sak att tänka på liksom arbetsmiljön för poliser.

Det är viktigt att vi inte förlorar fler av de poliser som finns. Därför måste man arbeta förebyggande när det gäller både den fysiska och den psykosociala arbetsmiljön just inom poliskåren.

Anf. 56 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Fru talman! Det är riktigt att den höga medelåldern hos poliskåren på sina håll är ett bekymmer. Rikspolisstyrelsen har ett uppdrag att göra en långsiktig planering av personalbehovet inom polisorganisationen, särskilt med beaktande av den åldersstruktur som finns. Det är bl.a. detta som vi hänvisar till i höstens budgetproposition. Vi behöver det underlaget för att kunna göra en långsiktig bedömning av behovet av resurser, och vi återkommer till detta i vårpropositionen.

Arbetsmiljön är naturligtvis viktig för alla anställda inom alla verksamheter. Det var ett område som kritiserades i de granskningar som bl.a. Riksrevisionsverket genomförde av polisorganisationen som jag fastnade mest för, och det var bristen på en god personalpolitik som utgår ifrån att skapa goda förutsättningar för personalen att utveckla sig i sitt arbete och att kunna påverka sin egen arbetssituation.

Samtidigt måste man väga detta krav mot de krav som medborgarna har på verksamheten. Det här är inga lätta frågor. Det är bl.a. sådana frågor som de pågående avtalsförhandlingarna handlar om. Det handlar om arbetstider och andra arbetsvillkor.

Detta är frågor som jag tycker mig ändå ha förstått att polisledningarna på de olika nivåerna arbetar med på ett mycket mera målinriktat sätt

Prot.
1999/2000:39
3 december

Rättsväsendet

än tidigare. Jag hoppas att det så småningom ska leda till resultat så att poliser som upplever att de i dag inte blir hörda och sedda och att man inte tar hänsyn till dem på deras arbetsplatser ska uppleva det i större utsträckning.

Anf. 57 RAGNWI MARCELIND (kd) replik:

Fru talman! Enligt uppgift är det länspolischefen Seppo Wuori i Jönköping som ska utreda Polishögskolans verksamhet. Min fråga är då om justitieministern anser att det är lämpligt att polisen själv ska utreda sin egen verksamhet.

Sedan noterar jag med glädje att justitieministern inser att det behövs fler poliser och att den fastslagna tjänstetablån inte längre ska hållas – det står också i betänkandet. Det handlar inte om att man vill minska resurserna utan snarare om att man inser behovet av att öka polisresurserna.

Med tanke på åldersstrukturen vet vi att det framgent kommer att finnas ett stort behov av nya poliser. Rikspolischefen sade i justitieutskottet att man inte kan utbilda fler poliser än man har resurser att anställa. Finns det någon sanning i detta? Håller man nere på utbildningen på grund av att man inte kan avsätta mer resurser till att anställa fler poliser?

Anf. 58 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Fru talman! Det är Polishögskolan som ska utvärdera sin verksamhet, och på vilket sätt man gör det lägger jag som justitieminister mig inte i.

Frågan i vilken utsträckning Rikspolisstyrelsen ska utveckla utbildningen av poliser kan inte vara beroende av frågan i vilken utsträckning polismyndigheten i framtiden kommer att ha pengar för att anställa poliser.

Det är ju inte så att Lärarhögskolan frågar regeringen hur många lärare som kan utbildas för att få garantier för att kommunerna kommer att anställa dessa lärare. Bedömningen av hur många poliser som ska utbildas ska naturligtvis göras mot bakgrund av bedömningen av hur många poliser som behövs, inte mot bakgrund av bedömningen av de lönedel som man tror att kommande statsmakter kommer att tillföra.

Anf. 59 RAGNWI MARCELIND (kd) replik:

Fru talman! När det gäller åldersstrukturen är det alltså 20 % av alla poliser som är över 55 år och 50 % som är över 50 år. Det kommer alltså att behövas ett stort antal poliser. Enligt personalbyråns beräkningar kommer det fram till 2002 att fattas 2,7 miljarder kronor.

Det måste ändå finnas en strategi hos regeringen för att sätta in resurser och utbilda så och så många poliser för att kunna ersätta alla de poliser som går i pension under de kommande åren.

Jag förstår inte riktigt svaret. Vi har ändå ansvar för att se till att det finns poliser för länspolisnämnderna att anställa.

Anf. 60 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Fru talman! Om man gör bedömningen att avgången av poliser har en viss omfattning och måste ersättas och om man dessutom anser att antalet poliser bör öka totalt sett, måste man naturligtvis fatta beslut om att utbilda fler poliser. Det är detta beslut som Rikspolisstyrelsen har fått ett

tydligt uppdrag från statsmakterna att fatta. Denna fråga är inte kopplad till framtida löneutbetalningar.

Beslutet i dag kan inte fattas på grundval av vilka pengar som kommer att finnas i framtiden. Beslutet i dag om utbildning måste utgå ifrån bedömningen av hur många poliser som vi behöver.

Prot.
1999/2000:39
3 december

Rättsväsendet

Anf. 61 SIW PERSSON (fp) replik:

Fru talman! Justitieministern sade att rättsväsendet ska utgå från medborgarnas behov, ett medborgarperspektiv. Det tycker naturligtvis vi i Folkpartiet är bra. Då undrar jag vad justitieministern egentligen menar med det. Avses med medborgarperspektiv medborgarna som grupp eller medborgarna som enskilda personer? Handlar det enbart om att som socialdemokratisk justitieminister se på frågan från ledningsnivå, eller finns det också ett underifrånperspektiv? Ett underifrånperspektiv är viktigt och innebär att man verkligen tar till sig enskilda anställdas åsikt, inte enbart gruppens eller kollektivets. När man ser det ur medborgarperspektivet, hur mycket betyder då varje enskild persons insats i förhållande till de pengar som var och en omsätter?

När det sedan gäller Polishögskolan och utvärderingen där fick jag svaret att det är en på RPS utsedd person som ska göra utvärderingen. Jag tycker att det är anmärkningsvärt att man tillåter att Rikspolisstyrelsen ska vara både spelare och domare. Polishögskolan är ju numera en högskola. Varför låter man då inte Högskoleverket, som både står utanför beställarna och har kompetens på området, utföra utvärderingen? När vi nu ska ha fler poliser är det ju inte bara kvantiteten som är viktig utan också kvaliteten.

Jag skulle också gärna vilja ha svar på om det finns möjlighet att få en enkät med frågor som de inblandade har möjlighet att besvara.

Anf. 62 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Fru talman! Medborgarperspektivets konkreta innebörd blir ju väldigt olika beroende på vad det är för situation man talar om, i vilket sammanhang det behövs ett annat perspektiv än det som man kanske normalt har. Medborgarperspektivet kan handla om grupper av människors – vittnen och målsäganden – intressen generellt. Men det handlar också om att i den enskilda förhandlingen, i en rättegång t.ex., ha en insyn och en förståelse för behoven just hos den individ som uppträder i rättegången och att tillgodose dem på ett lämpligt sätt.

Det handlar alltså både om stort och om smått. Det viktiga är att analysera, skaffa kunskap och ha en förmåga att sätta sig in i hur den verksamhet som rättsväsendet bedriver ser ut och fungerar utifrån de individer som uppträder i den verksamheten.

När det gäller utvärderingen av polisutbildningen tror jag att det föreligger ett missförstånd. I mål- och resultatstyrning av myndigheterna ingår också att kräva att myndigheterna som en del av sin uppgift har att utvärdera och granska sin egen verksamhet. Det är en förutsättning för att myndigheterna ska uppfylla de krav som riksdag och regering ställer på återrapportering av fullgjorda uppgifter. Hur ska myndigheterna kunna svara på våra frågor om de inte tar reda på resultatet av dem?

Därutöver kan man behöva annan kontroll. Man kan tillsätta en utredning från statens sida. Statsmaktens sätt att agera brukar ju vara att

tillsätta en utredning som får i uppdrag att utvärdera och granska en viss verksamhet.

Det som Rikspolisstyrelsen nu gör på Polishögskolan är att utföra det som ligger i deras uppdrag, nämligen att utvärdera sin egen verksamhet för att kunna svara på våra frågor. Därefter kan regering och riksdag ta ställning till huruvida man anser att det behövs ytterligare utvärderingar av annat slag, gjorda av någon annan.

Såvitt jag är informerad innebär den utvärdering som har påbörjats att den sker i form av enkäter, samtal eller annat med alla berörda kategorier, såväl studenter som lärare och ledning.

Anf. 63 SIW PERSSON (fp) replik:

Fru talman! Vi får då verkligen hoppas att det är så. Av de informationer som jag har fått utifrån underifrånperspektivet verkar det inte vara så, men som sagt var får vi naturligtvis invänta utvärderingen.

Jag vill, fru talman, avslutningsvis tacka justitieministern som säger att det handlar om både stort och smått, att det gäller att ha respekt för den enskilde och även för de små talande.

Anf. 64 MAUD EKENDAHL (m):

Fru talman! Jag kan inte låta bli att börja med att säga att rättsväsendet och försvaret är två områden som inte prioriteras särskilt högt av regeringen. Däremot är det två områden som vi moderater alltid har värnat om och kommer att värna om fortsättningsvis.

Jag vill, som Gun Hellsvik inledde sitt anförande med, påminna om rättsstatens viktigaste uppgift, nämligen att upprätthålla god rättsordning och skydda människor.

Fru talman! Jag skulle vilja fortsätta på det här spåret. Polisstyrelsen i Skånes län har så sent som den 5 november enhälligt ställt sig bakom en skrivelse till justitieministern. Skrivelsen belyser konsekvenser för polisverksamheten i Skåne till följd av en begränsad medelstillsättning år 2000.

Polisstyrelsen i Skåne framhåller att man allvarligt måste överväga om man kan nyrekrytera poliser. Givetvis anser ju polisstyrelsen att nyrekrytering måste ske för att kunna bedriva en polisverksamhet som motsvarar de krav som medborgarna har rätt att ställa.

Vilket råd vill Margareta Sandgren ge Skånes polisstyrelse och hennes f.d. riksdagskollega Birthe Sörestedt, som numera är ordförande i polisstyrelsen?

Ett annat ekonomiskt hårt drabbat län som har tagits upp här tidigare är Östergötland, vilket hänger ihop med polismorden i Malexander. Länspolismyndigheten i Östergötland räknar med ett underskott på 17 miljarder kronor år 2000.

Då är min fråga: Kommer det ett rejält tillskott i vårbudgeten för att kunna hjälpa vissa av dessa län?

Det är hög tid, tycker jag, att ni socialdemokrater inser att polisens verksamhet är mycket personalintensiv, vilket gör att lönekostnaderna är helt dominerande. Jag har också informerats om att regeringen inte har använt sig av de omräkningstal för pris- och löneomräkning som var riksdagens mening och som vi fastställde 1992 när vi införde ramanslagen här i riksdagen.

Det är inte undra på att landets poliser börjar att ställa krav på högre löner eller, faktiskt, lika lön för likvärdigt arbete. Genom länssammanslagningarna i Västra Götaland och i Skåne kan det faktiskt skilja ända upp till 2 000 kr per månad i lön mellan två poliser som utför exakt samma arbete.

Fru talman! För en tid sedan kom kriminologen Leif G W Persson med en svidande kritik mot poliskåren. Han hävdade att de är lata, slöa och att de sysslar med mycket annat än polisarbete. Jag anser att det är mycket märkligt att en sådan person, som har varit anställd på Polishögskolan, yttrar sig på ett så nedlåtande sätt mot en hel yrkeskår.

Nej, Leif G W Persson borde låta bli att vara en "snacke-Pelle" och i stället stödja poliserna i deras arbete, för vad det handlar om är att Sveriges poliser är trötta på alla omorganisationer och nedskärningar som leder till uppgivenhet och utbrändhet.

Vi har ett bra facit i vår hand, nämligen Uppsalapolisens agerande när 197 poliser annonserade efter nytt jobb. Ett annat bevis på att poliserna reagerar över sin situation är den nyligen genomförda manifestationen här i Stockholm. Margareta Sandgren, hur reagerar ni socialdemokrater på allt missnöje inom polisväsendet?

Ett annat avsnitt i betänkandet behandlar polisutbildningen. Vi moderater har ju ett särskilt yttrande som pekar på behovet av att utbilda fler poliser. Vi anser att Stockholm behöver ordentliga förstärkningar eftersom antalet anställda inom Stockholmspolisen minskat med ungefär 1 000 personer under den senaste fyraårsperioden.

Fru talman! Tillsammans med de övriga borgerliga partierna har vi en reservation som berör den nationella insatsstyrkans organisatoriska hemvist. Det har ju Ragnwi Marcelind tidigare tagit upp här i kammaren. Vi är helt överens om att det ska vara en nationell resurs, och vi har också en mycket bestämd uppfattning om att den, som har sagts här, borde tillhöra Rikspolisstyrelsen.

Till sist är det så att vi inom det här området även skulle diskutera våld mot kvinnor. Jag vet att Margareta Sandgren troligtvis kommer att säga rätt mycket om det. Själv har jag valt att ägna min tid åt polisen och polisorganisationen, eftersom det är en organisation där det kokar ute i landet. Har vi inte poliser så det räcker kan vi inte heller förebygga och hjälpa kvinnor som misshandlas. Jag kan bara säga att vi moderater anser att kampen mot kvinnovåldet är av sådan vikt att särskilda resurser bör satsas där. I vårt moderata budgetalternativ hade det funnits utrymme för att göra de här särskilda satsningarna

Till slut, fru talman, ställer jag mig naturligtvis bakom samtliga de reservationer och särskilda yttranden som vi har men yrkar bifall endast till reservation 3 under mom. 8.

Anf. 65 KIA ANDREASSON (mp) replik:

Fru talman! När det gäller kvinnovåldet verkar det precis som om polisen inte gjorde någonting. Det har gått ut rekommendationer i alla polislän om att något ska göras. Det är en prioriterad verksamhet. Jag besökte Jämtlands län, och jag har en väldigt bra sammanställning av vad de ska göra i det länet tillsammans med myndigheter, precis som det har stått och som vi härifrån riksdagen har givit uppdrag om genom kvinnofridspropositionen. Läget är alltså inte så dystert som Maud Ekendahls

skildring. Och det är bara ett exempel. Jag har också varit i andra län där det här arbetet på ett mycket bra sätt håller på att genomföras.

Anf. 66 MAUD EKENDAHL (m) replik:

Fru talman! Jag ger inte någon dystert skildring, Kia Andreasson. Jag säger bara att arbetet har påbörjats, men hade vi haft våra budgetalternativ hade vi kunnat göra ännu större satsningar. Vi har ju pengar till polisen på ett helt annat sätt. Men eftersom det råder brist på poliser, vilket det har gjort i många år, det har vi påpekat hela tiden, så kan man inte genomföra de satsningar som man borde ha gjort i kampen mot kvinnomisshandeln.

Anf. 67 KIA ANDREASSON (mp) replik:

Fru talman! Nu är ju det här inte bara polisens uppgift, utan det jag ville påpeka är att också andra myndigheter och organisationer involveras i detta arbete. Det är det som är den viktiga prioriteringen, att just polisen sprider den här uppgiften till alla de som är berörda ute i samhället. Det arbetet har alltså kommit i gång, och det är inte endast beroende av polismyndigheter.

Anf. 68 MAUD EKENDAHL (m) replik:

Fru talman! Det kan jag hålla med om. Men som moderat vill jag säga att det är vi som oftast ute i kommunerna, där man fattar beslut om de frivilliga organisationerna, har varit villiga att tillskjuta pengar för att hjälpa frivilliga organisationer med det här. Det gäller kvinnojourer osv.

Anf. 69 YVONNE OSCARSSON (v):

Fru talman! Jag vill börja med att återgälda tacket för det goda samarbetet till socialdemokratin, och även till Miljöpartiet. Jag vill också tacka ordföranden i utskottet, som har sett till, tycker jag, att samtals- och debattnivån i utskottet har varit mycket god.

Jag måste bara kommentera en sak lite grann. Det gäller Ragnwi Marcelinds påstående att samarbetet mellan regeringspartiet, Vänsterpartiet och Miljöpartiet har haft stora svårigheter. Ragnwi Marcelind, man ska vara försiktig med sanningen. Jag påstår att det inte är sant. Vi har haft ett mycket gott samarbete. Vi är tre olika partier, men vi har kommit överens. Det har inte varit några stora svårigheter. Men Ragnwi Marcelind kanske har en annan insyn i det här samarbetet än vi som har samarbetat. Om det vet jag ingenting.

Den solidariska välfärdspolitiken har fått utstå stora nedskärningar. Jag tänker på kommunernas minskade resurser som lett till minskning av personal i skolor, minskning av antalet vårdplatser för missbrukare och minskade resurser för socialtjänsten. Antalet tiggare, utslagna och hemlösa är *ett* resultat av uppluckringen av den allmänna välfärden. Dessa neddragningar har direkt koppling till polisens arbete.

Polisens agerande och handlande tillhör de områden i samhället som rör, berör och ibland upprör många människor. Vi invånare kräver väldigt mycket av polisen. Vi vill att poliserna ska vara snabba, kloka, kuniga förstående, respektfulla, lagom starka och mänskliga. Vi politiker är ansvariga för att polisen får möjlighet att vara allt det här.

Hemma kring många människors köksbord, liksom i massmedierna, är det en populär synpunkt att när den synliga ordningen och det synliga våldet ökar är lösningen att vi får fler poliser. Vänsterpartiet menar att lösningen inte är så enkel. Rättsväsendet är en spegel av hur samhället i övrigt fungerar. Våld på gator och torg, våld i hemmen, våld mot kvinnor och barn, våld i samband med idrottsevenemang och våld med koppling till rasistiska inslag härrör till stor del från missbruk av alkohol och narkotika.

Polisen själv påstår att 80 % av allt våld är alkoholrelaterat. Enligt Vänsterpartiet är lösningen när det gäller alkohol- och narkotikarelaterade brott inte fler poliser. Det våld som så tydligt kan sammankopplas, som någon talade om tidigare, med sena krogbesök, borde lättare kunna lösas med tidigare stängning än fler poliser. Det är väl ingen som inte håller med om att ett sent öppethållande inte handlar om att det finns behov av att äta vare sig kåldolmar eller finare middagar klockan tre på natten. Alla vet att syftet är att människor ska dricka alkohol.

Jag har ägnat många samtal med poliser åt om de tror att det i fråga om *något* våldsingripande under sena, nattliga timmar har rört sig om nyktra personer. Det samstämmiga svaret är att det är tveksamt om detta gäller något ingripande över huvud taget. Det kan inte vara rätt att polisen ensam ska bära de största konsekvenserna av Sveriges alkoholpolitik.

Stängning av fritidsgårdar, brist på stöd i skolan och minskade subventioner till fritidsverksamhet och kultur bidrar också till att polisen får arbetsuppgifter som någon annan egentligen borde sköta. På många håll bedrivs en bostadspolitik som leder till segregation och utslagning. Det kan också leda till merarbete för polisen.

Lösningen är enligt Vänsterpartiet inte heller där fler poliser. Vi anser att tillsättande av fler poliser kanske skulle frisera symtomen men inte gå till botten med grundproblemen. Enligt Vänsterpartiet måste vi börja med att återupprätta välfärdssamhället. Samtidigt kan vi i den diskussionen ta in om vi ska ha fler poliser och i så fall hur många.

Vid fördelning av polisresurser tittar man på antal invånare, antal anmälda brott och olika typer av verksamheter i de olika myndigheterna. Turismen spelar en roll vid fördelningen. En storstadsfaktor finns.

Vänsterpartiet har flera gånger, även i år, motionerat om att vi vill att man ska tillföra en glesbygdsfaktor. Därmed yrkar jag bifall till reservation 2.

Jag vill kommentera Moderaternas, Kristdemokraternas och Folkpartiets gemensamma reservation som handlar om polisutbildning av officerare. Under ett besök av rikspolischefen i utskottet nämnde han att samtal pågår mellan överbefälhavaren och rikspolischefen om att se över om arbetslösa officerare skulle kunna omskolas till poliser. I massmedierna har detta fått stort utrymme, och omskolning har nämnts som snabbutbildning.

Vänsterpartiet anser att det är oansvarigt att efter en mycket kort fördragningskräva att regeringen redan nu ska fundera på förslag till finansiering. Med utgångspunkt i att polisen har ett extremt viktigt yrke måste man titta på hur många officerare som detta skulle kunna röra sig om, innehållet i utbildningen, om det över huvud taget finns vilja och intresse från officerare att vidareutbilda sig och vad poliskåren tycker om detta. Det finns mängder av frågetecken. Vi tycker att man måste diskutera och

förbereda detta på ett mycket noggrant sätt innan man kan titta på om detta är en bra väg.

Vänsterpartiet är mycket medvetet om polisens pressade arbetsituation, vilket vi också har beskrivit i en motion som kommer att behandlas senare under budgetåret. Vi i Vänsterpartiet är medvetna om att antalet arbetsolyckor och stressrelaterade sjukdomar har ökat. Arbetsbördan och övertiden har ökat. Den höga medelåldern inom poliskåren har många tidigare nämnt. De flesta poliser är utbildade för den gamla polisverksamheten och inte för det nya arbetssättet. Jag kan även nämna uppsägning av civilanställda, Schengenavtalet och, som jag har nämnt tidigare, neddragningar av hela det sociala nätet. Detta gör det tufft och tungt för många poliser.

I det sammanhanget måste jag säga att jag är glad över att det kommer att komma till stånd en utbildning i Umeå och förmodligen även på flera orter i landet.

Jag har haft förmånen att under tre dagar besöka Polishögskolan där jag fick veta, vilket jag tycker är väldigt bra, att Polishögskolan är beredd att skraddarsy utbildningar åt myndigheterna när det gäller de gamla poliserna som måste få möjlighet att lära sig det nya arbetssättet. Men det krävs att myndigheterna själva begär det och talar om vilken sorts utbildning som de vill ha.

Jag är också glad över den samhällssyn men framför allt den människosyn som jag uppfattar att ledningen på Polishögskolan har.

En sak som jag upplevde som lite skrämmande var att många elever på Polishögskolan tyckte att det dröjde alldeles för länge innan de fick sin uniform. Det tyckte de därför att de så gärna snabbt vill identifiera sig som poliser. Skolan har tagit på sig en uppgift som jag stöder till 100 %, att man till eleverna måste förmedla att polisrollen inte sitter i uniformen. Polis blir man när man har erövat tillräckliga kunskaper och genom ett ödmjukt förhållningssätt förtjänat sin uniform och titeln polis. Det ska vara fint att vara polis i Sverige.

Sveriges blivande poliser måste rekryteras utifrån de arbetsinsatser som det förväntas av dem att de ska klara. Och det är inte lite arbetsuppgifter – spaning, förhör, ibland mycket svåra förhör med utsatta kvinnor och barn, utredningar av rasistisk karaktär, av homofobiska brott, miljöbrott, ekobrott, IT-brott. Poliserna ska ingripa, gripa, anhålla och samtidigt försöka vara så oerhört kloka som det någonsin är möjligt. Jag anser att det krävs fler färdigheter av poliser än av de flesta andra yrkesgrupper.

Det är bra med lagar, regler och förordningar, och de är nödvändiga. Men jag vill avsluta med att säga att det ändå är ett personligt ansvar var vi vuxna människor än befinner oss i vårt vardagsliv att vi aldrig tillåter förtryck, respektlöshet, kränkningar och förlöjliganden av andra människor. Det är vårt ansvar att reagera och tala om att vi inte ställer upp på och finner oss i sådant. Då kanske det är dags för oss alla att gå hem till vår kammare och rannsaka oss själva.

Anf. 70 RAGNWI MARCELIND (kd) replik:

Fru talman! Yvonne Oscarsson talade om det goda samarbetet med ordföranden och vice ordföranden. Då får väl jag tacka för det fina de-

battklimatet som vi har, i alla fall vi som kommer från Hälsingland och Gävleborgs län.

Yvonne Oscarsson säger att jag far med osanning när jag säger att samarbetet med regeringspartiet har inneburit stora svårigheter.

Jag vet inte om det är Gudrun Schyman som far med osanning, eftersom hon har diskuterat det jobbiga i situationen ett antal gånger på våra debattsidor.

Vad jag själv har erfarenhet av är samarbetet som det har sett ut i vårt utskott. Där kan jag bara konstatera att Vänsterpartiet i flera frågor har fått backa. T.o.m. när det gäller en motion från Sven-Erik Sjöstrand som vi tar upp i betänkandet och som alla de borgerliga partierna ställde sig bakom, så backade Vänsterpartiet självt därför att man inte kunde gå mot regeringspartiet. I fråga om 34 § och i fråga om Nationella insatsstyrkan, då Alice Åström var en aktiv debattör i interpellationsdebatten med Laila Freivalds om vikten av att Nationella insatsstyrkan skulle föras in under Rikspolisstyrelsen, backade hon. Utifrån det kunde jag göra bedömningen att det finns vissa samarbetssvårigheter, när man måste backa från sin övertygelse.

När det gäller finansieringen av utbildningen av officerare står det väldigt tydligt i reservationen vad detta handlar om. Vi är måna om att pengar inte tas till detta från det som vi anser behövs till polisen som det ser ut i dag. Vi säger att det i så fall måste komma ett förslag till finansiering i tilläggspropositionen under våren 2000. Det är bakgrunden.

Anf. 71 YVONNE OSCARSSON (v) replik:

Fru talman! Vi vänsterpartister var redan innan vi inledde detta samarbete med regeringspartiet och Miljöpartiet väldigt klara över att samarbete handlar om att ge och ta. Vi använder olika ord för saker och ting. Ragnwi Marcelind och jag har tydligen olika innebörd i ord. Men att samarbeta betyder ju inte att det innebär stora svårigheter när man får backa i fråga om någonting. Samarbete är någonting helt annat, Ragnwi Marcelind.

Anf. 72 RAGNWI MARCELIND (kd) replik:

Fru talman! Samarbete handlar om att ge och ta, säger Yvonne Oscarsson. Men då skulle jag vilja ställa en fråga. Hur många gånger i vårt utskottsarbete har Socialdemokraterna gett något till Vänsterpartiet? Det har väl snarare varit så att Vänsterpartiet på grund av att det är ett mindre parti har fått backa i viktiga frågor.

Yvonne Oscarsson talade också en hel del om vikten av att vi har polisverksamhet och att polisverksamheten också förstärks i områden där vi bor. Då skulle jag vilja fråga varför Yvonne Oscarsson inte ställer sig bakom att mer resurser tillskapas för att utbilda fler poliser och kanske ställer sig bakom Kristdemokraternas förslag på 180 miljoner kronor utöver regeringens förslag till polisverksamheten. Det hade också varit ett sätt att samarbeta.

Anf. 73 YVONNE OSCARSSON (v) replik:

Fru talman! När det gäller resurser till polisen vet jag inte hur Ragnwi Marcelind lyssnar, men hela mitt anförande på tio minuter handlade om att Vänsterpartiet anser att det här handlar om en helhetssyn och att mer

Prot.
1999/2000:39
3 december

Rättsväsendet

resurser till polisen kanske inte är den enda lösningen utan att välfärds-samhället i första hand måste upprättas.

Beträffande samarbetet med Socialdemokraterna så är det faktiskt så att när det gäller rättsfrågor och rättsväsendet står Socialdemokraterna och Vänsterpartiet väldigt nära varandra. Vi är faktiskt ganska överens om dessa frågor. Vi har faktiskt inte räknat de gånger som Vänsterpartiet har backat och de gånger som Socialdemokraterna har backat. Men jag kan lova att det är ungefär lika många gånger.

Anf. 74 MAUD EKENDAHL (m) replik:

Fru talman! När det gäller reservationen om polisutbildning av officerare som Yvonne Oscarsson efterlyste, ska jag bara bemöta detta med att säga att det där står att regeringen i tilläggspropositionen våren år 2000 därför bör lägga fram ett förslag till finansiering. Då är ju inte vår tanke att man bara kastar fram en summa pengar. Naturligtvis ingår det då att man tittar på olika faktorer, vilket Yvonne Oscarsson lyfte fram. Det är ju en självklarhet när man vill avsätta pengar för någon verksamhet.

Vi tycker att detta är så bra därför att denna yrkeskår redan har så många moment i sin utbildning och är så kompetent att man lätt kan komplettera detta och gå över till en annan yrkeskår, nämligen polisen. Det är faktiskt första gången som man kan peka på något vettigt att erbjuda dem som, tyvärr, eventuellt blir arbetslösa i och med den politik som Socialdemokraterna och Centern vill föra i försvarsfrågan här i vårt land.

Jag vill ställa en fråga till Yvonne Oscarsson beträffande det hon sade om "inte fler poliser, inte fler poliser" på alkohol- och narkotikaområdet: Är det inte bra att man inför urinprov för dem som är under 15 år? Det är väl något som är värdefullt? Yvonne Oscarsson har ju sådan erfarenhet av missbrukare av olika slag.

Anf. 75 YVONNE OSCARSSON (v) replik:

Fru talman! Jag ska börja med det första som Maud Ekendahl frågar om. Det gäller urinprov för dem som är under 15 år. Jag måste erkänna att jag är väldigt kluven i denna fråga. Jag är liksom inte framme med vad jag tycker, men en process pågår i mitt huvud – så mycket kan jag säga.

När det gäller utbildningen av officerare vill jag bara återupprepa det jag sade tidigare: Vi tycker att detta är en viktig fråga. Vi tror inte att det går så fort att utreda den som reservanterna kanske tror. De tycker att pengar till detta kan vara klara i vårpropositionen. Man måste ju titta på hur många det handlar om, vad det är som behöver kompletteras och hur lång tid det hela tar. Detta måste ju köras i samråelse med att något kanske startas i Umeå och att man utbildar fler inom den vanliga polisutbildningen. Man måste därför titta väldigt noga på det här.

Jag har en sak till, som jag glömde att ta upp. Jag kanske var otydlig när jag sade "inte fler poliser", och Maud Ekendahl kanske inte lyssnade riktigt. Vänsterpartiet säger att lösningen på problemen inte enbart är fler poliser. Vänsterpartiet har inte sagt att det inte behövs fler poliser, men man måste titta på allt det andra samtidigt.

Anf. 76 MAUD EKENDAHL (m) replik:

Fru talman! Jag vill återgå till frågan om urinprovstagnning på drogpåverkade personer under 15 år. Yvonne Oscarsson säger här att hon är mycket kliven i frågan. Men i kammaren ska vi i möjligaste mån försöka framföra partiets ståndpunkt. Yvonne själv är alltså kliven i frågan, men jag undrar vad Vänsterpartiet säger.

Anf. 77 YVONNE OSCARSSON (v) replik:

Fru talman! Vänsterpartiet säger: Nej, man ska inte ta urinprov på dem som är yngre än 15 år.

Men eftersom Maud frågade mig utifrån mina erfarenheter svarade jag i jagform. Jag ber om ursäkt för det.

Anf. 78 GUNNEL WALLIN (c) replik:

Fru talman! Jag vill säga till Yvonne Oscarsson att jag tycker att förslaget om glesbygdsfaktorn är jättebra. Centerpartiet har också det förslaget. Jag kan förstå situationen i norra Sverige med de stora avstånden. Denna fråga är därför viktig.

Jag vill kommentera den kompletterande utbildningen och de nuvarande poliserna i det nya arbetssättet. Detta är jätteviktigt, eftersom det tar så lång tid innan de nyutbildade poliserna kommer. För att detta ska vara möjligt måste man ju vara tjänstledig från sitt nuvarande arbete. Då blir det ytterligare luckor, som det finns så många av redan. Det är det som är det stora bekymret.

Anf. 79 YVONNE OSCARSSON (v) replik:

Fru talman! Det är alldeles riktigt som Gunnell Wallin säger – detta är ett stort bekymmer. Vänsterpartiet har aldrig påstått att det är enkelt. Men det är ändå varje polismyndighets ansvar att titta över det hela och hur man är beredd att reda ut den uppkomna situationen.

Anf. 80 MARGARETA SANDGREN (s):

Fru talman! Mycket har redan sagts i debatten, också av mitt partis företrädare. Jag skulle ändå vilja kommentera och understryka det som Ingvar Johnsson tog upp, nämligen glappet mellan hur ni i dystra färger beskriver verkligheten och de resurser som ni är beredda att avsätta.

Jag tror att man ska vara lite mer nyanserad när man beskriver verkligheten. Vi har fått en mängd bilder här, inte minst från Maud Ekendahl alldeles nyligen, av hur det ser ut ute i landet. Situationen är naturligtvis besvärlig. Men från Socialdemokraternas håll har vi dels lagt fram förslag om mer resurser, dels sagt att vi ska återkomma. Vi är nämligen väl medvetna om att det finns problem och att det behövs fler poliser. Det får bli svaret på den fråga som Maud Ekendahl ställde till mig.

Jag tror att det finns en fara i att beskriva verklighetsbilden på det sätt som ni gör. Det kan göra mer skada än nytta. Det kan skapa mer oro, och människors förtroende för de rättsvårdande myndigheterna kan minska.

En del har redan sagts här av det jag hade tänkt ta upp. Jag skulle beskriva vad som faktiskt har gjorts och görs. Ibland kan man få intrycket när man lyssnar på oppositionen att ingenting har hänt under de här åren. Men vi har fått en beskrivning här i dag av Laila Freivalds av vad som är

på gång och vad som har gjorts. Jag behöver naturligtvis inte upprepa den.

Maud Ekendahl ställde en fråga till mig om hur vi ser på det missnöje som finns bland polisen och hur vi reagerar på manifestationerna och protesterna. Vi är naturligtvis väl medvetna om hur situationen ser ut, men jag vill också säga att bilden inte är fullt så svart som ni ibland vill måla den.

Jag kan tala om att i Sambandet 0201, en tidskrift från Stockholmspolisen, säger länspolismästaren att det naturligtvis krävs mer resurser. Men han säger också att polisen i Stockholm är en myndighet som är på rätt väg, och hans intryck är att den faktiskt fyller sin funktion som polis i huvudstadsregionen väl. Trots de problem som vi är väl medvetna om finns i Stockholms län är bilden alltså inte fullt så svart som ni ibland vill måla den.

Jag ska inte gå in på detta mer, eftersom Laila Freivalds och Ingvar Johnsson var inne på hur vi ser på framtiden och på budgeten och att vi avser att åstadkomma. De tog också upp vad vi har åstadkommit på en mängd områden.

Därför ska jag direkt gå över till att kommentera några av reservationerna. Det gäller dels reservationen om polisavsnittet, dels några motioner där krav på en särskild glesbygdsfaktor ställts.

I betänkandet står ganska utförligt hur fördelningen på myndigheterna från Rikspolisstyrelsen går till. Detta görs genom både en resultatdialog och en budgetdialog. Självfallet finns också detta med en glesbygdsfaktor med i de här dialogerna. Jag vet att man framhåller just den frågan från glesbygdslänen. Man får också med sig detta till Rikspolisstyrelsen. Det finns också befolkningsstatistik och brottsstatistik som underlag för dialogerna. Rikspolisstyrelsen har naturligtvis att göra en nationell bedömning av hur fördelningen ska gå till. Men frågan finns med, utan att den behöver vara en särskild faktor som man mer formellt tar hänsyn till. Det är alldeles klart. Men som vi också skriver i betänkandet betyder naturligtvis mer resurser till glesbygdslän också mindre resurser till myndigheter i övriga landet.

Nästa reservation som jag avser att kommentera är nr 8 om reservpoliser. I det här betänkandet tar inte majoriteten i utskottet ställning till detta, eftersom det inte finns något förslag att ta ställning till. Men ändå har moderater, kristdemokrater, centerpartister och folkpartister bestämt sig för att man över huvud taget inte vill se något sådant förslag. Majoriteten anser självfallet att man bör få tillgång till samma kvalificerade polispersonal i glesbygden som i landet i övrigt. Men det kan faktiskt finnas uppgifter som i dag åligger polisen som skulle kunna utföras av andra. På det sättet skulle man också kunna frigöra resurser.

Det finns en sak som förvånar lite. Om man går tillbaka några år upptäcker man att 1996 skrev folkpartisten Bengt Harding Olson en motion i vilken han säger: "Rättsamhället är inte och får inte heller bli bara en statlig eller kommunal angelägenhet. Det måste byggas på allas ansvar." Han talar om beredskapspolis och värnpliktpolis. Vidare säger han: "På sikt bör man inrätta en ny poliskategori lämpligen kallad reservpolis, dit alla intresserade medborgare kan söka." På det sättet skulle det medborgarligen ansvaret för rättsamhället breddas. Som skäl anför han att poli-

sen spelar en nyckelroll för vår rättstrygghet, men de polisiära möjligheterna är som bekant begränsade. Därför bör nya vägar prövas.

Frågan var vid den tidpunkten inte aktuell i departementet. Flera omständigheter talade då emot ett inrättande av reservpoliser, och motionen avstyrktes således av utskottet. Men både Folkpartiet och Centerpartiet reserverade sig för den här motionen i utskottet. I reservationen följer man upp motionens förslag om inrättandet av en reservpolis till vilken alla intresserade kan söka sig.

Det är alltså en helt motsatt uppfattning som man några år senare förfäktar i den här frågan. Man kan fråga sig varför ni nu inte ens är beredda att se på ett förslag.

Det är de två reservationer jag avser att kommentera.

Fru talman! Till sist ska jag säga någonting om våldet mot kvinnor. Det är en viktig och svår fråga. Den berör inte bara en kvinna och en man, utan den berör också omgivningen och barnen. När man har att göra med nära relationer är det inte alldeles lätt att veta hur man ska hantera den. Det är en skrämmande utveckling på det här området här i Sverige, och inte minst om man riktar blicken utanför vårt lands gränser.

Gunnel Wallin och jag deltog i början av november i ett av Europarådet anordnat seminarium om våldet mot kvinnor. Vi fick oss till del skrämmande uppgifter. Misshandelsfallen ökar på många håll. Prostitutionen ökar. Kvinnor lockas med löften om jobb eller kidnappas och förs till europeiska länder och tvingas sedan in i prostitution mot sin vilja och med hot som inte har några gränser. Också könsstympningens omfattning och de fruktansvärda följderna av denna redovisades.

Vidare fick vi höra om våldtäkter vid väpnade konflikter. Under första världskriget var 90 % av offren soldater. I dag är många av offren kvinnor. Vi fick också veta något som för mig var väldigt okänt, nämligen att det är ganska vanligt med slaveri. I Frankrike finns tiotusentals slavar. I en tredjedel av de kända fallen har det visat sig att slavar arbetar i diplomatfamiljer. De lever under vidriga förhållanden. Alla kan ju föreställa sig vilken situation de här människorna befinner sig i.

Det är bra att frågan om våld mot kvinnor i alla dess former uppmärksammas alltmer. En rad åtgärder har vidtagits och planeras. Europarådet, EU och FN arbetar intensivt med frågorna.

Också här i Sverige arbetas det för att underlätta för kvinnor att anmäla, få stöd, bättre bemötande och bättre behandling. Nu genomförs de åtgärder som föreslogs i kvinnofridspropositionen. Uppdrag har lagts ut på myndigheter att vidta åtgärder. Det handlar om att förebygga brott, skydda kvinnor, förbättra lagstiftning, informera osv. Ni känner alla till det som är på gång.

Jag vill också säga att det är viktigt att alla myndigheter samarbetar. Det handlar om socialtjänsten, sjukvården och frivilligorganisationer. Det är därför vi tycker att det är så viktigt att också kommunerna får ordentligt med resurser för att kunna jobba med de här frågorna. Det var också ett svar på den fråga Maud Ekendahl ställde tidigare.

I Sverige anmäldes under föregående år 20 000 brott om våld mot kvinnor. Det har möjligen ökat tack vare att vi har ett bättre bemötande och bättre åtgärder. Då är det naturligtvis någonting positivt. Men mörkertalet är fortfarande väldigt högt.

Prot.

1999/2000:39

3 december

Rättsväsendet

Det som har gjorts är säkert inte tillräckligt. En del av åtgärderna behöver förmodligen förstärkas. Bl.a. har Riksåklagaren i uppdrag att se över besöksförbudet. Möjligheten att använda fotboja utreds. En kvinna som jag träffade vid den här konferensen var från Österrike, och det var hennes bestämda uppfattning att det aldrig kan vara fråga om engångsinsatser. Informationsinsatser, samarbete över myndighetsgränser och med frivilligorganisationer samt utbildningsinsatser måste alltså fortsätta för all framtid.

Vi ser väldigt allvarligt på den här frågan, och det vet jag att alla partier i riksdagen gör. Regeringen har också tagit den här frågan allvarligt och skriver i budgetpropositionen att polisens insatser för att förebygga och beivra våld mot kvinnor och barn *skall* intensifieras och förbättras.

Fru talman! Med det anförda yrkar jag bifall till hemställan i betänkande och avslag på reservationerna.

Anf. 81 GUNNEL WALLIN (c) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja ställa några frågor till Margareta Sandgren. När det gäller den här konferensen om slaveri och kvinnohandel kan jag instämma i att det ser annorlunda ut utanför våra gränser. Men vi ser starka tendenser till att det blommar upp här också. Här har vi mycket att göra. Det är också därför som det finns en fempartimotion där man samlar alla förslag till åtgärder för att angripa våldet mot kvinnorna.

Det jag särskilt vill ta upp är glesbygd faktorn. Man måste vara medveten om att det ser annorlunda ut i glesbygden. Man ringer kanske från en kommundel i Norrbotten och säger att nu händer det något och polisen måste komma. Då kan man få till svar att de tyvärr bara har en bil och den kan de inte skicka eftersom det är 15 mil att köra. De måste reda upp det själva på något sätt. Det är inte acceptabelt att ha det på det sättet. Avstånden gör att man bör beakta glesbygden. Det handlar inte bara om invånarantal och antalet anmälda brott.

När justitieministern presenterade detta verkade det som om renägare och bönder skulle vara dessa deltidspoliser. Jag tyckte inte att det var acceptabelt. Man måste få samma service från polisen var man än bor i landet. Att man sedan kan föra över uppgifter från polisen till andra myndigheter kan jag ha den största förståelse för. Det var det jag hade förväntat mig skulle komma efter den här rapporten och inte att renägare och bönder skulle utbildas ett antal dagar för att ersätta polisen. Det kan vi aldrig gå med på.

Anf. 82 MARGARETA SANDGREN (s) replik:

Herr talman! Vi vet ju inte vad som kan bli aktuellt. Det finns faktiskt inget förslag. Man ska titta på möjligheten. Även Trygghetsutredningen har haft en del av de här frågorna uppe. Man behöver inte hänga upp sig på om det ska vara renägare eller bönder. Det finns kanske många andra män och kvinnor som skulle kunna utföra en del av det som polisen gör i dag utan att det direkt är polisiära uppgifter. Vi får väl se när förslaget kommer.

Det intressanta är faktiskt att Centerpartiet för några år sedan ställde sig bakom en motion om att man skulle ha en särskild reservpoliskår.

Anf. 83 GUNNEL WALLIN (c) replik:

Herr talman! Om det bara skulle vara renägare och bönder skulle det inte finnas så många. Det skulle inte vara så stora resurser man skulle kunna ta av. Men det var just det som justitieministern framförde, och det gjorde mig lite betänksam.

Däremot tycker jag att det är angeläget att diskutera om det ska vara poliser som ska sköta t.ex. bevakning av idrottsevenemang och andra stora arrangemang. Det är kanske en annan fråga.

Anf. 84 MARGARETA SANDGREN (s) replik:

Herr talman! Det hade kanske varit bra om man hade avvaktat tills det hade kommit ett förslag. Då hade man kunnat ha synpunkter på det. Nu avfärdas det redan i det här skedet.

Jag glömde att svara på frågan om glesbygdsfaktorn. Det är ingen specifik faktor som befolkningsunderlaget eller brottsstatistiken, utan man gör en sammanvägning av alla dessa faktorer i resultatdialogerna. Sedan får man göra en sammanvägning. Det är faktiskt så att man tar upp den här frågan när budgetdialogerna äger rum.

Anf. 85 MAUD EKENDAHL (m) replik:

Herr talman! När Margareta Sandgren och Ingvar Johnsson talar om hur det ser ut i polisdistrikten ute i landet hänvisar ni alltid till vad polismästarna säger. Det är väldigt viktigt att man lyssnar på enskilda poliser eller små grupper av poliser. Man kan t.o.m. diskutera saker och ting med Svenska Polisförbundet. Är det bara polismästarnas åsikter som ni frågar efter, eftersom ni alltid hänvisar just till vad de har sagt? Det är min första fråga.

Jag får tacka för att Margareta Sandgren ändå försökte säga något om ekonomin. Ni måste väl ha någon strategi för hur det här ska redas ut. Det går ju inte att bara pytsa in småpengar, några miljoner här och där varje år. Det är nu mycket allvarligt ställt med polisväsendets ekonomi.

Jag ska citera ur en PM från RPS under hösten: "Med den ram riksdagen beslutar nu i höst med anledning av budgetpropositionen för år 2000 beräknas Polisens underskott vid utgången av år 2000 uppgå till uppemot 500 miljoner kronor. RPS bedömer, med nu kända förutsättningar, att polisväsendet kommer att ha ett underskott motsvarande ca 2,7 miljarder vid utgången av år 2002."

Här pytsar man nu in 21 miljoner, medan det befaras ett underskott om 2,7 miljarder bara om två år. Vad tänker ni göra, Margareta Sandgren?

Anf. 86 MARGARETA SANDGREN (s) replik:

Herr talman! Låt mig börja med den första frågan. Jag tror att det inte bara är Maud Ekendahl bland ledamöterna här i kammaren som är ute och träffar enskilda polismän. Vi lyssnar inte bara på polisledning, läns-polismästare, Polisförbundet e.d., utan vi är faktiskt också ute i verkligheten och lyssnar. Jag tycker inte att bilden är fullt så mörk som ni framställer den.

Ni skriver i ert särskilda yttrande att de rättsvårdande myndigheterna inte längre klarar att fullgöra sina uppgifter. Menar ni verkligen det? Jag tycker att polisen gör sitt arbete väldigt bra. Det finns visst brister när det

gäller poliser och när det gäller resurser och även andra brister som vi är på väg att åtgärda. Den som lyssnade lite grann på Laila Freivalds fick veta något om vad som har gjorts, vad som är på gång och vad som är tänkt, men den bild som ni ger stämmer inte riktigt med verkligheten utan kan mera uppröra och oro än göra nytta.

Den andra frågan tycker jag inte att jag behöver beröra. Vi vet att det saknas resurser. Det har tillförts resurser under många år. Det har inte handlat om någon miljon här och där, utan det har också handlat om ganska stora och rejäla satsningar. Det krävs mera, och regeringen har sagt att den har för avsikt att återkomma till våren. Det har framhållits av Laila Freivalds, av Ingvar Johnsson och av andra talare i kammaren i dag.

Man får väl vänta och se. Om det till 2002 beräknas ett underskott om 2 ½ miljarder, hinner man faktiskt rätta till det, eftersom det är några år dit. Vi behöver inte utgå från att det inte kommer några pengar.

Anf. 87 MAUD EKENDAHL (m) replik:

Herr talman! Jag kan bara utgå från det som jag inledde mitt anförande med här. Jag har framför mig den skrivelse som man har skickat till Laila Freivalds. Det är faktiskt så, som jag sade tidigare, att den bl.a. är undertecknad av Birthe Sörestedt, som i justitieutskottet har varit varm anhängare av att göra nedskärningar i polissammanhang. Det gäller polismyndigheten i Skåne, och det heter så här i en passus:

”Ytterligare personalnedskärningar kan inte göras utan allvarliga konsekvenser för att skapa trygghet åt allmänheten.”

Jag sade tidigare att nyrekrytering måste kunna ske i Skåne län, fastän man inte har råd med det. Så måste ske därför att medborgarna har rätt att kräva att få ett skydd ute i samhället. Det skyddet finns inte ute i samhället. Vad jag tycker är fel är att ni inte vill se sanningen om de verkliga förhållandena.

Medan jag ändå har ordet, herr talman, vill jag säga att jag visserligen inte har replikrätt mot Ingvar Johnsson men att Margareta Sandgren och Ingvar Johnsson tillhör samma parti. Det sades att det nu behövs fler poliser.

Vi har aldrig fått svar på frågan om vad det var som gjorde att ni inte kontinuerligt behövde ha Polishögskolan i gång utan stängde den i två års tid. Vi förlorade därigenom 800 poliser som skulle ha funnits ute i samhället i dag. Vad var det som gjorde att det inte fanns något behov då, medan behovet just nu är så stort att ni t.o.m. vill öppna en enhet i Umeå? Jag skulle vilja få svar på den frågan här i kammaren.

Anf. 88 MARGARETA SANDGREN (s) replik:

Herr talman! Det var många frågor. Först vill jag säga att Birthe Sörestedt aldrig har varit någon anhängare av nedskärningar, utan dessa har vi varit tvingade till på grund av den statsfinansiella situation som rådde. Jag behöver inte gå in på den. Vi har redan diskuterat vad som har gjorts i det avseendet. Det var fråga om besparingar både från den borgerliga tiden och sådana besparingar som den socialdemokratiska regeringen gjorde av statsfinansiella skäl. Det har varit omorganisationer och reformarbete som har tagit mycket pengar och mycket tid i anspråk.

Naturligtvis är situationen pressad, och vi är inte omedvetna om det brev som Maud Ekendahl håller i sin hand och återigen har citerat. Vi har talat om att vi återkommer när vi har fått en fullt klar bild av hur mycket resurser som behövs. Men vi går också en balansgång mellan resurser som vi för till välfärden och resurser som vi för till rättsväsendet. Vi tycker nämligen att det hänger ihop. Man kan inte ge mer resurser till rättsväsendet på bekostnad av resurser till välfärden, vilken har en nog så viktig roll vad avser brottsutvecklingen.

Maud Ekendahl tog upp några fler frågor, men jag hade glömt att ta med min penna och kunde inte notera dem.

Anf. 89 ANDERS G HÖGMARK (m):

Herr talman! Det är många tankar och idéer som strömmar genom huvudet när man lyssnar på de här timmarnas debatt. Den ska väl också fortsätta ytterligare några timmar, tyvärr utan justitieministern och utan någon företrädare för Regeringskansliet. Jag har viss förståelse för att justitieministern kanske inte har tid utan har andra viktiga angelägenheter, men det känns märkligt att en dag som denna, då vi debatterar ett utgiftsområde, inte någon kan mobiliseras från Regeringskansliet för att avlyssna denna debatt. Självfallet värdesätter man kammarens protokoll.

Herr talman! När riksmötet öppnades i september föredrog statsministern regeringsförklaringen, och i det protokoll där den redovisades tog den i anspråk ungefär 350 spaltrader. 4 ½ av dessa 350 ägnades åt rättsfrågorna. Det var nog inte bara jag som var något överraskad över proportionerna, med tanke på hur viktiga som rättsfrågorna uppfattas vara bland medborgarna, just i det medborgarperspektiv som Laila Freivalds talade mycket om i sitt inlägg och som jag tror att många kan instämma i.

Visserligen hade man lagt in det här under avsnittet "Sverige som ledande välfärdsnation", och det kan i och för sig både vi moderater och, som jag tror, alla andra tycka vara en rimlig koppling. En fungerande rättsstat är en väsentlig del av och ett fundament för välfärden. I det avseendet kan man nog vara nöjd. Men jag tycker att det är märkligt att man så lite ägnar de här frågorna uppmärksamhet i regeringsförklaringen.

Men om vi är överens om vikten av rättstrygghetsfrågorna i välfärdsstaten funderar jag lite grann över varför man satsar så lite pengar på problem som kan förväntas bli lösta.

Visserligen kan man, som Ingvar Johnsson, raljera lite grann över olika belopp. Man kan alltid bryta ned halvmiljardbelopp som Moderata samlingspartiet redovisar utöver regeringens budgetram, så att det blir väldigt lite räknat på något sätt. Men faktum kvarstår: En halv miljard mer till rättsstaten och de olika delarna i rättskedjan hade sänt utomordentligt viktiga och positiva signaler till de delar som brottas med näst intill oöverstigliga budgetproblem.

Regeringsunderlaget – de tre partierna – har strött komplimanger över varandras sätt att dra vagnen under hösten. Jag hoppas att den smörjoljan behövs till våren. Med de underskott som olika delar av rättskedjan ackumulerar månad för månad kommer det att behövas – och det har ju varit flera vittnesbörd om detta – mycket stora och gemensamma krafter för att kunna dra skuldsedlarna framåt och lösa in dem.

Vi har tidigare här pekat på hur polisen ackumulerar underskott under de kommande två åren i storleksordningen 2 miljarder kronor.

Varje månad under nästa år, Margareta Sandgren, går polisverksamheten back med 50 miljoner kronor. Året därefter går den back med 100 miljoner kronor per månad, givet att man bara lever upp till 3–4 % ökning av den kostnadsnivå man har i dag. Polisförbundets samlade yrkande lär enligt uppgift ligga kring 20 %, och varje procentenhet betyder 70 miljoner kronor.

Min fråga är: Varför dröjer regeringen? Man har utlovat besked till våren. Till våren kommer mycket ljus och annat. Uppenbarligen har man kraftsamlat till våren, Margareta Sandgren. Varför dröjer man så länge som till våren med att skicka dessa signaler och redovisa medeltillskotten?

Herr talman! Det här med rättssamhället och rättsstatens sätt att fungera handlar inte bara om pengar. Jag tror att flera har varit inne på detta, men det har varit förvånansvärt lite diskussion och debatt. I tider som dessa ägnas en stor del av det massmediala utrymmet åt kampen mot grupper som står utanför lagen – de må ha en nazistisk eller annan bakgrund. Mycket av debatten ägnas åt hur det civila samhället ska kunna bekämpa de grupper som av olika skäl har ställt sig utanför lagen och bara syftar till att förstöra rättssamhället.

Det gäller med andra ord, herr talman, att på olika sätt se till att grogrunden för brottsligheten också blir sämre och helst försvinner.

Då vill jag ställa en fråga till socialdemokraterna. Vi har en utveckling med en skola där i alla fall 15–20 % av eleverna inte går ut med ett godkänt betyg i modersmålet, eller i svenska språket, för det kan ju finnas de som har ett annat modersmål. Är det då så märkligt att man får ett utanförskap redan där, i skolåldern, när man med språket inte kan formulera vad man känner – det må vara en protest mot samhället eller annat? Är det märkligt, när språket inte räcker för att formulera meningar och uppfattningar, att där skapas en grogrund för utanförskap som tar sig uttryck i brottslighet?

Jag anklagar, vill jag säga, socialdemokraterna för att bidra med detta utanförskap genom en skol- och utbildningspolitik som inte ger dessa ungdomar möjlighet att behärska det språk som är en förutsättning för delaktighet i samhället. Det kanske är tuffa ord, men jag säger detta därför att det är nödvändigt att begrepp nämns vid rätt namn.

Är det så märkligt, med de begränsade resurser polisen har, att det finns en lockelse i att bilda medborgargården av olika slag? Det är någonting som ingen i den här kammaren tycker om, men som vi lika fullt börjar se tecken på. Vad är det en spegling av? Jo, att vanliga hederliga medborgare inte upplever att staten kan klara den primära uppgift man har, nämligen att säkerställa rättssamhällets funktioner.

På punkt efter punkt skulle man kunna peka på de här sakerna och ytterligare exempel.

Det finns ungdomar som inte får en bild av sin samtidshistoria, som inte behärskar den, på grund av en dålig skola. Det råder en allmän oordning på många skolor. Alla vi har varit ute på skolor och säkert både förundrats och ibland förfasats över den brist på ordning som råder. Är det så märkligt att det skapar en grogrund för utanförskap? Om man nu inte följer skolans regler, varför ska man då följa reglerna i det lilla lo-

kalsamhället och i det stora samhället? Varför ska man göra det, om man inte får någon form av klara riktlinjer för hur det ska se ut i den lilla världen, i skolans värld?

Dålig skolpolitik, brist på engagemang i vuxenvärlden – det är en utmaning för alla oss som är vuxna. Vuxenvärlden brister när det gäller att sätta upp klara regler och våga driva de teserna. Det gäller allt från det enklaste, att man inte går med keps inomhus, till att vi markerar vad som gäller i umgänget människor emellan.

Den nya bibelöversättningens exakta lydelse kan det hända att jag inte känner till. Men detta att behandla sina medmänniskor som man själv vill bli behandlad är en central fråga. Vi ser otaliga exempel runt omkring på att människor, unga som gamla, inte blir behandlade som de kan förväntas vilja bli behandlade själva. Och vi är för dåliga på att markera detta.

I detta, herr talman, skapas en grogrund för utanförskap. Det skapas en känsla av att det inte är så farligt att begå små brott. Vardagsbrottsligheten beivras ju inte. Det märks ju inte. Man skriver ju av detta. Kan jag göra det lilla utan att bli upptäckt så kan jag göra det något större, och så kan det fortsätta. Är det då så märkligt att vi får detta klimat?

Därför tycker jag att det är viktigt, i en debatt som denna, att man klart och tydligt markerar att det inte enbart handlar om pengar. Men när det nu har gått så långt som det har gjort – och innan vi kan vrida pendeln tillbaka när det gäller att markera vuxenvärldens normer och värderingar – är det viktigt, ja självfallet nödvändigt, med pengar.

Med det sagt, herr talman, vill jag övergå till det som kanske är mer kopplat till betänkandet. Men jag tycker att det kanske kan vara av värde att detta har sagts i denna debatt. Det handlar då om domstolarna.

Precis som justitieministern gav uttryck för – vi delar helt den uppfattningen – intar domstolarna en särställning i rättsväsendet. Oberoende självständiga domstolar är demokratiska staters liv. De är en viktigt del i detta.

Det är alldeles uppenbart att det behövs ett antal reformer av domstolsväsendet. Det har Moderata samlingspartiet inte motsatt sig, och det har inte heller de andra borgerliga partierna motsatt sig.

Vi konstaterar också att dömandet har blivit mer och mer mångfasetterat och lagstiftningen mer och mer komplicerad. Även om lagstiftaren då och då talar om att man måste förenkla lagstiftningen är det bara att konstatera, inte minst med den internationella rätten och EG-rätten som kommer in, att det blir allt svårare.

Det kräver självfallet kompetensutveckling för den personal som redan är inne i systemet. Och självfallet kommer det att ställa krav på den utbildning som ska till för den kommande personalen.

Det är viktigt att domstolsväsendet skickar sådana signaler och är så attraktivt att man knyter till sig de skickligaste juristerna. Det är på sikt förödande om det är bättre att gå till advokatkontoret tvärs över gatan än att sikta på en domarkarriär. De bästa och de skickligaste juristerna borde tycka att det är rimligt utmanande att välja domarkarriären.

Men då får vi också ställa oss frågan: Är det rimligt att tro att man ska ha en domarutbildning som innebär att man först kanske i 40–45-årsåldern får en ordinarie tjänst efter 15 års flackande runtom i Sverige? Är det en rimlighet framöver? Jag tror att det finns en hel del att göra där.

Prot.
1999/2000:39
3 december

Rättsväsendet

Det är också viktigt i reformarbetet att man ser till att notarieutbildningen utvecklas. Det är vidare viktigt i reformarbetet – och det är fundamentet för rättegångsprocessen – att vi får en översyn av rättegångsbalken. Den reglerar så kolossalt mycket av förfarandet. Vi kommer nu att se ett antal delförslag. Vore det då inte bättre att göra en rejäl översyn av rättegångsbalken?

Det ligger självfallet också i domstolarnas liv att se till att även nämndemännens roll och villkor är attraktiva och bra.

Det finns nu en väldig debatt ute i samhället om reformering av domstolsväsendet. Det räcker med några veckors pressklipp från Domstolsverket för att få detta bekräftat. Vi ser det runt omkring. Den debatten är i och för sig bra och angelägen.

Men det finns drag i den som inte tilltalar. Inom domstolsväsendet upplever man att det är någon form av *ad hoc*-reformarbete som pågår. Man löser vissa frågor från fall till fall. När en lagman i en mindre tingsrätt går i pension händer någonting med den tingsrätten, osv. Det är ingen tvekan om – och det har också kommit till uttryck i dagens debatt – att man upplever att riksdagen sätts åt sidan.

Därför har vi i de fyra borgerliga partierna i reservation 11 ställt krav på att från regeringen få en samlad redovisning av de frågeställningar och utmaningar som domstolsväsendet har framöver, och de överväganden och förslag som det kan föranleda.

Nu har Laila Freivalds pekat på att det kommer någon form av skrivelse här till våren, men vi hade tyckt att det kunde vara lämpligt att i propositionens form få en samlad bedömning från regeringens sida, så kunde riksdagen också samlat ta ställning. Det är nämligen väsentligt när man reformerar rättsväsendet, herr talman, att det finns en legitimitet i detta reformarbete och att de som arbetar i detta – alla de ledande jurister och skickliga domare som finns där – upplever att de förändringar som kommer till stånd inte är *ad hoc*-lösningar utan faktiskt en helhetssyn och en handlingsplan, riktlinjer som ska vara heltäckande och som faktiskt den främsta statsmakten, Sveriges riksdag, har lagt fast. Utifrån dem ska sedan ett fritt och självständigt domstolsväsende agera.

Det är inte bra – rätt eller orätt – att vi får en diskussion om att Domstolsverket, som några gör gällande, måhända har tolkat sin servicefunktion, om man får uttrycka det så, alltför brett. Riksdagen sade en gång i tiden när man inrättade Domstolsverket att det var ett antal serviceuppgifter som detta verk skulle tillhandahålla. Som framgår av reservation nr 13 från de fyra borgerliga partierna vill vi att regeringen gör en översyn av hur Domstolsverket fungerar och bör fungera utifrån det riksdagsbeslut som togs och vad som kan vara lämpligt framöver, just för att den här diskussionen inte ska ytterligare utvecklas till att man ifrågasätter Domstolsverkets roll visavi fria, självständiga domstolar.

Kopplat till detta har vi också sagt att när det gäller inskrivningsverksamheten och bouppteckningsverksamheten vill vi inte ta beslut förrän vi får se den här samlade planen från regeringens sida. Det är rimligt att man behandlar detta i ett sammanhang. Det är rimligt att man då också redovisar på ett bättre sätt än man har gjort vid detta tillfälle hur man ska klara personalförsörjningen och kompetensen och hur man ska klara de investeringar i form av arkiv och annat som behövs.

Nu verkar man vara väldigt angelägen om att snabbt rulla fram detta, för i förbandsnedläggningens spår kommer det förmodligen att finnas ett stort antal lokaler lediga. Man kanske kunde säga något skämtsamt att förmodligen finns det väl en del källarvalv där som då skulle kunna användas. Men det är ju tveksamt om förbandsnedläggningarna ska styra att man ska centralisera inskrivningsverksamheten till Hässleholm, Eksjö och andra orter. Vi vill alltså vänta med det beslutet till dess att regeringen presenterar helheten. Sedan finns det en hel del argument för att man kan göra förändringar.

Avslutningsvis, herr talman, kan jag bara konstatera att i oron för att rättssamhället inte fungerar i dag finns det en företeelse som jag vill avsluta med att peka på, och det är vittnenas situation. Några har tidigare varit inne på detta. Historien redovisar många exempel från den europeiska kontinenten på 30-talet, en tid då det var de bruna stövlarna som trampade runt och människor skrämdes till tystnad. Man fick inte vittna om sanningen, för då visste alla vad som inträffade. Så långt har det förvisso inte gått i dag i landet, men utifrån den enskilde medborgarens perspektiv kan hotet att "din familj kan räkna med att få veta att vi finns" uppfattas på samma sätt. Detta är ett övergrepp i rättssak. Det är kolossalt angeläget att vittnena har en känsla av att kunna uppträda utan att bli utsatta för hot och att det civiliserade samhället, rättsstaten, med alla medel skyddar de människor som vill vittna om sin del av sanningen i domstolsprocessen. Inga kostnader är för höga för att säkerställa att vittnen vågar vittna. Historiens exempel på när det inte fungerar så är avskräckande och borde begrundas i tider då vi debatterar detta.

Herr talman! Jag instämmer med dem som har yrkat bifall till reservationerna 3, 11, 13, 16 och 17.

Anf. 90 MARGARETA SANDGREN (s) replik:

Herr talman! Anders sade inledningsvis att rättsväsendet är en del av välfärden. Javisst, det kan jag hålla med om! Men jag tycker också att välfärden är en del av kriminalpolitiken och en del av rättsstaten, dvs. trygghet i det övriga livet är minst lika viktigt för om vi ska kunna förebygga brott och att vi inte ska få en ökad kriminalitet. Jag tror att man är beroende av vartannat.

Anders G Högmark talar om att vänta till våren och tar upp frågan om varför vi nu inte avsätter pengar med tanke på att det är en besvärlig situation, inte minst inom polisen, och att skuldsedlarna växer på hög. Ja, det var ju just de där skuldsedlarna som växte på hög efter de borgerliga åren 1994 som har gjort att vi har varit tvungna att spara inom rättsväsendet också. Vi fick t.o.m. bära med oss den besparing som lades ut av den borgerliga regeringen och som man har fått slita med inom polisväsendet tillsammans med de besparingar som den socialdemokratiska regeringen har gjort tillsammans med reformarbete och omorganisationer. Det är ju det som är skälet till varför vi inte redan nu kan avsätta de pengarna.

Vi har aviserat att de kommer i vårpropositionen. Rättsväsendet ska få de resurser som behövs för att man ska kunna fullfölja statsmakternas intentioner; så enkelt är det.

Sedan hoppar Anders G Högmark på socialdemokraterna för skolan. Utanförskapet är vårt fel. Det är vi som får ta stöten här om man inte lär

sig svenska i skolan. Det kanske är lärarna som borde ta den. Menar Anders G Högmark att lärarna har någon del i detta, eller är det socialdemokraternas fel att man inte lär ut svenska i skolan? Det är fel på disciplinen, och det var väldigt mycket annat som togs upp. Det kanske är så att det är bristande resurser, men där har inte moderaterna varit några förespråkare för mer resurser till skolan. Det kanske är det som behövs till just de elever som behöver lära sig lite mer svenska och som behöver lite extra lektioner, men det har ni moderater inte varit beredda att ge.

Anf. 91 ANDERS G HÖGMARK (m) replik:

Herr talman! Ja, jag var väldigt klar och tydlig när det gällde ansvaret för skolan. Det har ni socialdemokrater. Ni har format en skolpolitik under årtionden som definitivt har inneburit att stora grupper inte klarar av elementära krav på svenska, och det skapar ett utanförstående. Det finns en mycket stor enighet om att om man har bristande kunskaper i språket och oförmåga att uttrycka sig, då tar sig aggressioner och annat andra uttryck. Det är allmänt omvittnat.

Sedan kan jag bara konstatera att Margareta Sandgren säger att i vårpropositionen kommer det att ges besked, och det kommer pengar för att klara de åtaganden som statsmakterna har. Eftersom det här med budgetbalans även gäller myndigheterna – de går nu med underskott, framför allt polismyndigheten framöver – förstår jag att jag ska tolka det så att de 2–2 ½ miljarder kronor som under de kommande två åren fattas enligt alla beräkningar – det är mycket lågt beräknat; beloppen är inte låga, men det är mycket försiktiga antaganden – kommer det besked om i vårpropositionen. Det var ju ett bra besked att beloppen i den nivån kommer.

Anf. 92 MARGARETA SANDGREN (s) replik:

Herr talman! Det är möjligt att det kanske är 2 ½ miljarder. Jag kan inte bekräfta den siffran. Men det finns väl inte 2 ½ miljarder ens i moderaternas budgetförslag, vad jag vet, eller ligger det kanske där någonstans? Inte vad jag har hört eller sett i alla fall.

Vi har sagt att den socialdemokratiska regeringen ska återkomma med besked om vad som krävs för att vi ska vidmakthålla de intentioner som vi har sagt.

När det gäller ansvaret för skolan har socialdemokraterna det i dag. Vi arbetar med det. Vi har gett mer resurser till skolan, och vi kommer att fortsätta med det. Men frågan är ju: Var det bättre under 1991–1994? Det var väl inte så att man hade särskilt mycket mer? Det var väl inte så att inte utanförskapet också växte under den tiden? Det var väl inte så att man hade större språkkunskaper under den tiden? Det var väl inte så att disciplinen var bättre under den tiden? Vad gjorde ni själva när ni hade möjligheten?

Anf. 93 ANDERS G HÖGMARK (m) replik:

Herr talman! Jag förstår att jag är inne på ett mycket känsligt område för socialdemokraterna – ett mycket känsligt område. Det är klart att den uppväxande generationen präglas, delvis, av den skola vi har. I ett samhälle där väldigt många så att säga kompletta familjer inte finns, utan det bara finns någon förälder, är det också kolossalt viktigt att man kan samspela med skolan, och skolans roll är viktig.

Det är klart att man kan skylla ifrån sig som Margareta Sandgren gjorde och säga att det kanske är lärarnas fel. Det finns säkert en och annan lärare som inte är så kolossalt duktig. Men att bara tala om att det är lärarnas fel! I grunden handlar det om att skapa en skola och ett regelsystem som gör det möjligt att avläsa om man uppnår de kunskapsmål som finns.

Det gäller för det första att införa ordentliga kunskapsmål. Förutom skolan ska hela vuxenvärlden ta på sig ett ansvar för att inte sätta upp normer och regler tillräckligt. Det vill jag definitivt säga. Det låter på Margareta Sandgren som att fastän hon inte är nöjd så tar hon det inte speciellt på allvar.

Jag ägnade ganska många minuter i mitt anförande åt den här frågan. Det är inte bara en fråga om pengar. Det handlar om hur vuxenvärlden sätter upp normer och värderingar. Beivras inte den lilla förseelsen i skolan, kan man bete sig mot varandra i skolan på ett sätt som man absolut inte skulle vilja se på något annat ställe, måste någon reagera.

Reagerar inte politikerna undrar väl lärarna och skolledningarna: Varför ger inte politikerna riktlinjer? Jag tror att en utomordentligt bra vägledning är att behandla sina medmänniskor som man själv vill bli behandlad. Vi ser skrämmande exempel på hur man inte lever upp till det i dagens samhälle.

Anf. 94 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Jag måste ändå ställa en fråga om polisen och skuldsejdeln utifrån moderaternas beskrivning av de stora besparingar som skett inom polisen. Jag vet att Anders G Högmark är en mycket duktig revisor här i riksdagen.

Om man tittar på den senaste rapporten som kom från Riksdagens revisorer har man där visat fram en lite annorlunda bild av vad som har hänt inom polisväsendet. Även om det har lagts besparingskrav på polisen har man snarare använt sig av anslagssparande för att fylla upp till nivån. Riksdagens revisorer visar att det inte har varit några egentliga besparingar inom polisväsendet mer än marginellt.

Det man däremot visar är att personalkostnaderna har sjunkit med 5 %, vilket är ganska mycket inom en verksamhet som är så personalintensiv. Det är snarare investeringar, hyror och lokaler som har stigit i kostnad och tagit detta utrymme.

När polisen säger hur mycket pengar som behövs framöver bör man göra precis som Riksdagens revisorer säger och titta på hur polisen kan använda de pengar som finns mer effektivt.

Sedan till frågan om domstolsväsendet. Det finns en mycket stark kritik från moderaterna mot att det inte finns någon färdig plan för hur förändringarna ska se ut. Moderaterna satt också med i den domstolskommitté som hade till uppgift att ta fram ett genomarbetat förslag med bred politisk förankring.

Även moderaterna hörde till dem som såg till att man inte kom någonstans. Det gör att vi sitter i den situation vi gör i dag.

Anf. 95 ANDERS G HÖGMARK (m) replik:

Herr talman! Låt mig börja med domstolssidan. Jag är övertygad om att väldigt många av de problem som uppstått och den fördröjning som

kommit till stånd beror på att Domstolskommittén hade ett centralt deldirektiv, nämligen att man skulle hantera reformarbetet med ett besparingskrav på 200 miljoner kronor.

Det är klart att om man vill ha en kraftfull reformering av domstolsväsendet, med de många kvaliteter som behövs för framtiden och de många reformer som behöver göras i stort och smått och då börjar med att tala om att ett absolut villkor är att spara 200 miljoner, blir det problem. Jag är övertygad om att det lade en tung hand över det hela.

Att Domstolskommittén inte kunde gå i land med detta arbete var i mycket stor utsträckning ett resultat av besparingskravet. Ska man kunna åstadkomma något och genomföra reformerna med en förändring av kompetensuppbyggnad, att rekrytera duktigt folk och kunna behålla duktigt folk, och klara av att på olika sätt organisera om domstolsväsendet, måste man också inledningsvis ha resurser.

Det är en myt att tro att man kan klara detta med att skära ned. Framför allt sänder det signaler till personal ur alla kategorier som ska delta aktivt i reformarbetet som är förödande. Det är ingen gissning. Vi ser nu resultatet av vad vi har åstadkommit under alla dessa år.

Det har säkert funnits en god vilja utifrån olika värderingar att åstadkomma resultat med reformarbetet, men det har blockerats. Det har varit som ett trauma. De 200 miljonerna minus har hängt över allting. Ju förr departementet inser detta – och man har gradvis börjar inse det – och släpper detta desto bättre är det. Då kan man komma loss på viktiga områden.

Anf. 96 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Också jag anser att det var olyckligt att man lade ett besparingskrav till Domstolskommitténs uppdrag. Men den fick sedan tilläggsdirektiv från regeringen där man tog bort det mycket tydliga besparingskravet. Men kommittén lyckades ändå inte komma någonstans. Det är lite anmärkningsvärt.

Jag säger inte att Vänsterpartiet är oskyldigt. Alla partier har varit delaktiga i att man inte har kunnat ta tag i problemet. Men jag tycker ändå att det är anmärkningsvärt att moderaterna är de starkaste kritikerna när det nu börjar hända någonting på detta område.

Moderaterna säger att det nu måste till en helt färdig plan. Det som man vill göra och börjar genomföra säger de nej till. De vill inte genomföra några förändringar förrän allting är helt packat och klart. Det tycker jag är synd. Moderaterna måste också ta på sig ansvaret.

Jag fick inget svar på frågan om Riksdagens revisorers rapport. Det har inte varit den enda rapport som Riksdagens revisorer har tagit fram om rättsväsendet och polisen i stort. Det har stått mycket tydligt i både RRV:s och Riksdagens revisorers rapporter att man inte har varit tillräckligt effektiv i polisväsendet och att det finns brister som man behöver åtgärda. Men de bitarna tycks moderaterna aldrig vilja lyfta fram, utan det handlar bara om ökade resurser.

Jag undrar därför hur Anders G Högmark – som jag vet är en mycket duktig revisor och som ser mycket seriöst på detta – ställer sig till att dessa bitar aldrig lyfts fram.

Anf. 97 ANDERS G HÖGMARK (m) replik:

Herr talman! Jag känner mig smickrad över omdömet och tar till mig det, i den mån det är förtjänt. Både Alice Åström och jag kommer från en landsända där att vrida och vända på slantarna sitter i blodet och kommer med modersmjölken. Jag är alldeles övertygad om att det på varje område man nagelfar inte bara handlar om att tillföra mer pengar. Det gäller också att se till att systemen fungerar effektivt och har hög verkningsgrad.

När vi vill ge mer resurser till polisen ligger det givetvis också i detta att eventuella onödiga kostnader ska rensas bort. System som inte fungerar, och det finns många sådana, ska förbättras eller bytas ut. Orsaken till att ett system definitivt inte fungerar i dag och har dålig verkningsgrad är att man plockat bort ett stort antal civilanställda. Poliser får ägna sig mer åt inre tjänst – om vi ska kalla det för det – och mindre åt att vara ute och vara synliga så att allmänheten kan känna tilltro till rättssamhället. De finns många sådana bitar.

Det har säkert gjorts investeringar som inte borde ha kommit till stånd eller som skulle ha skjutits på framtiden. En sann småländsk anda borde också prägla herr Heckschers verksamhet. Men hans stora problem är inte besparingspaket eller huruvida det ska besparas så eller så mycket.

Hans stora problem när han får föredragningar från ekonomienheten och från förhandlingschefen, som har många långa lavar med anspråk från Polisförbundet, är: Hur ska jag få pengar för att kunna infria ingångna avtal när de ska kläs med ett materiellt innehåll? Hur ska jag klara alla andra önskemål, undvika utbrändhet hos polisen – som nämndes av Gunnel Wallin – och genomföra andra saker? Hur ska jag klara detta?

Han blickar förhoppningsvis framåt. Han måste göra det om han ska ha en chans att lösa problemen. Det måste även regeringspartierna göra om de ska få fram 2 ½ miljarder under de kommande två tre åren. Eljest kommer polisen ännu mer att gå på knä, även om man reformerar den inre organisationen ack så mycket.

Anf. 98 KIA ANDREASSON (mp) replik:

Herr talman! Det var mycket intressant att höra Anders G Högmark nämna domarutbildningen och notarieutbildningen. Det är första gången jag har hört en moderat företrädare nämna att det är problem med dessa två företeelser.

Det gäller speciellt när företrädaren i Domstolskommittén inte heller var intresserad att göra någonting åt de företeelser som jag lyfte gång på gång och som jag hade en särskild reservation om till det betänkandet. Vi hade mandat att kunna göra någonting åt det genom att den inre organisationen tillhörde området.

Det vore därför mycket intressant att få höra något mer om det. Det är rätt som Anders G Högmark säger att det nu är svårt att få jurister att vilja bli domare. Det är inte rimligt – och det är mina ord – att ha en domarutbildning där man får ett fast arbete när man är 45 år. Också notarieutbildningen måste ses över.

Jag förstår att moderaterna har diskuterat dessa ämnesområden. Hur vill moderaterna förändra både domarutbildningen och notarieutbildningen?

Anf. 99 ANDERS G HÖGMARK (m) replik:

Herr talman! Min utgångspunkt som konservativ – jag tillstår gärna att jag är det – är att man inte ska slänga ut barnet med badvattnet. Det finns säkert mängder med viktiga och väsentliga delar i den nuvarande domarutbildningen, på samma sätt som i notarieutbildningen, men ingenting är så bra att det inte kan bli bättre.

När det gäller notarieutbildningen kan jag nog inte glädja Kia Andreasson med att jag har samma ståndpunkt som hon har. Jag tror att den i huvudsak är bra. Det finns ett konkurrensinslag i den, som nämns i en reservation, men den har varit utomordentligt bra i grunden. Den kanske kan byggas ut, bli något längre eller differentieras – man ska vara öppen för en sådan diskussion. Vi moderater har inga färdiga patentrösningar på det.

När det däremot gäller domarutbildningen måste vi börja att på allvar fundera över vad vi kan förändra i den, också när det gäller hela rekryteringsgången, så att vi får de allra duktigaste juristerna att söka domarbanan. Det är inte bara en fråga om lön utan också en fråga om de villkor som gäller från det att man är 25 år och kommer upp i 40-årsåldern tills man blir ordinarie domare. Jag har inte heller där några patentrösningar – det vore farligt. Vi bör föra en öppen diskussion om detta. Det är jag övertygad om, efter de många besök jag har gjort ute på domstolarna det senaste året.

Anf. 100 KIA ANDREASSON (mp) replik:

Herr talman! Det var inte så mycket som kom fram, men det är ändå glädjande att höra att man har tagit tag i det här problemet, som är en propp i domstolarna. Förhoppningsvis kan vi komma till rätta med denna propp så att vi kan organisera om. Jag har framfört mina idéer, som jag hoppas att jag kan få ett utökat gehör för.

Anf. 101 ANDERS G HÖGMARK (m) replik:

Herr talman! Huruvida domarutbildningen är en propp eller ej – den karakteristiken får stå för Kia Andreasson. Jag ser domarutbildningen som en möjlighet för unga duktiga jurister att tycka att det är absolut riktigt att söka sig till den här banan. Det gäller inte minst många duktiga kvinnliga jurister. Det är glädjande att se att andelen kvinnor som läser juridik är hög, vilket den har varit ganska länge. Men det är fortfarande en alltför liten andel kvinnor som söker domarbanan. Det ger mig anledning att fundera lite grann hur man skulle kunna reformera detta.

Jag ser inte domarutbildningen som en propp utan som en möjlighet, om vi kan göra den bättre för att få de bästa krafterna dit. Det behövs definitivt.

Anf. 102 INGVAR JOHNSON (s) replik:

Herr talman! Till det förra replikskiftet vill jag säga att jag i varje fall till hälften är smålänning.

Min första fråga gäller just Anders G Högmarks roll som revisor. Jag vill ha reda på om han bekräftar eller inte att revisorerna säger att i fast penningvärde har förbrukningen inom rättsväsendet ökat från ungefär 20 miljarder åren 1991–1994 till 22 miljarder år 1998.

Sedan vill jag på tal om domstolarna säga att jag kan hålla med om det allra mesta som Anders G Högmark har sagt om vikten av att domstolarna har en bra ställning, vikten av modernisering, engagemanget för vittnen osv. Jag tycker egentligen att reformeringen av domstolsväsendet är en så stor och viktig fråga i samhället att vi borde söka oss fram till breda lösningar. Det är lite synd att ni har låst er så mycket emot det här arbetssättet, där man säger att vi ska försöka få de här förändringarna att växa fram underifrån. Jag tror ändå att det är bra, och jag hoppas att vi så småningom ska komma fram till någonting som mer liknar samsyn kring behovet av reformering.

Anf. 103 ANDERS G HÖGMARK (m) replik:

Herr talman! Det är glädjande att höra Ingvar Johnsson säga att han tycker att frågorna om en reformering av domstolsväsendet är så centrala för rättsväsendet att man borde söka bred samling och bred konsensus kring dem. Det är normalt sett inget fel i att ett reformarbete sker underifrån, men det är ju ganska rimligt i fråga om förändringar av domstolsväsendet, om man nu vill åstadkomma detta, att någon som representerar den första statsmakten måste ta ställning till detta.

Vad jag har vänt mig mot är inte att man utvecklar ett samarbete ett antal tingsrätter emellan eller att man finner smidiga lösningar på samverkan. Det är inte det; det ingår i en normal process i ett kreativt tänkande. Det avgörande är att man inte gör det *ad hoc*, dvs. att man när en lagman i en tingsrätt pensioneras "passar på" att göra en sammanslagning. Det skapar ingen legitimitet åt reformarbetet.

När justitieministern nu pekade på att hon till våren kommer med en handlingsplan vill jag ärligt säga att det lät något mer konkret än en allmän skrivelse. Eftersom vi kan utgå från att vår reservation inte blir bifallen får vi utgå från att vi får en rejäl diskussion med det underlaget som grund. Om man har tagit vår kritik och våra synpunkter på allvar i det förslag man lägger kan det finnas utgångspunkt för diskussioner.

Jag delar i grunden Ingvar Johnssons uppfattning att det vore bra om vi kunde få en bred samling kring de här väsentliga delarna i fråga om att reformera domstolsväsendet. Det skulle också skapa en kolossal respekt, herr talman, gentemot personalen, av alla kategorier inom domstolsväsendet, som aldrig någon gång har kritiserat de beslut som riksdagen tar.

Anf. 104 INGVAR JOHNSSON (s) replik:

Herr talman! Jag förstår att jag inte får något svar på frågan om resurserna.

Jag tycker att det är viktigt att vi diskuterar vad vi ska komma fram till under våren. När jag tittar i reservationen tycker jag att man tar i lite grann när man antyder att förändringsarbetet inte skulle vara förenligt med regeringsformen och en del annat.

Jag vill då bara avsluta med att säga att jag också hoppas att vi ska få en bred och konstruktiv diskussion när regeringen har kommit med sin skrivelse.

Anf. 105 ANDERS G HÖGMARK (m) replik:

Herr talman! Jo, Ingvar Johnsson ska få svar på frågan om revisorerna också. Det brukar vara så att vi inom revisorerna efter bästa förmåga

försöker ta fram – vi lägger ned ganska stor möda på det – de korrekta sakförhållandena. Vi brukar i stort sett vara helt överens i våra skrivelser till riksdagen. Det förvånar mig därför att man vid behandlingen av revisorernas tunga skrivelser ibland börjar sprattla så väldigt från socialdemokraternas sida. Jag är helt övertygad om att det som är skrivet där står revisorerna för.

Anf. 106 INGEMAR VÄNERLÖV (kd):

Herr talman! Även jag blev lite förvånad över vår sifferglade räkne-
mästares framfart här tidigare. Det var onekligen ett annorlunda grepp att försöka få de positiva tillskotten ställda i en negativ dager. När det gäller mitt anförande kan Ingvar Johnsson stoppa ned räknedosan, ty jag har redan gjort jobbet åt honom. Kanske kommer hans räkneglädje att i någon mån slå tillbaka mot honom själv vad det lider. Vi får se.

Herr talman! Jag tänker tala om åklagare, domstolar, brottsoffermyndigheten och brottsförebyggande arbete.

Jag börjar med åklagarväsendet. Målet för detta är att se till att den som begått brott lagförs. Åklagaren ska leda förundersökningar, fatta beslut i åtalsfrågor och föra talan om ansvar för brott vid domstol.

Polisens och åklagarnas förundersökningsarbete intar en särställning i arbetet inom rättsväsendet. Riksdagens revisorer menar i sin nyligen lagda rapport att kvaliteten på polisens och åklagarnas förundersökningsarbete bl.a. kan mätas genom handläggningstidernas längd.

I en omfattande undersökning som gjordes 1997 framkom att handläggningstiden för ärenden med en skäligen misstänkt person är anmärkningsvärt lång. Resultatet av en enkätundersökning riktad till domare, försvarare, utredare på försäkringsbolag och intagna på anstalt visar på risk för ökad rättsosäkerhet.

Riksdagens revisorer, som är en grupp med socialdemokrater och vänstern i majoritet, ser allvarligt på den kritik mot förundersökningarnas kvalitet som framkommit i granskningen.

Herr talman! Jag finner det rimligt att revisorernas oro lyfts fram, särskilt som utskottsmajoriteten är av den åsikten att inget framkommit som motsäger regeringens bedömning att åklagarväsendet i stort får anses ha uppfyllt det mål som ställts upp för verksamheten.

Kristdemokraterna har under många år yrkat på att en särskild ekobrottsmyndighet ska inrättas för att hantera den avancerade brottsligheten. Därför välkomnade vi när en myndighet inom åklagarväsendet inrättades den 1 januari 1998 med särskilda uppgifter att samordna och utveckla bekämpningen av ekonomisk brottslighet.

Vi anser att all allvarlig ekonomisk brottslighet, innefattande också grova miljöbrott, kräver operativa insatser av sådan kvalificerad art att en enhetlig myndighetsstruktur och ledning är nödvändig.

Regeringen föreslår i budgetpropositionen att Ekobrottsmyndigheten enbart ska utreda miljöbrott när det finns ett samband mellan ekonomisk brottslighet och miljöbrottslighet. Vi menar att bekämpandet av allvarliga miljöbrott och även s.k. CITES-brott, dvs. brott som rör handel med växter och djur, kräver en utpräglad kompetens och en avancerad organisationsstruktur. Internationellt samarbete på hög nivå är ofta en förutsättning för att kunna utreda och bekämpa dessa brott. Det vore därför natur-

ligt för den nya Ekobrottsmyndigheten att också handlägga ärenden som rör CITES-brott och allvarliga miljöbrott.

När riksåklagaren besökte utskottet hösten 1998 betonade han att läget inom åklagarorganisationen var ytterst ansträngt. Det saknades 60 åklagare. Då räknade han dock med en nettoökning av 30 åklagare under det närmaste året. Vid hans besök i oktober i år var emellertid hans besked att nettoökningen stannat vid endast 10 åklagare. Bemanningmålet nås inte. Läget är alltså fortfarande ansträngt. Under åren 1999–2002 beräknas totalt 82 åklagare bli pensionerade. I dag finns det 180 åklagare som har mer än 20 års tjänst i åklagarorganisationen. Om tio år har dessa gått i pension.

Satsning på nyrekrytering, återkommande kompetensutveckling samt utbildning för åklagare och annan personal inom åklagarorganisationen är viktig för att skapa en effektivare organisation. Som ett led i effektiviseringen vill vi att det införs särskilda ungdomsrotlar som arbetar förebyggande samt skyndsamt utreder brott där ungdomar är inblandade. Barn och ungdomar som utsatts för brott ska mötas av särskild, utbildad personal.

Herr talman! Vi vill utöver regeringens anslag tillskjuta ytterligare 30 miljoner kronor till åklagarväsendet för att beredskap ska finnas för ett ökat antal ärenden till följd av att fler poliser förväntas komma i tjänst. De 30 miljonerna är 4,3 % av det som regeringen har anslagit, så nu vet vi det.

Jag går så över till domstolarna. Ett rättssamhälle kräver fungerande domstolar. Deras uppgift är att handlägga mål och ärenden på ett rättssäkert och effektivt sätt och avkunna dom inom rimlig tid. De brottmål och tvister som domstolarna ska hantera blir dock alltmer komplicerade, och därför ökar handläggningstiderna.

De växande problemen med mål som hopar sig i väntan på avgörande kan avläsas i Domstolsverkets senaste resultatredovisning. I tingsrätterna har antalet brottmål som väntat på avgörande i mer än tolv månader ökat med 27 %, från 6 316 till 7 999. Vad gäller mindre tvistemål har antalet stigit med 336 %, från 852 till 2 859. Sådant är läget nu, herr talman, när våra domstolar är på väg in i en omfattande besparingsprocess, som det redan har talats om här tidigare.

Regeringen har genom Domstolsverket ålagt domstolarna att på tre år spara 225 miljoner kronor. Högsta domstolens ordförande är mycket kritisk och har karakteriserat den situation som kommer att uppstå som katastrofal. Samtliga hovrättspresidenter har uppvaktat justitieministern och uttryckt sin oro.

Nedskärningar i domstolsväsendet innebär att de mindre tingsrätternas fortbestånd äventyras. Flera små tingsrätter har erhållit så magra anslag att verksamheten knappast kan fortgå. Regeringen har med en rad olika åtgärder skapat förutsättningar för att lägga ned de mindre tingsrätterna, en reform man inte lyckats med på demokratisk väg.

Den av regeringen tillsatta domstolskommittén fick 1997 i uppgift att minska landets 97 tingsrätter till 43 men mötte då så starkt motstånd ute i landet att regeringen fick dra tillbaka kommitténs direktiv. Nu motsvarar den aktuella bantning på ca 10 % ungefär lika mycket pengar som enligt Domstolskommittén skulle kunna sparas in genom att minska antalet tingsrätter till 53.

Prot.
1999/2000:39
3 december

Rättsväsendet

Regeringen har med budgetrestriktioner funnit nya vägar att driva igenom sina nedläggningsförslag, vilka vi är starkt kritiska mot. I dag regleras antalet tingsrätter och platsen för var en tingsrätt ska vara förlagd i förordning. Vi kristdemokrater anser att dessa frågor ska regleras i lag.

När det gäller inskrivningsmyndigheter och bouppteckningsverksamhet föreslås nu i regeringens proposition att inskrivningsverksamheten koncentreras till sju inskrivningsmyndigheter och att bouppteckningsverksamheten överförs till skattemyndigheten. Kristdemokraterna finner inte att dessa förslag är vidare lämpliga.

För närvarande finns det 91 inskrivningsmyndigheter i landet. När frågan var aktuell 1997 beräknades en omläggning av inskrivningsmyndighetens verksamhet till lantmäteriet kosta minst 79 miljoner kronor.

Att inskränka antalet tingsrätter som har inskrivningsmyndigheter är inte godtagbara förslag. Verksamheterna fungerar som de är väl i dag och innefattar ett värdefullt inslag som underlag för tingsrätternas kompetens. Uppgifterna sköts på ett kvalificerat och kompetent sätt med inslag av närhet och tillgänglighet, till gagn för den rättssökande allmänheten. Därutöver skapar förfarandet en stor tilltro till domstolarnas verksamhet. Tilltro är dessvärre något av en bristvara i dagens samhälle.

För att öka domstolarnas ändamålsenliga uppgift i samhället krävs att de allmänna domstolarna slås ihop med förvaltningsdomstolarna. Därigenom uppnås ett kvalitetsmässigt enhetligt rättsliv med lokal förankring.

När det så gäller nämndemännen är vi kristdemokrater av den uppfattningen att deras antal inte ska reduceras. Vidare måste deras arvoden ses över ytterligare. Vi vill att en sådan översyn även leder till att en generell ersättning för barnomsorgskostnader till hemarbetande föräldrar kan införas. Det är viktigt att nämndemannakåren representerar hela befolkningen. Det bör vara en självklarhet att kvinnliga nämndemän finns med när mål som rör exempelvis våldtäkter, sexuella övergrepp och vårdnadstvister ska avgöras.

Herr talman! Vi menar att läget är allvarligt inom domstolsväsendet. Regeringen satsar 110 miljoner kronor år 2000 på detta område. Av dessa medel går 40 miljoner till avvecklingen av verksamheten vid de allmänna advokatbyråerna. För att komma till rätta med domstolarnas besvärliga situation bör de tilldelas ytterligare medel. Vi vill därför tillföra domstolsväsendet 40 miljoner kronor. Det, Ingvar Johnsson, är tyvärr bara 1,2 %, men jag räknar med att om dessa 40 miljoner kronor används på ett förnuftigt sätt så kan man åstadkomma mycket bra domarverksamhet för dem.

Det statliga stödet till brottsoffer är främst koncentrerat till Brottsförmyndigheten, som enligt budgetpropositionen har "en central funktion när det gäller stöd till dem som drabbas av brott. Effektivitet, snabbhet och hög kvalitet vid handläggningen av brottsskadeärenden är nödvändigt för att garantera det enskilda brottsoffrets rätt till ersättning och behov av trygghet och stöd." Så står det att läsa i budgetpropositionen.

Vackra ord – förvisso. Men vad är de värda? I regleringsbrevet för såväl 1997 som 1998 anges att minst 70 % av brottsskadeärendena ska, med bibehållen kvalitet, handläggas inom tre månader. Det målet nåddes varken 1997 eller 1998.

Vidare anges att ärendebalansen i fråga om brottsskadeersättning ska minska. Det gjorde den 1997. Ökningen 1998 var dock större än minskningen året innan. Antalet inkomna brottsskadeärenden under 1997 ökade med 5,6 % till 5 002, för att sedan under 1998 fortsätta att öka med 7,7 % till 5 386. Därefter följer en drastisk ökning på hela 20 % om man jämför första halvåret 1998 med första halvåret 1999.

År 1997 bedömde Brottsoffermyndigheten att antalet ärenden kommer att öka med 5 % per år de närmaste åren. Ett år senare reviderade myndigheten dock sin uppfattning och räknade i stället med en 15-procentig ökning.

Mot bakgrund av verksamhetsresultatet 1997 fick Brottsoffermyndigheten en ramhöjning med 3 miljoner kronor för år 1998.

Den höjningen räckte uppenbarligen inte. När nu signalerna visar att det ansträngda verksamhetsläget snarare verkar förvärras än lätta är det förvånande att regeringen med facit i hand för verksamhetsåret 1998 endast ger Brottsoffermyndigheten en ramhöjning på 1,65 miljoner för år 2000. Vi anser att denna ramhöjning är för låg, allra helst som de ändringar i brottsskadelagen som regeringen har föreslagit trädde i kraft den 1 juli 1999. Dessa ändringar innebär bl.a. att omprövning av brottsskadeärenden ska kunna begäras hos Brottsoffermyndighetens nämnd. Detta kommer att leda till en högre frekvens av nämndsammanträden, som i sin tur medför ökade kostnader, något som Brottsoffermyndigheten själv har påpekat. Regeringen verkar dock helt ha negligerat denna farhåga.

Herr talman! Det är oroande att den myndighet som har i uppgift att garantera de enskilda brottsoffrens rätt till ersättning och behov av trygghet och stöd inte klarar sina uppgifter och ej får tillräckliga resurser till att bedriva sin verksamhet. Det drabbar dem som myndigheten är till för: brottsoffren. Trots att Brottsoffermyndigheten de senaste åren ej har förmått leva upp till regeringens uppställda mål om minst 70-procentig ärendehandläggning med bibehållen kvalitet inom tre månader anför regeringen sammanfattningsvis i propositionen att myndigheten drivs på ett effektivt sätt med god kvalitet. Den slutsatsen är egentligen häpnadsväckande. Men mot bakgrund av regeringens ovilja att ge Brottsoffermyndigheten tillräckliga resurser är den mindre förvånande.

Herr talman! Utskottsmajoritetens otydlighet i den här frågan måste redas ut. Ena stunden ser man med oro på att antalet avgjorda brottsskadeärenden under år 1998 har minskat och att ärendebalansen har ökat. I nästa stund har man inte funnit något som motsäger regeringens bedömning att Brottsoffermyndigheten drivs på ett effektivt sätt med god kvalitet.

Då undrar jag: Hur kan man se med oro på en verksamhet som man menar drivs på ett effektivt sätt med god kvalitet? Tror ni innerst inne inte på regeringen, eller vad är det fråga om? Kan man i all ödmjukhet få be om en förklaring? Ingvar Johnsson som tidigare var något karsk har kanske någon förklaring att ge. Om ni verkligen skulle känna oro kan ni åtgärda den genom att gå på vårt förslag. För att Brottsoffermyndigheten ska få bättre möjligheter att leva upp till målen, vilket är av stor vikt för brottsoffren, vill vi anslå 3 miljoner kronor utöver regeringens förslag till Brottsoffermyndighetens verksamhet. Det är 20 % mer än vad regeringen vill anslå, Ingvar Johnsson. Det är inte så obetydliga belopp.

Brottsoffren behöver mycket hjälp och stöd. Vart tredje brottsoffer saknar, när polisutredningen är färdig och rättegången är avslutad, förtroende för rättsväsendet. Därför måste åtgärder vidtas för att stärka förtroendet för detsamma bland brottsoffer och vittnen. Information, anpassade lokaler, stödpersoner och en fungerande brottsoffermyndighet är steg i rätt riktning. Vi har tidigare krävt att lokalerna i domstolarna bör vara så utformade att de möjliggör för de brottsdrabbade att under förhandlingsuppehåll få vistas i rum som är avskilda från den misstänkte och dennes släktingar och vänner. Detta bör även omfatta de vittnen som har kallats för att styrka målsägandens eller brottsoffrets berättelse. Detta har blivit särskilt aktuellt på senare tid när tendensen tyvärr verkar vara att obenägenheten att vittna ökar. Tingshusvärdar bör finnas för att underlätta ett sådant förfarande.

Det brottsförebyggande arbetet är av central betydelse. Synen på familjens roll i samhället är avgörande. Vi tycker att temat för en landsomfattande kampanj bör vara att föräldrarna är samhällets viktigaste brottsförebyggande resurs. Den kampanjen bör snarast genomföras. Den ska i första hand vända sig till föräldrar och olika personalgrupper som arbetar med barn. Syftet är att skapa medvetenhet om det förebyggande arbetets stora betydelse när det gäller att förhindra brottsbenägenhet. Till detta ändamål anslår vi 10 miljoner kronor.

Det är oacceptabelt att människor inte ska våga röra sig fritt på offentliga platser av rädsla för att de ska bli våldtagna eller misshandlade. Mycket kan göras när det gäller att bygga bort denna brottslighet och skapa tryggare miljöer. Man kan ha bättre belysning i parker och bostadsområden, färre och lägre buskage på offentliga platser, överskådliga ytor och broar i stället för gångtunnlar osv. Listan kan göras lång.

Kommunernas ansvar i dessa frågor måste klargöras, och medel måste skjutas till för att man ska prioritera de brottsförebyggande åtgärderna. Vi kristdemokrater anslår 27 miljoner kronor utöver regeringens nivå till arbetet med brottsförebyggande miljöer. Och det, herr räknemästare Johnsson, är 335 % mer än vad regeringen anslog. Av dessa 27 miljoner ska 7 miljoner tillfalla BRÅ, Brottsförebyggande rådet, för forskning, samordning och planering. 20 miljoner kronor ska tillfalla det brottsförebyggande arbetet i kommunerna.

Herr talman! Jag vill avsluta med att instämma i Ragnwi Marcelinds tidigare yrkanden.

Anf. 107 KIA ANDREASSON (mp) replik:

Herr talman! I kristdemokraternas ena reservation står det: ”Vi anser att allvarliga miljöbrott skall ses som en del av den ekonomiska brottsligheten.” Så är det i dag, Ingemar Vänerlov. Miljöpartiet har arbetat länge för att detta ska noteras. Jag tycker att vi har fått ett genomslag. När ekobrotten nämns generellt säger man nästan alltid att miljöbrott ingår i denna kategori av brott.

Kd anser att allvarliga miljöbrott ska handläggas på Ekobrottsmyndigheten. Det var också vår åsikt tidigare, men det var innan Riksåklagaren fick i uppgift att göra en nationell plan över hur miljöbrotten skulle hanteras. När man hade gjort en väldigt bra plan över detta fick Ekobrottsmyndigheten yttra sig. Det yttrandet var inte särskilt positivt. Där stod att man inte ville ha den organisationsplanering som Riksåkla-

garen hade skissat på. Dessutom intog man en väldigt njugg inställning över huvud taget när det gällde hur resurserna skulle användas.

När jag hade läst det yttrandet och pratat med Riksåklagaren kom jag fram till beslutet att det är bättre att Riksåklagaren får handlägga och ta hand om även allvarliga miljöbrott i den nya organisationen, den nya avdelningen under Riksåklagaren. Det är anledningen till att Miljöpartiet inte är med på den här reservationen. Jag tror att det blir en bättre utveckling och att det tas bättre tag när det gäller miljöbrott. Ingemar Vänerlov ska inte underskatta det här med entusiasm inför en uppgift. Den är av stor betydelse.

Anf. 108 INGEMAR VÄNERLÖV (kd) replik:

Herr talman! Jag har svårt att uppfatta att någon fråga ställdes till mig. Det verkar som om vi i det här avseendet tycker rätt så lika.

Vi har från vår sida alltid hävdad att Ekobrottsmyndigheten, som bör ha tillgång till speciell kompetens, ska utreda dessa speciella brott. Allvarliga miljöbrott är ofta s.k. vinningsbrott, dvs. att man begår ett allvarligt miljöbrott för att tjäna pengar. Därmed är det ett ekobrott, och då passar det in under Ekobrottsmyndigheten.

Anf. 109 KIA ANDREASSON (mp) replik:

Herr talman! Det jag ville fråga var om Ingemar Vänerlov hade läst yttrandet från Ekobrottsmyndigheten när det skulle etableras en särskild myndighet för miljöbrotten och den nationella strategin. Har Ingemar Vänerlov tagit del av detta yttrande, och har Ingemar Vänerlov också tagit del av Riksåklagarens arbete? Jag tror att det blir en bra utveckling i och med det som nu har beslutats, nämligen att Ekobrottsmyndigheten inte får ta hand om det här utan att Riksåklagaren får göra det. Och en särskild avdelning inrättas nu där.

Anf. 110 INGEMAR VÄNERLÖV (kd) replik:

Herr talman! Vi har gjort överväganden i partiet just när det gäller dessa frågor. Vår uppfattning fortsätter att vara att det bästa är om dessa allvarliga miljöbrott kan handläggas av Ekobrottsmyndigheten, där det finns speciell kompetens för det.

Anf. 111 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Ingemar Vänerlov tog upp ett par saker som jag skulle vilja beröra.

Jag ska börja med Brottsoffermyndigheten, där Ingemar Vänerlov menade att man inte hade klarat av att uppfylla de mål som man hade satt upp. Nu var det första året man inte hade lyckats göra det. I Brottsoffermyndighetens egen begäran till regeringen sade man också att man ville ha 1 650 000 kr för att kunna anställa tre nya handläggare, vilket man ansåg vara fullt tillräckligt för att klara av att hantera den ökade tillströmningen av ärenden. Nu har regeringen anslagit exakt de pengar som Brottsoffermyndigheten begärt för att klara av det här. Ändå pekar Ingemar Vänerlov i debatten på att majoriteten inte alls vill skjuta till pengar så att Brottsoffermyndigheten ska klara av att ta till vara brottsoffrens intresse.

Prot.
1999/2000:39
3 december

Rättsväsendet

Då undrar jag: Vad är det som gör att kristdemokraterna är bättre på att bedöma vad Brottsoffermyndigheten behöver för att klara av detta än vad myndigheten själv är? Jag håller med Ingemar Vänerlöv: Det är en otroligt viktig fråga att brottsoffren får hjälp och upprättelse. Just därför tycker vi i Vänsterpartiet att det är väldigt bra att man har fått anslaget höjt med det man själv har begärt och anser att man behöver.

Sedan vill jag lite grann ta upp diskussionen om domstolarna och besparingarna och att detta skulle vara exakt samma summa som egentligen skulle dra ned antalet tingsrätter. Men nu handlar det de facto inte om några budgetrestriktioner. Man lägger ju inte mindre pengar till domstolsväsendet i denna budget. Snarare höjer man anslaget med 100 miljoner. Problemet, vilket vi haft uppe tidigare, är domarnas oerhört höga löneavtal. Därför tycker jag att det är ganska långtgående att säga att detta är medvetet planerat, att man har dragit ned exakt så mycket som man behövde göra om man skulle lägga ned de små tingsrätterna, när man egentligen i själva verket ökar.

Anf. 112 INGEMAR VÄNERLÖV (kd) replik:

Herr talman! Då får jag börja med att något korrigera Alice Åström, som påstår att detta var första året som Brottsoffermyndigheten inte levde upp till målen. Vid en läsning av regeringens proposition för 1998 visar det sig att man inte nådde upp till målen år 1997 heller. Man gjorde faktiskt inte det.

Sedan säger Alice Åström att Brottsoffermyndigheten själv inte hade begärt mer pengar. Det är ändå lite märkligt att konstatera att Brottsoffermyndigheten har pekat på att det då den nya brottsskadelagen trädde i kraft den 1 juli 1999 skulle bli fråga om mer nämndsammanträden, eftersom brottsoffren då kunde ansöka om att få sina skadeärenden prövade oftare än tidigare.

När det gäller domstolarna och de 110 miljonerna skulle ju 40 miljoner kronor gå till avveckling av de allmänna advokatbyråerna. Det blir alltså inte fullt så mycket kvar.

Anf. 113 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Just när det gäller den nya brottsskadelagen fanns det också en bedömning att detta inte skulle medföra någon kostnadshöjning. I dag har vi fortfarande inte sett att det skulle medföra en kostnadshöjning. Det anslag man själv har begärt från Brottsoffermyndigheten var också just 1 650 000 kr, och det är exakt det man får.

Om sedan Ingemar Vänerlöv antar att det kommer att bli en kostnadsökning med den nya brottsskadelagen må det så vara. Den helhetsbedömning man gjorde när man antog lagstiftningen var dock att detta i själva verket inte skulle komma att medföra någon kostnadshöjning. Vi får väl återkomma till det.

När det gäller domstolarna fick jag inget svar. Jag hoppas att jag kan få det längre fram.

Sedan vill jag ta upp en fråga till, och den gäller åklagarväsendet. Riksåklagaren säger själv att åklagarväsendet i dag inte klarar av att ta in fler åklagaraspiranter. Man tar in exakt så många åklagaraspiranter som organisationen mäktar med att utbilda. Att i dag lägga pengar på att ta in ytterligare åklagaraspiranter, som åklagarorganisationen faktiskt inte

klaras av att utbilda, är ingen idé. Vi får se längre fram om det finns en möjlighet att öka antalet åklagaraspiranter. I dag säger dock Riksåklagaren själv att man tar precis så mycket som man orkar. Sedan har ju också Ekobrottsmyndigheten tagit en hel del åklagarresurser, vilket har gjort att man inte uppnått det tillskott som man hade önskat inom åklagarväsendet.

Sedan vill jag påpeka en sak: Det Ingemar Vänerlöv säger om Riksdagsrevisorernas rapport om förundersökningarnas kvalitet är mycket allvarligt, och denna kommer vi att behandla framöver. Men det är fel att säga att bara för att förundersökningarnas kvalitet inte har varit tillräckligt bra skulle åklagarna inte ha uppfyllt sina målsättningar. Det är faktiskt polisernas förundersökningar som inte håller tillräckligt hög kvalitet, inte åklagarväsendet.

Anf. 114 INGEMAR VÄNERLÖV (kd) replik:

Herr talman! Det var mycket på en gång. För att börja med det sista är det väl ändå åklagaren som leder förundersökningar, i alla fall som regel.

Sedan sade jag aldrig detta som Alice Åström säger. Jag nämnde i början av mitt anförande att jag fann det rimligt att lyfta fram revisorernas oro, just mot bakgrund av att utskottsmajoriteten var av åsikten att inget hade framkommit som motsade regeringens bedömning att åklagarväsendet i stort ansågs ha uppfyllt målen.

När det gäller Brottsoffermyndigheten tycker vi ändå att det är anmärkningsvärt att man har fått en sådan tillströmning av ärenden. Bara för två år sedan bedömde Brottsoffermyndigheten, som jag nämnde i mitt anförande, att ärendeökningen skulle vara ca 5 % per år. Men det ökade mycket kraftigare. Året efter reviderade man och sade att man fick räkna med 15 %. Sedan räckte inte detta. Brottsoffermyndigheten fick förra budgetåret 3 miljoner i ramhöjning, men det räckte inte på långt när. Mot den bakgrunden menar vi att det är i minsta laget att höja med 1,65 miljoner, och därför föreslår vi en 20-procentig höjning till 3 miljoner i stället.

Herr talman! Jag minns inte vad Alice mer var inne på.

Anf. 115 INGVAR JOHNSON (s) replik:

Herr talman! Först vill jag bara kort säga att det för mig fortfarande är fullständigt obegripligt vad det skulle vara för känsligt i att jag sagt att kristdemokraterna vill öka anslaget till rättsväsendet med 1,4 %, vilket dessutom är en korrekt siffra.

När det gäller de frågor som ställdes om brottsförebyggande och brottsoffer kommer en av meddebattörerna att ta upp de frågorna, som vi alltså återkommer till.

Jag begärde egentligen bara ordet för en enda sak, nämligen det som Ingemar Vänerlöv sade om regeringens arbete med domstolsväsendet. Jag skrev upp det noga: inte lyckades på demokratisk väg. Jag tyckte ändå att det var ett litet övertramp, Ingemar Vänerlöv. Menar Ingemar Vänerlöv på fullt allvar att regeringen bedriver ett reformarbete på demokratisk väg?

Anf. 116 INGEMAR VÄNERLÖV (kd) replik:

Herr talman! Vad jag menar är att Domstolskommittén, en av regeringen tillsatt kommitté, fick i direktiv att lägga ned si och så många tingsrätter. Så småningom, var det tänkt, skulle denna kommitté komma med en rapport som det senare skulle bli en proposition av, och sedan skulle propositionen på vanligt sätt behandlas i riksdagen. Det hade väl varit den normala demokratiska vägen. Men när man stötte på så mycket motstånd som man gjorde ute i bygderna fick regeringen dra tillbaka direktiven till kommittén, och därför blev det ingenting av med detta.

Nu kan regeringen genom budgetrestriktioner åstadkomma nedläggning av tingsrätter, det man inte klarade med sina direktiv tidigare.

Anf. 117 INGVAR JOHNSON (s) replik:

Herr talman! Då tackar jag för att Ingemar Vänerlov tog tillbaka den formulering som han hade i sitt anförande.

Anf. 118 HELENA FRISK (s):

Herr talman! I våras mördades två poliser i tjänst i Malexander. Under sommaren sprängdes ett journalistpars bil. Den fackliga företrädaren Björn Söderberg har mördats. Syndikalisternas lokal i Gävle utsattes för sprängdåd.

Ja, listan kan tyvärr göras lång.

De här fruktansvärda brotten har drabbat oskyldiga människor som har haft mod att stå upp för humanism och människovärde. Och brotten har nazistiska förtecken.

Det är därför absolut nödvändigt att vi skärper kampen för demokratin på alla fronter i samhället, mot det hänsynslösa våldet och den ljuskygga nazismen. Vi kan aldrig acceptera att terror, nazism, den organiserade brottsligheten och andra mörka krafter får fäste i vårt samhälle.

Grova våldsbrottslingar och personer med högerextremistiska åsikter har slutit sig samman. Det rör sig förvisso om en ganska liten grupp människor, men de våldsdåd som de har genomfört har skakat oss alla och väckt reaktioner av ilska och vrede i hela samhället.

Det är en vrede som ändå vänts till något positivt i de fall där människor har gått ut på gator och torg och manifesterat sin avsky mot våldet och nazismen. Det gäller också det unika initiativ som fyra stora tidningar i landet tog i tisdags genom att gemensamt gå ut och visa sitt avståndstagande mot nazismen. Det finns massor av exempel.

Ja, samhället måste reagera. Att den grova kriminaliteten nu även har ideologiska förtecken gör att den måste bekämpas med än större beslutsamhet.

Grupper av grova brottslingar har börjat uppträda alltmer organiserat och planerat. Det mest tydliga exemplet på den utvecklingen är de s.k. mc-gängen.

Men vi har också sedan en tid sett en utveckling där grupper som står för rasism, antisemitism och homofobi begått mycket allvarliga brott.

Flyktingförläggningar har attackerats, människor med utländskt ursprung, judar och homosexuella har utsatts för våld och terror. Samtidigt har intoleransen och främlingsfientligheten fått ett begränsat, men ändå mycket oroväckande stöd hos grupper av vanliga medborgare. Det visar

sig bl.a. genom att högerextrema partier tagit plats i flera kommunfullmäktigeförsamlingar i landet.

När nu de här grupperna har lierat sig med varandra står samhället inför en utmaning där ingen möda får lämnas sparad. Det viktigaste motmedlet är att ta strid för demokrati och solidaritet. Inte minst skolan har en viktig roll i den kampen.

Den stora och väl mottagna upplysningskampanjen Levande historia har gett i stort sett alla landets skolelever en möjlighet att lära av historien vad som faktiskt utgör grunden för demokrati och frihet och vad som faktiskt händer om antidemokratiska krafter tar över. Regeringen föreslår nu att det projektet permanentas genom att etablera ett forum för levande historia.

Men det räcker inte. Vi som politiker, fackföreningsrörelsen, ungdomsorganisationer och andra måste delta och ta ansvar för en mer intensiv opinionsbildning. Vi måste satsa på utbildning om hur hotet från nazismen och andra våldsideo-logier ser ut.

Rättsväsendet måste bekämpa alla former av brottslighet med rasistiska inslag. Genom insatser från Riksåklagaren har praxis vid tillämpningen av brottsrubriken Hets mot folkgrupp skärpts. Det gör att en stor del av de högerextremistiska yttringarna har blivit olagliga.

SÄPO har prioriterat övervakningen av högerextrema grupper och har tillsammans med den öppna polisen gjort tillslag mot bl.a. vitmaktmusik och mot rockkonserter där olagligheter förekommer, med följd att sådana rockkonserter nu nästan helt har upphört.

Men rättsväsendets agerande måste bli än mer konsekvent. SÄPO ska i ännu högre grad ägna sig åt att kartlägga de människor som ingår i de högerextremistiska nätverken. Arbetet bedrivs redan nu i nära samarbete med den öppna polisen, men det behöver breddas och intensifieras. Inte minst lokalt, på de orter där nazistiska aktiviteter förekommer, måste insatserna bli kraftfullare.

Vi måste skydda vittnen och brottsoffer, så att de känner sig trygga och vågar anmäla brott och berätta vad de har sett. Därför har regeringen gett Rikspolisstyrelsen i uppdrag att i samråd med Riksåklagaren och kriminalvården arbeta fram en nationell handlingsplan för skydd av vittnen.

De brottsbekämpande myndigheterna behöver särskilda strategier för kampen mot denna brottslighet. Rikspolisstyrelsen har arbetat fram en handlingsplan för särskilda händelser med rasistiska inslag som beskriver hur insatserna ska gå till.

Riksåklagaren har i flera år aktivt utvecklat riktlinjer för hur kampen mot rasistiska brott kan skärpas och arbetar nu fram ett mer detaljerat handlingsprogram.

Också personalen inom rättsväsendet behöver en heltäckande utbildning om rasistisk och högerextrem brottslighet. I regleringsbrevet ger regeringen i uppdrag åt alla myndigheter inom rättsväsendet att lägga upp en strategi för att se till att personalen har tillräckliga kunskaper om rasistiska, främlingsfientliga eller homofobiska yttringar. Men också om situationen för de grupper som utsätts för brott.

Kunskap om grunden för rasistiska, främlingsfientliga eller homofobiska yttringar måste också finnas med som en naturlig utbildningsdel i

den nya polisutbildningen. För det handlar i grund och botten om demokrati.

Men vi behöver också se över de regelverk som finns, och just nu övervägs bl.a.:

- att införa straffansvar för aktivt deltagande i organisationer som sysslar med brottslig verksamhet,
- att göra lagen om olaga diskriminering och hets mot folkgrupp mer effektiv,
- att införa straffansvar för hets mot homosexuella,
- att införa förbud mot politiska uniformer och
- att utveckla möjligheterna att stoppa och beslagta vitmaktmusik.

Det gäller att se till att vi får den lagstiftning vi behöver, men också att faktiskt tillämpa de lagar som vi redan har. I början av nästa år kommer också ett förslag om hemlig teleavlyssning som ett viktigt instrument i kampen mot nazismen och den organiserade brottsligheten.

De mörka krafterna måste pressas tillbaka. Varhelst de dyker upp, på arbetsplatsen eller i bostadsområdet, får de inte stå oemotsagda. Här ligger ett ansvar hos oss alla och särskilt hos alla vuxna. Vi måste våga ta debatten och se till att nazismens brott synliggörs.

Det handlar om att vi alla samlas kring respekten för den enskilda människan och allas lika värde. Det handlar om att vi alla samlas kring de grundläggande demokratiska värden som bär upp vårt land. Det handlar om att vi alla har ett ansvar för att värna vårt öppna samhälle.

Nazism, rasism, terrorism kan inte lagstiftas bort. De måste bekämpas och bemötas överallt där de försöker få fotfäste. Det är allas vårt ansvar att så också sker.

I detta anförande instämde Yilmaz Kerimo, Morgan Johansson, Ingvar Johnsson, Ann-Marie Fagerström, Göran Norlander och Margareta Sandgren (alla s), Yvonne Oscarsson, Alice Åström och Sven-Erik Sjöstrand (alla v) samt Kia Andreasson (mp).

Anf. 119 GUN HELLSVIK (m) replik:

Herr talman! Helena Frisk sade med all rätt att vi måste kämpa på alla sätt mot allt åsiktsförtryck, all kriminalitet och all intolerans. Det behöver man inte trycka på knappar för att instämma i. Det bör vara en självklarhet för varje demokrat.

Det är en sak jag vill påpeka för Helena Frisk. Då och då satte Helena Frisk uttrycket högerextremism på nazismen. För det första kan vi konstatera att företrädare för de nazistiska organisationerna i Sverige inte vill betraktas som högerextrema. De är mycket noga med att markera att de är nationalsocialister. För det andra vet var och en som kan lite grann om vad som ligger i nazismen att det är fråga om centralstyrning, slutenhet och motstånd mot internationalisering. Det är långt ifrån det som högern står för.

Jag har en fråga till Helena Frisk. Helena Frisk sade att vi skulle ställa krav på att SÄPO i större utsträckning ska kartlägga nätverken.

Nu är det inte så att man inte har koll på den nationalsocialistiska verksamheten. Men det Helena Frisk säger ger mig intrycket av att vi borde få i gång det riksdagen nyligen har begärt, nämligen att Granskningskommissionen ska kontrollera om det har skett en åsiktsregistrering som går mot våra regler.

Jag uppfattar att vi här i kammaren är överens om att åsiktsregistrering, liksom det tidigare inte har fått förekomma, inte heller ska få förekomma i framtiden. Helena Frisk uttalar sig här för åsiktsregistrering. Jag vill ha klarlagt hur det egentligen förhåller sig. Om det inte är åsiktsregistrering som Helena Frisk är ute efter, vad är det då som ska ske som inte sker i dag?

Anf. 120 HELENA FRISK (s) replik:

Herr talman! Det är viktigt att vi är överens om kampen mot nazismen och andra yttringar. Vi ska föra en gemensam kamp mot krafterna.

SÄPO har prioriterat övervakningen av grupperingarna. Jag tror att vi måste bli mer konsekventa och att SÄPO i ännu högre grad ska ägna sig åt att kartlägga de människor som ingår i nätverken. Det är precis det som görs. Det ska fortsätta att göras. För att vi ska komma åt dem måste SÄPO intensifiera arbetet.

Anf. 121 GUN HELLSVIK (m) replik:

Herr talman! Jag uppfattar uttalandet så att Helena Frisk anser att den som har visat sin sympati för nationalsocialismen också ska kunna registreras hos SÄPO.

Anf. 122 HELENA FRISK (s) replik:

Herr talman! Gun Hellsvik får uppfatta detta hur som helst. Vi måste ändå kunna vara överens om att det är viktigt att kartlägga grupperingarna. Det är en viktig uppgift för SÄPO. Det måste ändå Gun Hellsvik och Moderaterna hålla med om. Hur ska vi annars komma åt grupperingarna om vi inte med gemensamma krafter försöker att vidta åtgärder i hela samhället för att stävja denna brottslighet? Det är allas vårt ansvar. Det ligger också ett ansvar hos SÄPO att kartlägga nätverken.

Anf. 123 JEPPE JOHNSSON (m):

Herr talman! Jag står bakom samtliga moderata reservationer, men jag yrkar i likhet med mina partikamrater bifall till endast vår första reservation, nämligen reservation nr 3.

För att samhället ska fungera måste samtliga delar i rättskedjan fungera. För mig är ett fungerande rättsväsende en välfärdsfråga. Ja, det är en del av välfärden och en förutsättning för välfärden. Då räcker det inte med att i budgetpropositionen och i utskottsbetänkandet räkna upp en lång prioriteringslista. Mål och medel måste också stämma överens. Även om vi närmar oss juletiden hjälper det inte med önskelistor för att komma till rätta med brottsligheten. Alla länkar i rättskedjan måste ha tillräckliga resurser. Vi har tidigare i dag hört vad justitieministern hade att säga. Hon sade inte något om tillräckliga resurser, men hon sade att alla länkar måste fungera. Men för att länkarna ska fungera måste de ha tillräckliga resurser. Så är det inte i dag.

Herr talman! Jag instämmer i mångt och mycket av vad Helena Frisk sade. Sprängdåd, mord och förföljelse av oskyldiga kan aldrig accepteras i ett demokratiskt samhälle.

Helena Frisk nämnde Levande historia. Jag håller med om att det är viktigt att vi kan vår levande historia. Men jag reagerade lite här, och jag gjorde samma reaktion vid invigningen av riksdagen när Helena Frisks partiledare läste. För mig är levande historia historien om samtliga totalitära regimer som har funnits och faktiskt fortfarande finns kvar. Där ingår nazism, rasism, fascism, men också någonting som Helena Frisk inte nämnde. Det gjorde inte heller hennes partiledare. Det kan jag kanske förstå med tanke på den historiska bakgrund som regeringsunderlaget har, nämligen kommunismen.

Med detta tillägg instämmer jag helt i Helena Frisk historieskrivning.

I tisdags hade fyra stora rikstidningar en gemensam artikel under rubriken "Hotet mot demokratin". Det är allvarlig läsning och borde stämma alla i vårt samhälle, inte minst oss politiker, till eftertanke och handling.

På ett ställe i det digra materialet står det följande:

"En åklagare berättar:

– Ett halvår efter en mc-rättegång var jag ute och cyklade med min lilla dotter. Plötsligt gled två mc-killar upp bredvid oss. De sade inget, bara stirrade. Deras tystnad var lika obehaglig som känslan att de hade koll på en."

Hot behöver inte vara bomber. Hot kan vara blickar och tystnad. Men oavsett om det är bomber, blickar eller iskall tystnad, är det ett hot mot vårt demokratiska samhälle.

Många som arbetar i rättsväsendet utsätts för hot, öppna och föräckt. Till detta ska läggas alla kraftiga besparingar. Vi behöver inte tvista om vilka som har antagit dem. Det har gjorts ett antal kraftiga besparingar under främst den senare delen av 90-talet. De kraftiga besparingarna tillsammans med de uppgifter som trots allt har lagts på extra på rättsväsendet gör att det är jobbigt. Därför är jag inte förvånad att många inom rättsväsendet känner sig utbrända och är missmodiga.

Herr talman! Vi moderater har ambitionen att skapa en åklagarorganisation med högre effektivitet. Detta förutsätter både metodutveckling och en tillräckligt stor åklagarkår. Brottsligheten blir alltmer komplicerad, och det krävs hög juridisk kompetens. Åklagarna ska ha både rätt och skyldighet att anlita de olika experter som kan behövas i olika mål.

Åklagarnas balanser har visserligen förbättrats något. En av orsakerna till detta, vilket även framgår av texten i betänkandet, är att polisen redovisar allt färre ärenden till åklagarväsendet. Den förbättringen av balansen är inte något vi ska direkt hoppa högt över. I stället ska vi utreda varför antalet ärenden från polisen till åklagarna har minskat.

Vi vill, som har framgått i den tidigare debatten, förstärka polisen. Det kommer att resultera i fler uppkärade brott och därmed en ökad arbetsbörda på åklagarna. Vår bedömning är att även åklagarväsendet behöver ytterligare förstärkning för år 2000. Den uppfattningen har inte delats av riksdagsmajoriteten.

Vi har varit starkt kritiska till uppbyggnaden av Ekobrottsmyndigheten, och vi är det även i dag. Men, nu finns Ekobrottsmyndigheten. Därför måste myndigheten göras så effektiv som möjligt för att den på ett så

effektivt och bra sätt ska kunna möta den kvalificerade brottsligheten. Vi har därför varit beredda på att satsa lite mer resurser än utskottsmajoriteten till EBM. Tyvärr kan jag inte presentera någon procentsats, men det tror jag att Ingvar Johnsson redan har räknat på.

Herr talman! Ute på många anstalter och häkten och inom frivården är arbetssituationen i dag mycket besvärlig och pressad. Kriminalvårdens personal har hitintills lojalt accepterat kraven på besparingar. Det allt svårare arbetet inom kriminalvården har i många fall lett till frustration, uppgivenhet och utbrändhet. Detta finns väl beskrivet i kriminalvårdens budgetunderlag.

Under två dagar i plenifria veckan i november besökte jag frivården i Karlskrona. Kriminalvårdsmyndigheten i Karlskrona omfattar anstalten, häktet och frivården i Karlskrona samt frivården och häktet i Växjö. Myndigheten är en av 37 kriminalvårdsmyndigheter i Sverige.

Jag vill lyfta ned den ekonomiska verkligheten och ta en lite mindre del, i stället för att ta kriminalvården som helhet; detta för att se konsekvenserna av de beslut som ni, förmodar jag, i dag är beredda att fatta och på tisdag rösta om.

Myndigheterna kan se något olika ut men de har ett allvarligt problem gemensamt, nämligen en allt tyngre arbetssituation. Kriminalvårdsmyndigheten i Karlskrona t.ex. måste spara ytterligare 2,7 miljoner på tre år. Detta innebär att 9–10 tjänster måste bort. I dag har man 104 anställda. Där har ni proportionerna. Ca 10 % av personalen måste alltså bort.

För att klara detta utan att ändra på säkerheten på anstalten tvingas man stänga motivationsavdelningen. Lyssna på det alla ni som står här och talar om hur bra det är att vi har motivationsprogram och narkotika-program på våra anstalter!

I dag är det tio interner på motivationsavdelningen i Karlskrona som får vård och hjälp med sina problem, och så ser vardagen ut på de flesta av våra kriminalvårdsmyndigheter nu när vi är på väg in i ett nytt millennium.

Herr talman! Jag vill lyfta fram två citat:

”Åtgärder som bidrar till att den dömda inte återfaller i brott skall ha fortsatt hög prioritet.”

Vidare:

”Arbetet med att bekämpa narkotikamissbruket skall bedrivas med ökad intensitet.”

Citaten är hämtade från regeringens proposition om budgeten för nästa år under avsnittet om kriminalvården och under rubriken Prioriteringar. Dessa fina ord riskerar, tyvärr, att bli bara ord.

En meningsfull kriminalvård förutsätter tillräckliga resurser. Sparkraven på kriminalvården går inte att förena med ambitionen att erbjuda de intagna rehabilitering för sitt missbruk eller påverkan så att de inte återfaller i brott.

Det handlar om att tillföra de resurser som krävs för att kunna höja den fysiska säkerheten vid anstalterna. Ett allt grövre klientel bestående av bl.a. medlemmar i vissa mc-gång, fångar med högerextremistisk läggning – som Helena här har talat om – och andra kriminella ligor ställer ökade krav på säkerheten innanför murarna.

Vidare måste det till ökade insatser mot narkotika- och annat drogmissbruk inom anstalterna. Personalens oro för verksamheten i stort är

berättigad. Vi moderater har därför föreslagit att kriminalvården förstärks med 200 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag. Det innebär – eftersom dagen varit lång har jag nämligen haft möjlighet att räkna – att vi vill lägga ytterligare 5 % på kriminalvården. Jag kan inte se att Ingvar Johnsson är kvar här i salen. Om 5 % är mycket eller lite vet jag inte men Ingvar kan gå hem och jämföra detta med hur mycket riksdagsarvodet senast gick upp. Sedan kan han, om han så vill, använda det här ute på torgmöten och tala om huruvida 5 % är mycket eller lite.

Herr talman! Alla anstalter ska vara drogfria men så är inte fallet i dag. Vi är dock alla överens om att de ska vara drogfria. I en motion har vi lagt fram förslag om att som ett första steg skapa åtminstone *en* drogfri anstalt i varje region. Av någon anledning kan utskottsmajoriteten inte ställa upp på detta. Har ni tänkt er att nå målet att alla anstalter ska bli drogfria? Hur har ni tänkt er komma fram till det målet? Måste man inte i alla fall börja med de första anstalterna? Ni kommer inte med några egna förslag. Dessutom ser ni till att det genom era anslag blir mindre och mindre resurser till just det här arbetet ute på anstalterna. Många av konflikterna på våra anstalter handlar ytterst om narkotika. Trots det har ni inga förslag för att komma till rätta med problemen.

Flera socialdemokrater finns efter mig på talarlistan så man kan alltid hoppas. Ta nu tillfället i akt och lägg fram åtminstone något konkret förslag eller, för att låna uttrycket från en väl känd socialdemokrat: Lägg fram något skarpt förslag även här! Kampen för att få våra fängelser drogfria är viktig.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag rekommendera mina socialdemokratiska utskottsbröder och –systrar att läsa lite grann och begrunda detta över julhelgen! Förutom fridsbudskapet i julevangeliet skulle jag vilja rekommendera motionerna Ju908 och Ju911 till läsning – för första gången för en del av er och kanske för andra gången för några. Begrunda, värdera och ta till er detta och kom sedan tillbaka med egna förslag! Det räcker inte att blunda och önska. Man måste även reagera och handla.

Anf. 124 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v):

Herr talman! Målet för kriminalpolitiken är att minska brottsligheten och att öka människors trygghet. Kriminalvården ska upprätthålla en human människosyn, en god omvårdnad och ett aktivt påverkansarbete. Verksamheten ska också inriktas på att motverka återfall i brott. Det är viktigt att påpeka att kriminalpolitiken ska bygga på en helhetssyn och utgå från principen om alla människors lika värde och respekten för den enskildes integritet och värdighet.

En del kräver hårdare straff, men hårdare straff har väl aldrig löst problemen med ökad brottslighet. I stället är det viktigt att se orsakerna och satsa på förebyggande insatser. Väldigt ofta handlar det om barn som far illa, om droger, om den ökade segregationen mellan invandrare och svenskar och om en i grunden felaktig kvinnoyn. Det kan också handla om ökade klassklyftor och om en växande fattigdom i samhället.

En fråga som vid utvärderingen av 1998 oroar är att den totala sysselsättningsgraden för intagna under året minskade med 2 %. Minskningen hänför sig främst till de brotts- och missbruksrelaterade programmen. Trots minskningen i programmen visar det sig att kvaliteten på de brotts- och missbruksrelaterade programmen har förbättrats.

När det gäller målet att förbättra omhändertagandet av intagna med psykiska störningar anser Kriminalvårdsstyrelsen att samarbetet med sjukvårdshuvudmännen har utvecklats, men att många problem återstår fortfarande. Det viktigaste är kanske att det måste etableras en samsyn mellan kriminalvården och sjukvårdshuvudmännen kring psykiska störningar och de intagnas behandlingsbehov.

Ett annat stort problemområde är frigivningsförberedelserna. En enkätundersökning som gjordes under 1998 visar att ungefär hälften av de intagna som frigges från anstalt är arbetslösa och att var femte är bostadslös. Vi i Vänsterpartiet vill, liksom regeringen, framhålla vikten av att samarbetet mellan kriminalvården och andra myndigheter förbättras. Kriminalvårdens insatser måste ta sikte på rehabilitering för att fängelsetiden ska kunna bli en vändpunkt för den enskilde.

Genom forskning vet vi sedan länge att fängelsestraffet i sig skapar återfallsförbrytare. Vi vet också att en fängelseplats på en sluten anstalt kostar mer än 1 miljon kronor om året. Att då inte använda strafftiden till behandling och återanpassning, utan i stället bara se den repressiva sidan, är oförsvarbart såväl i ett individ- och samhällsperspektiv som i ett kriminalpolitiskt perspektiv.

Nästan var tredje person som togs in på anstalt under 1998 var dömd för ett eller flera brott mot narkotikastrafflagen. Vi kan också konstatera att narkotikamissbruk är vanligare bland dem med längre strafftider. Av det totala antalet intagna beräknas ca 45 % ha ett narkotikamissbruk. Att bekämpa narkotikamissbruk måste vara en högt prioriterad uppgift i kriminalvårdens verksamhet.

I motion JuU505 utvecklar vi i Vänsterpartiet vår syn på missbrukssituationen inom kriminalvården, och det är mycket glädjande att utskottet har uppmärksammat tankegångarna i motionen. Jag uppskattar också utskottets förslag till regeringen, att Narkotikakommissionen i ett tilläggsdirektiv får i uppdrag att i sitt arbete lägga särskild vikt vid vilka åtgärder som kan vidtas inom kriminalvården för att stimulera till fler behandlingsinsatser. Direktivet ska också innefatta hur man kan förbättra samarbetet mellan kriminalvården och andra aktörer. Såvitt jag förstår är det här en ensak för hela utskottet, och det gläder mig väldigt mycket.

Vården av missbrukare måste planeras gemensamt. Det krävs en helhetssyn där de intagna sätts i centrum. Och den vård och rehabilitering som ges på anstalten måste följas upp. Risken är annars uppenbar för återfall och rundgång mellan olika fängelser och behandlingsmiljöer.

I en annan motion, JuU502, har vi uppmärksammat kvinnornas situation inom kriminalvården. De kvinnliga klienterna inom kriminalvården utgör i dag ca 10 % av samtliga klienter. Av dessa finns nästan 6 % på anstalt, och många av dessa kvinnor har utsatts för våld och sexuella övergrepp. Många har också utnyttjats, förtryckts och förnedrats sedan unga år. Det har också visat sig att fler kvinnor än män som tas in på anstalt har en bakgrund som missbrukare. Kvinnornas missbruksproblem är dessutom allvarligare än männens. Bland de nyintagna förelåg gravt narkotikamissbruk hos 57 % av kvinnorna och hos 38 % av männen.

Dagens kriminalvård är dock fortfarande på mäns villkor. De manliga strukturerna är de som prioriterats högst. Den manliga aggressiviteten får prägla en stor del av tänkandet och utrymmet. Stora summor ur kriminalvårdens budget satsas varje år på att hålla hög säkerhet på manliga av-

delningar. Permissionsregler, farlighetsbedömningar, ja hela den kriminalpolitiska debatten och de förslag som kommer därur, är helt koncentrerade på män och deras beteende. Om man använder mannen som norm för all behandling framstår kvinnor som svårförståeliga och avvikande, och detta medför att kvinnor far illa i behandling och på institutioner. Att vara kvinna, missbrukare och kriminell ses som ytterst avvikande, och attityderna är mer fördömande mot kvinnor än mot män. Med dessa stora problem i bakhuvudet är det glädjande att det under de senaste åren har börjat växa fram en medvetenhet om kvinnors särskilda situation inom kriminalvården.

Kriminalvårdsstyrelsen har under 1998 utfärdat särskilda riktlinjer för fängelsedömda kvinnor. Det finns också i dag särskilda behandlingsprogram för kvinnor, men de är fortfarande i sin linda, och framför allt är nivån väldigt olika mellan anstalterna.

Kriminalvården har under de senaste åren genomgått stora förändringar, och stora besparingar har genomförts, som påpekats här från talarstolen. Då det även under de kommande åren finns besparingskrav på myndigheten finns det en viss risk att besparingskraven kommer att innebära att mycket av den verksamhet som har påbörjats eller ligger i startgroparna för att förbättra kvinnornas situation inte kommer att fullföljas. I Vänsterpartiet anser vi att eventuella besparingar ska genomföras på ett sätt som inte raserar de positiva steg som trots allt tagits för kvinnorna inom kriminalvården.

Anf. 125 JEPPE JOHNSSON (m) replik:

Herr talman! Först måste jag uttrycka att jag tycker den motion där Sven-Erik Sjöstrand stod som första namn var mycket bra. Jag hade inte kunnat skriva en så bra själv, även om jag hade hoppats på det.

Det är också väldigt glädjande att Sven-Erik Sjöstrand och Vänsterpartiet har haft sådan hand med regeringens företrädare att vi har fått igenom det här i utskottet. Visserligen kom alla vi från oppositionen först att stödja den, men i alla fall. De gick ju med, och det blev ett tillkännagivande i dagens betänkande. Jag fick lära mig ganska tidigt här i riksdagen att detta att få ett tillkännagivande med anledning av en motion inte är allomgivet.

Anledningen till motionen, Sven-Erik Sjöstrand, måste väl ändå vara en äkta insikt om att allt inte står riktigt rätt till i dag när det gäller behandlingen ute på våra fängelser och häkten.

Jag nämnde i mitt anförande det lilla Karlskrona, där man måste ta bort två tre personer från anstalten. Man kan inte göra det på säkerheten, den verksamheten måste fortgå. Man måste ta det på något av det lilla extra. Då tvingas man lägga ned en väl fungerande motivationsavdelning.

Jag har förmånen att sitta i kriminalvårdens styrelse. Med de ramar man har fått – man går redan med minus i år, anslagssparandet är slut – måste man vidta mått och steg för att hålla de ramar som Sven-Erik Sjöstrand har ställt sig bakom. Det innebär sju olika punkter som man planerar att göra – jag ska inte trötta kammaren med alla utan tar upp två som berör det här: Minskade behandling för vålds- och sexualbrottslingar, narkomaner och långtidare; färre missbrukare får vård enligt 34 § om kontraktsvård.

Om nu Sven-Erik Sjöstrand har den insikten skulle jag vilja fråga: Är Sven-Erik Sjöstrand beredd för att verka för att i första hand hans eget parti kommer till insikt och yrkar mer pengar till de här behjärtansvärda behandlingarna?

Prot.
1999/2000:39
3 december

Rättsväsendet

Anf. 126 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v) replik:

Herr talman! Först vill jag tacka Jeppe Johnsson för stödet till motionen. Vi vet att Jeppe Johnsson är väldigt insatt i kriminalvårdspolitik, och det är i och för sig hela utskottet. Det är också glädjande att oppositionen var den första som lade märke till vår kommittémotion.

Själv har jag inte arbetat så aktivt i utskottet under den här hösten. Jag har arbetat ganska mycket i socialförsäkringsutskottet, och därför har jag inte haft möjlighet att följa alla era diskussioner i utskottet.

Det här är viktiga problem. Som vi påpekat från Vänsterpartiet sker ett arbete där regeringen har uppmärksammat de här problemen. Det tycker vi är väldigt glädjande. Vi vet också att vi visst måste fördela pengarna. Från partiet har vi sagt att vi ser det utifrån en helhetssyn. Det gäller att kommunerna också har pengar. Det gäller att vi har pengar till socialsekreterare, att vi har resurser för att barn och ungdomar kan få en bra utbildning. Det gäller alltså att förebygga. Det är oerhört viktigt. Då kanske vi inte får så många som kommer in på brottets bana, och då behöver vi kanske inte så mycket resurser för just vård av missbrukare i fängelset. Men visst är det viktigt att det tas upp och att man lägger ned personella resurser på det inom kriminalvården.

Anf. 127 JEPPE JOHNSSON (m) replik:

Herr talman! Förebyggande insatser, hur bra de än kan vara, hjälper inte nuvarande interner, Sven-Erik Sjöstrand. Jag är den förste som skulle bli glad om förebyggande insatser kunde göra att vi får färre interner i framtiden. Men nu håller vi oss till frågan. Det gäller dagens interner, dagens ekonomi. Är Sven-Erik Sjöstrand då beredd att offra dem för att lägga pengarna på förebyggande insatser? Som det är i dag går mål och medel inte ihop. Det kriminalvården måste dra ned på är just de behjärtansvärda program som jag och Sven-Erik Sjöstrand är överens om. Är Sven-Erik Sjöstrand beredd att offra dagens interner för att lägga insatserna på förebyggande insatser?

Anf. 128 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v) replik:

Herr talman! Som Jeppe Johnsson är väl medveten om är det fråga om ett samspel som vi tre partier har kommit överens om. Det har debatten i dag visat.

Jag tror att förebyggande insatser är otroligt viktiga. I vår kommittémotion pekar vi på sådana saker som att många som blir missbrukare och som kommer in i brottsliga miljöer ofta har haft otrygga uppväxtförhållanden. Man är redan etablerad missbrukare när man kommer i fängelse. Man har haft sociala problem och har bristfällig utbildning. Det är väldigt viktigt att vi i hela samhället satsar på dessa saker.

Jag tror att vi alla önskar att vi ska kunna skjuta till mer pengar, men här är det fråga om prioriteringar. Eftersom Alice Åström och Yvonne Oscarsson arbetar mer aktivt i justitieutskottet tror jag att de redan har redogjort för hur vi ser på prioriteringarna.

Anf. 129 GUNNEL WALLIN (c) replik:

Fru talman! Sven-Erik Sjöstrand är ju påläst och han har ett trovärdigt budskap. Men situationen är bekymmersam. Det behövs en rehabilitering och ett förebyggande arbete ute på anstalterna så att det inte blir en svängdörrssituation inom kriminalvården.

Jag kan ansluta mig till föregående talare här. I dag kan en intagen medges en § 34-vistelse för vård eller behandling utom anstalt, och då måste han ju få det. Annars är man mycket restriktiv. Man får välja att antingen säga upp personal eller skicka i väg den intagne på en § 34-vistelse, eller tvärtom.

Så besvärlig är situationen, och då kan de som är intagna på kriminalvårdsanstalterna inte få någon rehabilitering. Därför är det otroligt viktigt att det blir mer resurser så att det inte blir denna svängdörrspolitik. Jag vädjar också till Sven-Erik Sjöstrand i den här situationen.

Anf. 130 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v) replik:

Fru talman! Jag håller med Gunnel Wallin, min duktiga bankkamrat, om att det behövs rehabilitering och naturligtvis resurser. Detta är ett stort problemområde.

Jag hoppas att utskottet genom tilläggsdirektivet till regeringen får regeringen att verkligen uppmärksamma dessa problem, att ta itu med dem och att anslå mer pengar framöver.

Anf. 131 GUNNEL WALLIN (c) replik:

Fru talman! Det finns möjlighet att göra någonting aktivt när vi ska fatta beslut i frågan.

Sven-Erik Sjöstrand talade tidigare om utslussningen. När den frivivne står där med sin plastkasse, utan bostad, utan arbete, och utan något socialt nätverk, hur lätt är det då att komma tillbaka? Det behövs ett oerhört stort arbete för att förebygga återfall.

Anf. 132 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v) replik:

Fru talman! Gunnel Wallin och jag har en liknande uppfattning. Det är ju ett stort problem. Det gäller att de som frigges från ett fängelsestraff har bostad och arbete. Myndigheter på olika nivåer måste verkligen samverka här.

Det finns liknande problem på socialförsäkringsområdet. Där pratar vi mycket om FRISAM-projekt i samverkan mellan olika myndigheter såsom arbetsförmedling, kommuner, socialtjänst osv. En sådan samverkan måste ju också ske på justitietsutskottets område. Kommunerna måste ta sitt ansvar och hjälpa till att rehabilitera och ordna bostäder och jobb. Vi som individer måste också ställa upp och hjälpa till med rehabiliteringen.

Anf. 133 GÖRAN NORLANDER (s):

Fru talman! Efter sex timmars debatt och speciellt efter det senaste anförandet av Sven-Erik Sjöstrand och den därpå följande replikväxlingen är det inte så lätt att tillföra någonting nytt.

Kriminalpolitiken ska bygga på en helhetssyn och utgå från principen om alla människors lika värde och respekten för den enskildes integritet och värdighet. Det är viktigt att slå fast, och alla är väl överens om det.

Brottsligheten påverkas av en rad faktorer i samhället. Åtgärder som rör barn och ungdomar, alkohol, droger och bostadsmarknad, utbildning och fritid har stor betydelse när det gäller förebyggande åtgärder.

Missbruk av narkotika är en starkt bidragande orsak till förekomsten av brott och otrygghet. Vid sidan av den brottslighet som är förknippad med själva hanteringen av narkotika skapar missbruket och den illegala handeln grogrund för annan kriminalitet.

Att utveckla och förstärka de brotts- och drogförebyggande insatserna särskilt bland barn och ungdomar har en hög prioritet. Därför tillsatte regeringen under 1998 en narkotikakommission som skulle utvärdera samhällets narkotikapolitiska insatser och föreslå en effektivisering av narkotikapolitiken. Översynen omfattar såväl lagstiftning som samhällets åtgärder i övrigt. Uppdraget ska redovisas före utgången av år 2000.

Jag har pratat med en av ledamöterna i Narkotikakommissionen på lunchen. Kommissionen kommer förmodligen att bjuda in utskottets ledamöter till ett seminarium nästa fredag som handlar om problematiken bland ungdomar och narkotika.

Fru talman! Sedan är det en sak som bekymrar mig väldigt mycket, och det är att riksdagen under våren fattade beslut om att överlåta till Socialstyrelsen att klassificera vissa droger. Det som jag tänker på är GHB som förekommer, inte på alla orter i landet men väl på några, däribland min hemort.

Meningen med lagstiftningen var att Socialstyrelsen skulle få klassa drogen GHB för att polisen skulle kunna göra ingripanden. Än har ingenting hänt, utan man väntar på en rättegång som pågår vid Göteborgs tingsrätt där man förväntar sig att GHB ska klassas som dopningspreparat. Därmed skulle polisen kunna göra tillslag.

Det tråkiga är att GHB, som är en syntetisk drog, är mycket farlig. Det har förekommit flera dödsfall. Polisen står maktlös och kan ingenting göra. Så sent som för några veckor sedan ålade tingsrätten i min hemort polisen att lämna tillbaka ett beslag som man hade gjort. Polisen har alltså inte rätt att beslagta GHB.

Jag har förståelse för att det kan vara svårt att få gehör för allt, eftersom den här drogen innehåller olika preparat som kan vara svåra att analysera. Men med tanke på hur farligt GHB är och på hur många ungdomar det är som har drabbats – det har t.o.m. inträffat dödsfall, som jag sade tidigare – är det av största vikt att vi på något sätt försöker att skynda på processen.

Jag ser att Hans Karlsson från socialutskottet har kommit hit till kammaren, och jag hoppas att han tar med sig det här till socialutskottet och att man där försöker att hjälpa oss, eftersom detta ligger under socialutskottets ansvarsområde.

Fru talman! Förekomsten av narkotika vid majoriteten av våra fångvårdsanstalter är enligt Kriminalvårdsstyrelsen ett sällsynt problem. Det är ett dagligt problem på ca 10 % av anstalterna. Det kan verka lite uppseendeväckande att Kriminalvårdsstyrelsen uttalar sig på det sättet, men verkligheten är sådan att man måste lita på att Kriminalvårdsstyrelsen har rätt.

Det är naturligtvis vår målsättning att alla anstalter ska vara drogfria. Här arbetar Kriminalvårdsstyrelsen med en rad åtgärder för att minska förekomsten av narkotika. Bl.a. har man infört kontantlös handel. Ett förslag som för närvarande behandlas är inrättandet av en central ledningsgrupp för narkotikabekämpning. Ett arbete med handlingsprogram mot narkotika på lokal nivå planeras också. Det är viktigt att vi här följer hur det arbetet utvecklas.

Fru talman! Problemet med droger kräver att vi på alla olika nivåer arbetar för att bekämpa dessa. Vår målsättning är att vi ska ha ett drogfritt samhälle.

Till sist yrkar jag bifall till hemställan i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 134 ANITA SIDÉN (m):

Fru talman! Det börjar med en knappnål och slutar med en silverskål. Gamla ordspråk speglar stor erfarenhet och visdom.

Anledningen till att de flesta av oss inte begår brott är att vi på ett tidigt stadium fått lära oss att visa respekt för andra människors liv, hälsa och egendom. Föräldrar och barnens närmaste vuxenvärld är våra bästa brottsofferförebyggare och har den största möjligheten att ge barnen goda uppväxtvillkor. Samhället måste ge utrymme för detta.

Det handlar om att låta alla goda krafter samverka för att förebygga brott. Det är viktigt att vi alla är goda förebilder, tar ansvar och är med och påverkar. Ju fler som blir engagerade, desto tryggare samhälle får vi. Kriminalpolitiken måste ta sikte på brottsförebyggande åtgärder och därmed skapa bättre levnadsbetingelser.

Många brott utförs under påverkan av droger. Information och utbildning om droger är brottsförebyggande. Här utför polis och lärare ett viktigt arbete, men då måste det förstås finnas resurser till utbildade lärare och poliser. Alla vägar bör prövas för att minska brottsligheten och öka tryggheten. Skolans och lärarnas insatser är betydelsefulla och måste ständigt fortsätta.

Det är viktigt att brottsförebyggande åtgärder får ett större genomslag på alla nivåer och inom alla områden i samhället. Forskningen ska naturligtvis ha en framträdande roll. Den viktigaste insatsen för brottsoffren är att minska brottsligheten. Det perfekta brottet borde vara det brott som aldrig begås, så vi måste sätta ribban högt.

Olika projekt som drivs i brottsförebyggande syfte har visat sig kunna bidra till att minska brottsligheten. Det mångkulturella Rinkeby vann i slutet av förra året ett internationellt pris för sitt bidrag En skola mitt i byn. Arbetet har medfört att skadegörelse, klotter, mobbning och våld har minskat. Ytterligare ett exempel är Wargentinskolan i Östersund, där eleverna i samhällskunskap kan fördjupa sig i ämnet brottsförebyggande arbete.

Fru talman! Vi måste ligga steget före för att kunna sätta gränser. Upptäcktsrisken ska vara stor. Den som blir vittne till ett brott blir ju också ett offer för ett brott. Här tänker jag särskilt på barnen.

Vi måste ta ställning och ge poliser de resurser som gör att samarbetet med skolan kan upprätthållas. Om detta arbete föregås av kartläggningar och analyser, ökar möjligheterna att från skolans sida förebygga brott.

Skolan är vid sidan av familjen viktiga fostrare. Det måste föras en dialog om etiska frågor, om rätt och om fel och om personligt ansvar.

Brottsliga nätverk orsakar många brottsoffer. Vittnen vågar inte vittna och åklagare hotas. Debatten måste hållas levande och svårigheter lyftas fram i ljuset.

Att rättsväsendet ska ge trygghet är en av hörnstenarna i vår demokrati. De alltför många brottsoffren i vårt land är en bekräftelse på rättsstatens oförmåga att sörja för en av de mest centrala uppgifterna, nämligen att tillförsäkra sina medborgare trygghet till liv och egendom.

Vi måste värna brottsoffrens rätt till upprättelse. Varje brottsoffer bär på sina upplevelser av att ha blivit kränkta och förnedrade. Även om intresset för brottsoffren sedan de borgerliga regeringsåren kommit alltmer i fokus och Brottsofferfonden inrättats, görs det för lite för brottsoffren.

Vi måste stå upp för människovärdet och ytterligare öka kunskap och förståelse om brottsoffrens situation. Det är bra att vi manifesterar genom Internationella brottsofferdagen, för varje brottsoffer är ett för mycket.

Både anställda och ideella krafter behövs i arbetet med att hjälpa brottsoffren. Bemötandet av ett brottsoffer måste ske med hjärta och hjärna och stor inlevelse i hur människor i utsatta lägen kan tänka, handla och reagera. Brottsoffer, kvinnojourer liksom vittnesstödjare och andra stödpersoner gör ovärderliga insatser och är därmed ondskans motkrafter. Det innebär stora besparingar i mänskligt lidande, och de drabbade kan lättare komma tillbaka till ett normalt liv.

Fru talman! Antalet ansökningar till Brottsoffermyndigheten har ökat, vilket kan tyda på att informationen till brottsoffren börjat ge effekt, men samtidigt ökar antalet brott som aldrig leder till åtal och straff. Alltfler utredningar läggs helt enkelt ned. För brottsoffren innebär en nedlagd utredning en dubbel kränkning, först själva brottet i sig och sedan saknad upprättelse. Rättsväsendet måste få sådana resurser att ärenden ej avskrivs för att trycket ska lätta och högarna minska.

Vad som är ett stort bekymmer vad gäller Brottsoffermyndigheten är att handläggningstiderna är för långa. Målet att handlägga 70 % av ärendena inom tre månader har inte uppnåtts. Detta drabbar brottsoffren på många sätt, då myndigheten ska ge stöd till dem som drabbats av brott. Brottskadeärenden måste handläggas snabbt och med hög kvalitet. Orsakerna till dröjsmålen tycks vara identifierade och myndigheterna har reagerat, så om tillräckliga medel ställs till förfogande borde målet uppnås, varför de föreslagna åtgärderna i syfte att förbättra brottsoffrens situation samtliga borde bifallas.

Fru talman! Vi moderater har i ett flertal motioner föreslagit att brottsofferfondavgiften ska ökas. Därför välkomnade vi vårens beslut att höja den dömdes avgift från 300 till 500 kr, men vi beklagar att vi fortfarande inte fått oss framlagt de förslag som Brottsofferutredningen pekade på. Brottsoffer drabbas. Vi kan inte låta dem vänta på vårt stöd.

Då Brottsofferfonden inrättades under den senaste borgerliga mandatperioden tillfördes medel genom avdrag på den intagnes ersättning för utfört arbete m.m. Vi återkommer nu till detta 20-procentiga avdrag. Avdrag som görs ska dessutom framgå av den dömdes lönebesked för att uppnå den pedagogiska poängen att den intagne påminns om att han eller

Prot.
1999/2000:39
3 december

Rättsväsendet

hon betalar till Brottsofferfonden. Detta bör dessutom få ingå i den dömdes rehabilitering.

Ytterligare förslag för att stärka Brottsofferfonden och det viktiga brottsförebyggande arbetet är att ta bort förbudet mot utmätning av den intagnes arbetsersättning. Dels strider förbudet mot den allmänna rättsuppfattningen, dels uttalar ju utskottet att det kan vara stötande att grova brottslingar kan undgå att betala avgift till fonden. De från oss moderater föreslagna insatserna visar att vi tar ställning för att stärka brottsoffren, och förslagen är även brottsförebyggande.

Fru talman! I reservationen om stadsmiljöer har flera partier betonat vikten av att stadsmiljöerna är och görs trygga. I många kommuner kan oviljan att genomföra besluten bero på att den ekonomiska situationen ute i kommunerna inte medger detta. Men eftersom staten har det grundläggande ansvaret för att bekämpa brott och eftersom staten genom olika pålagor styrt kommunernas finanser, så borde regeringen ges i uppdrag att lyfta fram frågan om tryggare stadsmiljöer i det brottsförebyggande arbetet.

Att åstadkomma en effektiv samverkan mellan frivilliga krafter, ideella organisationers och myndigheters åtgärder är värdefullt.

”Jag är bara ett gammalt brottsoffer”, sade en kvinna som tog mod till sig och ringde till Brottsofferjouren. Hon sade att hon inte vågade göra en anmälan för hon var rädd för vad som skulle hända framöver. Detta är ett helt vanligt samtal till jouren. Personalen är övertygad om att många inte ens vågar lyfta luren, så här finns ett stort mörkertal.

Fru talman! Vare sig man är gammal eller ung, måste man ha rätt till ett tryggt liv. Jag ställer mig bakom de reservationer som vi moderater lagt fram, men för tids vinnande ansluter jag mig till Gun Hellsviks yrkande.

Anf. 135 MORGAN JOHANSSON (s):

Fru talman! Socialdemokraternas kriminalpolitik vilar på tre fundament. Det är för det första att förebygga brott, för det andra att bekämpa brott och för det tredje att förhindra återfall i brott.

Vi förebygger brott först och främst genom en ekonomisk politik som leder till minskad arbetslöshet, minskad social utslagning och en generell välfärdspolitik som syftar till rättvis fördelning och minskade klyftor och motsättningar i samhället. Vi förebygger också brott genom att samla alla goda krafter från idrottsrörelsen, engagerade enskilda, föräldrar och ungdomar för att i samverkan med polisen, kommunens socialtjänst och skolan på tusen och ett olika sätt arbeta lokalt för att minska kriminalitet och otrygghet.

Det är brottsförebyggandet. Vi bekämpar också brott genom rättsväsendets olika delar. En effektiv polis- och åklagarkår ska ges resurser och befogenheter att klara sina uppgifter när det gäller att gripa förbrytare och utreda brott. Ett domstolsväsende ska klara av att skipa rättvisa också i en situation där brottsligheten blir alltmer komplicerad. I det sammanhanget finns också det viktiga arbetet med att ta hand om dem som har blivit utsatta för brott, ge dem upprättelse och lindra skadeverkningarna av den kränkning som de har blivit utsatta för.

Slutligen gäller det att förhindra återfall i brott. Det gör vi genom en human kriminalpolitik som syftar till återanpassning i samhället och som ska ge människor en andra chans i livet.

Så ser den ut, vår kriminalpolitik. Dessa tre saker ingår: att förebygga brott, att bekämpa brott och att förhindra återfall i brott. Alla tre delarna ingår, aldrig bara en eller två. Det är det vi kallar för en helhetssyn i kriminalpolitiken. På det sättet hänger kriminalpolitiken ouppslösligen samman med den ekonomiska politiken, den generella välfärden och socialpolitiken.

Fru talman! Vi har tidigare hört en diskussion om statistik. Vi har hört hur antalet anmälda brott har ökat under efterkrigstiden. 1950 anmäldes ungefär 200 000 brott till polisen. 1990 var siffran lite knappt 1,2 miljoner. Den utvecklingen är Sverige inte ensamt om. Tvärtom är det den gängse bilden i västvärlden – för övrigt alldeles oavsett vilka som har styrts de olika länderna under den här tiden.

Bakgrunden till den här utvecklingen är komplicerad. Delvis hänger det samman med en ökad anmälningsbenägenhet för en del brott. Det gäller bl.a. de brott som begås inom familjen. Sexuella övergrepp och annat våld mot kvinnor och barn är exempel. För 40 år sedan togs sådan brottslighet knappt ens på allvar i rättsväsendet. I dag har den högsta prioritet. Det har förstås gjorts att allt fler har vågat komma fram och anmäla sådana brott.

Det där är bra. Det kan vi tacka det svenska progressiva debattklimatet för, det progressiva debattklimatet kring både sexualfrågor och familjefrågor. Vi ligger långt framme i detta, världens mest jämställda land som vi är. Det har också satt avtryck i brottsstatistiken.

En del av svaret ligger alltså i anmälningsbenägenheten. Men det har också skett en ökning av den faktiska brottsligheten. Mycket av det, visar internationell forskning, har socio-ekonomiska förklaringar. I det moderna, urbaniserade samhället är dels brottsstillfällena fler, dels den sociala kontrollen mindre.

Det gjorde att många i början av 1990-talet trodde att den här kurvan bara skulle fortsätta att stiga. Men så, har det visat sig, har det inte blivit. I stället har antalet anmälda brott planat ut på ungefär 1,2 miljoner år efter år. Det är nog inte alla som vill inse det. Vi hade tidigare ett meningsutbyte om detta. Ragnwi Marcelind från Kristdemokraterna hänvisade då till Brottsförebyggande rådet, som ska ha sagt att brottsligheten faktiskt fortsätter att öka.

Det är alltså inte sant. Jag tror att Ragnwi Marcelind egentligen hade en väldig otur när hon gjorde så, när hon trodde att ingen läser statistik. Om hon hade slagit upp dagens tidning, tidningen Metro som jag läser varje dag på tunnelbanan, kunde hon ha läst Jan Ahlberg, som är chef för statistikenheten på Brottsförebyggande rådet. Han talar om brottsstatistiken. Han konstaterar, och nu citerar jag: ”Att det totala antalet brott inte längre ökar är nog det viktigaste som hänt under 1990-talet.” Så säger statistikchefen på Brottsförebyggande rådet. Därmed har vi kanske klarat ut det. Faktum är alltså att det ökade från 1950 till 1990. Därefter har antalet anmälda brott planat ut.

Moderaterna bedrev i den förra valrörelsen en kampanj där de försökte visa att brottsligheten ökade lavinartat och att det var sossarnas fel. Man hade ryckt ut ett par enstaka år under 90-talet och ett par enstaka

enskilda brottstyper. Så ritade man färggranna, men likväl dystra, diagram på detta i sitt valmaterial. Man jämförde med den borgerliga perioden 1991–1994 och menade: Se så hemskt allting har blivit, och detta är sossarnas fel! Vi har fått se exempel på samma sorts retorik under den här debatten i dag. Men vad säger de nu då, nu när den senaste statistiken visar att antalet anmälda brott inte alls ökar utan att det tvärtom minskar med 4 % första halvåret 1999? Vad säger man då?

Det här är komplicerade saker. Jag skulle från vår sida aldrig få för mig att säga att det är vår förtjänst att antalet anmälda brott minskar. Det skulle jag aldrig. Det är mycket svårare än så. Det finns många andra faktorer som spelar in än bara vilken kriminalpolitik som förs i landet. Det var jag inne på från början. Men jag tycker att det vore klädsamt om Moderaterna och Kristdemokraterna skaffade sig samma avspända förhållande till statistiken i stället för att omedelbart gå upp i falssett om anmälningarna skulle öka någon procent ett enstaka halvår.

Fru talman! Jag var tidigare inne på brotten mot kvinnor och barn. Margareta Sandgren har också tidigare berört det här området för vår del. Låt mig bara få göra en kommentar kring sexualbrotten. Jag ingår tillsammans med ytterligare några från justitieutskottet i en utredning som ser över hela brottsbalkens sjätte kapitel. Detta gör vi bl.a. mot bakgrund av de uppmärksammade rättsfall som har förekommit de senaste åren, t.ex. det s.k. Södertäljemålet.

Jag kan berätta att det här arbetet nu går in i en mer intensiv fas. Vi börjar landa i ställningstaganden. Vi träffas nästa gång på måndag i Göteborg. Då ska vi bl.a. diskutera formuleringarna kring våldtäkt och kring brottet sexuellt utnyttjande. Vi kommer i den här utredningen, det är jag övertygad om, att kunna lägga fram förslag som väsentligt skärper lagstiftningen och stärker lagskyddet för den sexuella integriteten.

Vi kommer också, tror jag, om vi får enighet om detta i utredningen, att kunna lägga fram förslag som stärker barnens rätt. Dessa förslag kommer också att medföra en strängare syn på sexuella övergrepp mot barn. Betänkandet från den här utredningen kommer under nästa år.

Fru talman! Jag sade tidigare att brottsförebyggande arbete spänner över många politikområden. Det finns en generell sida, den generella välfärden, en politik för ökad sysselsättning, för minskade klyftor och för minskad social utslagning. Det är grunden. Vi kan exempelvis alla glädja oss åt att socialbidragskostnaderna nu minskar kraftigt i landet. Det är ett av tecknen på att Sverige är på rätt väg och på att denna förbättring faktiskt också kommer dem som har det sämst ställt till del.

Den andra delen av det brottsförebyggande arbetet gäller de riktade och de särskilda insatserna lokalt. Det är en verksamhet som växer kraftigt. Det är alltfler kommuner som antar brottsförebyggande program och startar lokala brottsförebyggande råd. Jag besökte exempelvis Landskrona för en månad sedan. Där antar man sitt brottsförebyggande handlingsprogram nästa måndag, den 13 december. Där finns förslag som handlar om hur man ska komma till rätta med drogsituationen i Landskrona, hur man ska reagera mot våld och mobbning i skolan, hur man ska ge stöd till de föräldrar som engagerar sig i brottsförebyggande verksamhet och många andra åtgärder.

Det är ett exempel. Samma dag, den 13 december alltså, äger en annan uppmärksam händelse rum. Anita Sidén har berört den tidigare.

Det gäller utdelningen av det europeiska priset för brottsförebyggande arbete. Det är ett pris som inrättades 1987 av den holländska regeringen för att stimulera lokalt brottsförebyggande arbete i Europa. Förra året vann Sverige denna tävling. Då imponerades juryn av det arbete som man har bedrivit i Rinkebyskolan. Anita Sidén nämnde tidigare en annan skola, nämligen Wargentinskolan i Östersund. Där har man också haft projekt i den här omfattningen.

I år står alltså Sverige som värd för den här tävlingen, och vi deltar med tre projekt. Ett av dem finns det kanske särskild anledning för mig att nämna eftersom det är min hemstad Lund som bidrar med det. Det handlar om ett projekt där bl.a. sjukvårdspersonal och poliser har lagt upp en undervisningsserie som riktar sig till elever, lärare och föräldrar och där man konkret visar vilka konsekvenser olika former av våld får.

Ett annat projekt som tävlar finns i Tyresö. Där samarbetar man nära med bostadsföretaget för att öka tryggheten i boendet, t.ex. för att minska inbrottsriskerna.

Det tredje projekt som tävlar bedrivs i Annerstaskolan i Huddinge. Där bedriver man i nära samarbete med föräldrarna en verksamhet som bl.a. gäller ökat utbud av fritidsaktiviteter och motverkande av mobbing.

Det här var några exempel på hur man arbetar lokalt i Sverige med brottsförebyggande frågor. Jag tycker att kammarens ledamöter, och kanske speciellt justitieutskottets ledamöter, då och då kanske borde ta tillfället i akt och besöka några av de kommuner som bedriver denna verksamhet. Jag tror att man kanske skulle kunna undvika många missförstånd på det sättet.

Fru talman! Så ser det ut, för att sammanfatta. Man måste förebygga brott, bekämpa brott och hindra återfall i brott. Man måste använda alla de politiska instrument som står till vårt förfogande. Man måste öka sysselsättningen, minska socialbidragsberoendet, öka antalet poliser, ha domstolar som klarar av också en alltmer komplicerad brottslighet, engagerade lärare, elever och föräldrar, fritidsverksamhet och idrottsrörelse, kultur och en human kriminalvård. Allt detta, fru talman, motverkar kriminalitet och ökar tryggheten i landet.

Anf. 136 GUN HELLSVIK (m) replik:

Fru talman! Morgan Johansson säger att den socialdemokratiska kriminalpolitiken bygger på förebyggande, bekämpande och återfallshindrande åtgärder. Jag utgår från att det är en beskrivning som man rimligen kan sätta på alla partiets kriminalpolitik. Då finns det skäl att fundera över vad som skiljer den socialdemokratiska kriminalpolitiken från övriga partiers. Jag har svårt att se det. Men vad vi kan se är däremot att under de år som Morgan Johansson beskrev, från början av 50-talet fram t.o.m. 1990, då vi hade en sexdubbling av den anmälda kriminaliteten, var den socialdemokratiska kriminalpolitiken så gott som helt dominerande. Om man jämför med andra länder finner man den skillnaden att i de flesta länder var det under dessa år maktskiftet. De enda länder där man hade en lika stabil regim var i de kommunistiska öststaterna.

Det är riktigt att vi i dag ligger på ungefär samma nivå som den som man hade nått upp till 1990. Och vi ska inte bråka om hur fluktuationerna har sett ut under detta årtionde. Men vi kan konstatera att vi i början av

Prot.
1999/2000:39
3 december

Rättsväsendet

90-talet var nere på ungefär en miljon, och i dag är vi tillbaka på ungefär samma nivå. Sedan kan man diskutera det. Men det som jag tycker att man bör notera är att vi på den borgerliga sidan i början av 90-talet fick möjlighet att driva vår kriminalpolitik under mycket starka protester från bl.a. socialdemokraterna. Och det intressanta är att många efter maktövertagandet 1994 har hävdad att socialdemokraterna till viss del har ändrat sin kriminalpolitik och apat efter den borgerliga politiken. Har Morgan Johansson funderat över om detta kanske kan spela en roll för att vi har brutit trenden från åren efter kriget?

Anf. 137 MORGAN JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Precis som jag sade kan man inte bara se sig blind på ett område, kriminalpolitiken, utan detta hänger samman med hela samhällets tillstånd. Och jag är helt övertygad om att ett samhälle där man satsar på att öka sysselsättningen för människor och att minska antalet människor som är socialbidragstagare, som man nu har lyckats göra, och håller samman landet så att inte klyftorna blir för stora, är bättre också ur brottsutvecklingssynpunkt. Det är jag helt övertygad om.

Sedan ska man nog vara lite försiktig när man argumenterar om statistik. Om antalet anmälda brott ökar under ett halvår eller ett år skyller man på den socialdemokratiska regeringen. Jag tror att Gun Hellsvik ska vara lite försiktig med sådant. Hon riskerar annars att hamna i ett läge där jag kan säga att antalet anmälda sexualbrott ökade med 30 % under den tid som Gun Hellsvik var justitieminister. Jag skulle aldrig få för mig att säga att det var Gun Hellsviks fel, eftersom jag vet att det hänger samman med annat. Låt oss därför komma bort från den här enkla och okomplicerade bilden att brottsutvecklingen bara har med kriminalpolitik att göra. Låt oss i stället se på hela samhället.

Jag kan avsluta med en fråga till Gun Hellsvik, när jag ser hur er politik på andra områden bedrivs. Tror Gun Hellsvik att en politik som innebär att man vidgar klyftorna i ett samhälle är bra för brottsutvecklingen i ett land?

Anf. 138 GUN HELLSVIK (m) replik:

Fru talman! Jag förstår inte varför Morgan Johansson ställer en sådan fråga till mig. Jag, som företrädare för Moderaterna, arbetar inte för några vidgade klyftor i samhället.

Dessutom var det intressant att höra Morgan Johansson använda nästan hela sin tid för att ta upp eventuell kritik mot den ena och den andra, vilket jag mycket tydligt i min replik visade inte var det som skulle diskuteras. Jag framförde inte heller någon kritik. Jag frågade om en ändrad kriminalpolitik kunde ha medverkat.

Jag vill i stället ställa en annan fråga. Under efterkrigstiden fram till 1990 hade socialdemokratin så gott som total dominans i den svenska politiken och total möjlighet att påverka utvecklingen i Sverige. Trots detta kan vi inte förneka att vi hade en kraftig utveckling av kriminaliteten. Vad berodde då den på, om nu socialdemokratin hade detta helhetsgrepp, eller drev man en annan politik än den som man anser vara den rätta?

Anf. 139 MORGAN JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Gun Hellsvik är då tillbaka i samma frågeställning. Vi styrde Sverige under efterkrigstiden. Antalet anmälda brott ökade – alltså är det sossarnas fel. Det är precis den linjen som Gun Hellsvik faktiskt försöker driva. Jag har sagt att om Gun Hellsvik gör det riskerar hon att få mothugg av den karaktär som jag nu ska ge exempel på nu. Om antalet anmälda brott har minskat under det första halvåret 1999 skulle det i så fall vara vår förtjänst. Så är det ju inte, utan det hänger samman med andra saker.

Sverige är inte ensamt om att ha denna utveckling när det gäller antalet anmälda brott. Jag var inne på orsakerna, att anmälningsbenägenheten i fråga om en del brott har ökat mycket kraftigt. Men även urbaniseringen och antalet ökade brottstillfällen och en minskad social kontroll är en utveckling som finns i hela västvärlden.

Min poäng med att lyfta fram klyftor i samhället var att jag vet vilken politik som Moderaterna driver på andra områden. Det är ju er politik på skatteområdet som väsentligt ökar klyftorna i samhället. Ni klarade inte av sysselsättningen när ni regerade. Då förlorade vi en halv miljon jobb. Det är när socialbidragstagandet ökar som ni visar att ni inte hanterar den sociala basen i vilken brottsligheten sedan gror. Det verkar som att om ni hade tagit detta på allvar och förstått den sociala basen och att man inte kan öka klyftorna hur som helst, då hade ni tagit en konflikt inom ert parti för att försöka få bort en mängd av de förslag som ni nu lägger fram, och som innebär att ni ökar klyftorna. Jag kan bara konstatera att eftersom ni inte har gjort det, har nog ni moderater i justitieutskottet egentligen en ganska svag ställning i ert parti.

Anf. 140 ANITA SIDÉN (m) replik:

Fru talman! Utifrån Morgan Johanssons anförande måste jag få ställa några frågor.

Brottsofferjourerna påstår sig ha fullt fog för att säga att brottsoffren inte vågar göra anmälan. Mörkertalen är ju allvarliga och framgår därmed inte av statistiken. Är inte Morgan Johansson orolig över siffrorna?

Att ungdomar rånar ungdomar är något som har ökat. Är inte Morgan Johansson bekymrad?

Våldsbrotten har ju blivit grövre, och de har dessutom ökat. Detta är också ett stort bekymmer, eller hur?

Jag nöjer mig med dessa frågor.

Anf. 141 MORGAN JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Självklart måste vi göra ytterligare satsningar på rättsväsendet framöver. Det har vi också talat om, inte minst i denna debatt. Vi skjuter till 150 miljoner kronor, och det kommer förmodligen att behövas ytterligare resurser. Men det som skiljer den gamla regeringen från den nya regeringen är två saker. Det ena är att den här regeringen och den här utskottsmajoriteten satsar mer pengar på rättsväsendet än vad den gamla borgerliga regeringen gjorde. Det framgår ju av Riksdagens revisorers rapport. Det är det första som skiljer.

Det andra som skiljer, Anita Sidén, är att de pengar som vi satsar är våra egna pengar. Det är inte pengar som vi har lånat av någon annan. Förr i världen, när den gamla regeringen styrde, lånade man till var tredje

polis och hade var tredje domare på kredit. Så är det inte längre. Vi skjuter till mer pengar till rättsväsendet, och det är dessutom våra egna pengar.

I och med det tror jag att om vi får fortsätta med den politiken kommer vi förmodligen också att kunna komma till rätta med många av de problem som finns i rättsväsendet – och som vi är väl medvetna om.

Anf. 142 ANITA SIDÉN (m) replik:

Fru talman! Det som vi diskuterar är förhållandena i dag, och förhållandena i dag är att Brottsoffermyndigheten har väldigt lång handläggningstid. Kan Morgan Johansson kommentera det?

Anf. 143 MORGAN JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Inte på något annat sätt än att vi har gett myndigheten de pengar den har äskat. Vi har höjt ramen för Brottsoffermyndigheten med det belopp den ville ha, och den fick de pengarna.

Vad vi nu ser framför oss är en helt omvänd situation. Nu har vi faktiskt en situation i samhället totalt sett där vi får lite pengar över till staten – och då kan man göra så här. Om det kommer in en myndighet och säger: Hej! Vi skulle behöva 1,65 miljoner till! så kan vi väga det mot andra behov och ta av det överskott vi har. För fem år sedan hade vi inget överskott – då hade vi ett stort underskott i stället. Då fick man bara fördela en massa nedskärningar. Nu kan man fördela de nytillkommande resurserna.

Detta innebär att hela diskussionen, och även det politiska klimatet, helt har förändrats. Det är därför som vi faktiskt med visst självförtroende kan säga att vi kommer att lösa de här problemen under de kommande åren – eftersom vi vet att skatteintäkterna och intäkterna till staten ökar så mycket som de gör.

Anf. 144 INGEMAR VÄNERLÖV (kd) replik:

Fru talman! Det var Ragnwi Marcelind som var apostroferad. Tyvärr har hon måst lämna sammanträdet.

Jag avstår från att komma in på den statistikdiskussion som Morgan Johansson ville få till stånd.

I stället vill jag lite grann beröra det resonemang kring den utplånade kurvan som han kommer in på. Jag tycker att hans framtoning är lite bedräglig. Det är nämligen lätt att få intrycket att det nu börjar bli frid och fröjd, att brottskurvan planar ut osv. Men varken Morgan Johansson eller någon annan heller, för den delen, kan vara omedveten om den tilltagande ungdomsbrottsligheten.

När justitieutskottet var på besök hos Riksåklagaren tog biträdande riksåklagaren Solveig Riberdahl upp frågan om de tilltagande ungdomsrånen i Stockholm. Detta är något som man har läst mycket om under det senaste året. Dessvärre är detta med att brotten går ned i åldrarna inte bara ett problem i storstäder, utan det finns även i mellanstora och mindre städer. Jag hade kontakt med närpolisen i Örebro för några månader sedan. Där berättade man om en praktiskt taget lavinartad ökning av brott bland barn, dvs. bland dem som är under 15 år. Var femte 14-åring var misstänkt för brott i Örebro förra året. Jag kommer från Vä-

nersborg, som är en liten stad. Även där läser man i lokaltidningen om barn som rånar barn. I BRÅ:s statistik kan man se en ökning på 10–15 %.

Jag vill fråga Morgan Johansson om han har några funderingar om hur han mot bakgrund av den tilltagande barn- och ungdomsbrottsligheten vill förbättra det brottsförebyggande arbetet.

Prot.
1999/2000:39
3 december

Rättsväsendet

Anf. 145 MORGAN JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Det är alls inte frid och fröjd. Det har väl framgått med önskvärd tydlighet under den här dagen, hoppas jag. I inläggen har vi tagit upp brott med nazistiska och rasistiska motiv. Ungdomsbrottsligheten har också tagits upp, och annat sådant som verkligen oroar oss. Jag tog själv upp sexualbrotten som ett av de områden där vi måste skärpa synen och även lagstiftningen. Det är alltså alls icke frid och fröjd.

Ingemar Vänerlöv tar upp ungdomsbrottsligheten och den nya förekomsten av ungdomar som rånar ungdomar eller barn som rånar barn osv. Jag vet att det ute bland de projekt som bedrivs av kommuner, föreningar, idrottsrörelser, kulturella föreningar osv. finns massor av goda exempel. Åk till Rinkebyskolan t.ex. och se hur man där redan från början tar hand om ungdomar som är på väg att kanske hamna snett!

Man måste spela på hela klaviaturen – hela politiken måste vara med och inte bara stat och kommun. Idrottsrörelser och föreningsliv ska också vara med. Där tror jag att vi har en utmärkt möjlighet att visa hur vi tar hand om de här ungdomarna och barnen.

Anf. 146 INGEMAR VÄNERLÖV (kd) replik:

Fru talman! Det var glädjande att höra att Morgan Johansson är så på det klara med den rådande situationen.

Jag är övertygad om att det brottsförebyggande arbetet bland dessa grupper *måste* bli framgångsrikt. Om det inte blir det kommer nämligen brottskurvan som nu kanske planar ut ganska snart att stiga igen, Morgan Johansson.

Anf. 147 CHRISTEL ANDERBERG (m):

Fru talman! Många talare har under dagens lopp vittnat om hur illa beställt det är med det svenska rättsväsendet. Jag vill med mitt anförande lyfta fram en liten bit av detta, nämligen det område som Socialdemokraterna i varje regeringsförklaring framhåller som ett av de mest prioriterade – kampen mot den ekonomiska brottsligheten.

När inrättandet av Ekobrottsmyndigheten, EBM, diskuterades här i kammaren den 12 februari 1997 anfördes från utskottsmajoritetens sida att man med EBM skulle råda bot på ett av de största problemen inom ekobrottsbekämpningen, nämligen den splittrade myndighetsorganisationen. Med EBM, sades det, visade regeringen att den tog krafttag mot den ekonomiska brottslighet som var ett så allvarligt samhällsproblem att den hotade grundläggande demokratiska värden.

Jag dristade mig redan då att ifrågasätta konstruktionen EBM och den socialdemokratiska regeringens s.k. krafttag mot ekobrotten. I dag, närmare två år efter det att EBM inrättades, tvingas jag tyvärr konstatera att de flesta av de farhågor vi moderater hyste har besannats.

EBM är en främmande fågel i svensk förvaltningsstradition. Den är dels en åklagarmyndighet, dels en central förvaltningsmyndighet direkt

under regeringen. Den står under ledning av en generaldirektör som är såväl under-, sido- som överordnad Riksåklagaren. Detta har naturligtvis inneburit att regeringen har byggt in kompetenskonflikter där ansvar och befogenheter är oklart definierade. Om något har EBM lett till att myndighetsstrukturen blivit än mer splittrad.

EBM är också en dyr myndighet. Ett av skälen till det är att den har en chefstätt som i övrigt är helt främmande för åklagar- och polisväsendet. Ett annat är att den s.k. staben växer mycket kraftigt på den operativa verksamhetens bekostnad. Ett tredje skäl är att man har byggt upp parallella organisationer för ekonomi- och personaladministration. Vi moderater har beräknat att de administrativa merkostnaderna uppgår till flera tiotals miljoner kronor årligen – medel som i stället borde ha kommit den operativa brottsbekämpningen till godo.

Sedan har vi anledning att ställa frågan vilken valuta vi får för de 250 miljoner EBM föreslås få i anslag. I TV-programmet *Striptease* som sändes den 23 november redovisades en kartläggning som redaktionen hade gjort av avgjorda mål vid EBM. Den visade att inte mindre än 70 % av målen var små enkla mål, t.ex. enklare bedrägeribrott och okomplicerade bokföringsbrott. I programmet intervjuades generaldirektören för EBM och chefen för EBM:s västra avdelning. Båda vitsordade att det förhåller sig så som *Striptease* hävdade. Chefen för EBM:s västra avdelning hävdade t.o.m. att det var bättre att EBM klarade av 250 småmål per år än ett fåtal stora och komplicerade mål.

Detta är inget mindre än en skandal, något som dock inte EBM bör lastas för, utan regeringen som tydligen inte tillräckligt har specificerat och avgränsat EBM:s uppgifter. Om Sveriges spetskompetens på ekoområdet inte klarar av de största och allvarligaste ekobrotten, vem ska då göra det? Ska vi fortsätta att lämna dem obeivrade? Det är tydligt att regeringen har abdikerat från det som den själv säger vara sin mest prioriterade uppgift.

Fru talman! I motion Ju302 har jag yrkat att EBM ska avvecklas i sin nuvarande form – observera inte avvecklas helt, utan i sin nuvarande form – och inlemmas i åklagarväsendet på det sätt som regeringen förutskickade från början. Dessutom har jag yrkat på att personal- och ekonomiadministrationen ska samordnas under Riksåklagaren.

Jag beklagar naturligtvis att utskottet inte har tillstyrkt min motion. Jag står givetvis kvar vid mina yrkanden, men avstår för tids vinnande från att yrka bifall till motionen nu. Jag avser att fortsätta att följa utvecklingen på ekobrottsområdet och återkomma med mina krav till dess att EBM faktiskt blir det vassa verktyg i ekobrottsbekämpningen som Ingvar Johnsson tidigare i debatten påstod att den var. Han hade uppenbarligen inte den blekaste aning om vad han pratade om.

Riksdagens revisorer har nu börjat en förstudie som återigen syftar till att kartlägga samhällets insatser mot den ekonomiska brottsligheten. Jag misstänker att vi får anledning att återkomma till ämnet EBM när den rapporten föreligger om inte förr.

Anf. 148 HANS KARLSSON (s):

Fru talman! Jag vill i mitt anförande ta upp frågor kring domstolsväsendet. I budgetpropositionen under utgiftsområde 4 och i det betänkande som kammaren har debatterat under dagen föreslås förändringar när det

gäller arbetsuppgifterna för tingsrätterna. Dels föreslås att inskrivningsverksamheten koncentreras till sju tingsrätter, dels att bouppteckningsverksamheten flyttas till skatteförvaltningen. Därutöver förs ett omfattande resonemang om effektivitet och utveckling av domstolarnas verksamhet.

Jag delar regeringens och utskottets bedömning när det gäller förslagen beträffande såväl inskrivningsverksamheten som bouppteckningsverksamheten. Det finns goda skäl att anta att en viss specialisering ökar effektiviteten och kvaliteten i handläggningen. Det förefaller också logiskt att skatteförvaltningen tar över bouppteckningsverksamheten.

Men det är viktigt att dessa förändringar inte leder fram till en omfattande nedläggning av tingsrätter. I budgetpropositionen beskrivs hur man arbetar med att utveckla och effektivisera domstolarnas verksamhet. Det ges exempel på hur tingsrätter kan samverka, t.ex. att personal kan tjänstgöra vid flera domstolar och att två domstolar kan ha en gemensam ledning.

Ett exempel som nämns i budgetpropositionen och betänkandet är tingsrätterna i Hallsberg och Örebro. Där visas vilka effektivitetsvinster som kan uppnås genom en sådan samverkan. Det handlar om effektivitetsvinster som inte behöver leda fram till negativa effekter.

Jag tycker detta är ett bra exempel. Men i det här sammanhanget blir det motsägelsefullt när vi samtidigt nås av rapporter om att Domstolsverket reser runt landet och pläderar för – som personalen uppfattar det – en omfattande nedläggning av tingsrätter.

Jag vill i det här sammanhanget fråga företrädare för justitieutskottet vilket mandat Domstolsverket har för sin, som personalen uppfattar det, nedläggningsturné.

Fru talman! Det finns väldigt många skäl för att i huvudsak behålla det nuvarande antalet tingsrätter. Jag ska inte här redovisa alla dessa skäl, men peka på några.

Självklart är det viktigt för rättsväsendets legitimitet att inte avstånden blir för stora. Det handlar såväl om geografiska avstånd, som försvårar för alla som har skäl att ta sig till en tingsrätt, som allmänhetens känsla för att det finns ett fungerande rättsväsende med närhet till människors vardag.

Vilken känsla för och kunskap om exempelvis en domstols roll får elever i skolan som kanske aldrig under sin skoltid får möjlighet att på ort och ställe följa och uppleva hur ett mål i en tingsrätt går till. Som jag ser det finns det skäl tro att en sådan situation motverkar allas vår strävan att stärka och utveckla demokratin i vid mening.

Men det handlar inte enbart om rättsväsendets funktionssätt och legitimitet, utan det handlar också om möjligheten för mindre orter att bibehålla och utveckla samhället. En nedlagd tingsrätt medverkar till att utarma kompetens och utvecklingskraft. Vid våra tingsrätter finns det många mycket kvalificerade arbetsuppgifter. När dessa jobb försvinner handlar det inte bara om ett antal arbetstillfällen vilka som helst, utan om arbetstillfällen som har mycket stor betydelse för hur en ort ska fungera och utvecklas.

Prot.
1999/2000:39
3 december

Rättsväsendet

Därutöver finns det naturligtvis mycket som talar för att exempelvis advokatkontor flyttar från en ort när tingsrätten läggs ned. Det bidrar ytterligare till att försämla en mindre ords förutsättningar att vara attraktiv för inflyttning av både människor och verksamheter.

Fru talman! Ny teknik är inte sällan motiv för att göra strukturförändringar. Inte sällan leder dessa också till centralisering av verksamheter. Jag tycker att det i stället borde vara så att ny teknik används så att viktiga verksamheter kan behållas på mindre orter. Det skulle möjliggöra en bättre balans mellan stora centrum och mindre orter. Jag anser att det är en politiskt mycket viktig uppgift att vi gör allt som står i vår förmåga för att vända den negativa befolkningsutveckling som vi har i stora delar av landet. Då ska vi också se till att de beslut som vi fattar här i kammaren stöder en sådan utveckling.

Fru talman! Jag vill avslutningsvis dels upprepa min fråga om vad som egentligen är avsikten med Domstolsverkets turné till tingsrätterna, dels understryka hur viktigt det är att finna andra metoder för att utveckla och effektivisera verksamheter än att lägga ned dem och utarma orter och landsdelar på strategiskt viktiga funktioner och kompetens.

Anf. 149 GUN HELLSVIK (m) replik:

Fru talman! Hans Karlsson frågade vilket mandat Domstolsverket har för den turné som uppfattas som en turné för nedläggning av tingsrätter. Ja, det är en fråga som även jag har haft anledning att ställa mig. Vi har också, vid en debatt och sedan i en motion som ingår i dagens betänkande, begärt att regeringen ska åläggas att lägga fram en plan bl.a. för domstolarnas framtida organisation. Tyvärr är det bara de borgerliga partierna som står bakom detta krav på regeringen. Det blir alltså ingen majoritet för det förslaget, vilket gör att jag måste hänvisa Hans Karlsson att ställa frågan till sin egen partikollega justitieminister Laila Freivalds, som tidigare inte har tyckt att riksdagen egentligen har med de här frågorna att göra.

Anf. 150 HANS KARLSSON (s) replik:

Fru talman! Jag noterar, Gun Hellsvik, att moderaterna i sin motion och reservation beskriver det på det sätt som Gun Hellsvik här återger.

Jag noterar också i det sammanhanget att moderaterna inte visar vad moderaterna vill åstadkomma för förändring, utan lägger det här i knät på regeringen. Då kan man ju fråga sig: Är det så att man från moderat håll inte vågar visa korten, utan den förändring som ska ske ska någon annan få skulden för? Det tycker jag är att vara passiv i politiken, Gun Hellsvik.

Jag tycker att det passar lite illa att på det sättet spela över en fråga där moderater ofta brukar ha en bestämd uppfattning.

Anf. 151 GUN HELLSVIK (m) replik:

Fru talman! Vi har ju bl.a. i vårt budgetförslag visat att vi är beredda att satsa mer på domstolsväsendet än vad regeringen gör. Vi har för nästa år över 100 miljoner mer än vad regeringen och socialdemokraterna har.

Det är också intressant att Hans Karlsson här har samma intresse som vi moderater, nämligen att få reda på vad som egentligen är tänkt. Det är ju faktiskt Regeringskansliet, inte ett enskilt parti, som har utredningsresurserna. När jag då ansluter mig till Hans Karlssons fråga till det utskott för vilket jag är ordförande, tas det väldigt illa upp att jag instämmer i frågan och menar att vi kanske skulle kunna kämpa tillsammans för att få det underlag som behövs och som Hans Karlsson efterfrågar.

Anf. 152 HANS KARLSSON (s) replik:

Fru talman! Men det är ju ändå på det sättet, Gun Hellsvik, att om man är verksam i ett politiskt parti så driver man politik och då har man en viss uppfattning om var man ska landa med det man vill åstadkomma.

Så som jag tolkar både motioner och den moderata reservationen avstår ni från att visa vad ni vill göra. I stället säger ni bara att någonting ska göras, vad som helst.

Anf. 153 ANDERS G HÖGMARK (m) replik:

Fru talman! Hans Karlsson är oroad över Domstolsverkets rundresor. Men han tycker att det är förträffligt att vi nu fattar beslut om förändringar av inskrivningsväsendet, som vi moderater tycker bör hänga ihop med att vi fattar ett samlat beslut.

Det finns ingen garanti i dag, om man fattar beslut om förändringar av inskrivningsväsendet, för att den personal som i ett hovrättsområde kanske arbetar på 15–20 olika tingsrätter flyttar till Eksjö eller Hässleholm. Det är personal som med stor sannolikhet inte kommer att flytta. Då står vi med akuta personalproblem, som jag pekade på i mitt tidigare anförande. Men det bejakar Hans Karlsson.

Sedan frågade han vad moderaterna har för uppfattning. Vi vill ha en rad reformer på området som säkerställer domstolarnas kompetens och rekryteringsmöjligheter, så att vi får de bästa juristerna, etc. Vi har redovisat detta tidigare i debatten.

Han säger också att vi inte vågar visa korten. Det är rimligt. Det står att regeringen styr riket. Det är en grundläggande tes i grundlagarna. Vi väntar på att regeringen ska presentera sitt underlag för beslut. Vi tror nämligen att det definitivt har ett värde att regeringen och sedan riksdagen fattar ett beslut om de förändringar som vi kanske kan bli överens om – det beror på vilka förslag regeringen lägger fram.

Ju snabbare detta kan ske, ju snabbare regeringen kan redovisa detta, desto tidigare kan justitieutskottet diskutera detta utifrån olika utgångspunkter och gärna, som Ingvar Johnsson antydde, försöka komma överens i sådana här centrala fundamentala frågor.

Jag delar därför Hans Karlssons oro för att den här typen av reformverksamhet underifrån som inte har ett brett helhetsperspektiv, länder domstolsväsendet till någonting som inte är bra.

Anf. 154 HANS KARLSSON (s) replik:

Fru talman! Men, Anders G Högmark, jag har ju också erfarenhet av att ha suttit i denna kammare i opposition. Och vad jag kan erinra mig, även om det nu börjar bli ett tag sedan, lade vi socialdemokrater fram konkreta förslag. I varje fall talade vi om i vilken riktning vi önskade att utvecklingen skulle gå.

Men jag finner inte någon sådan riktning i de moderata förslagen. Jag vet inte om jag har läst dem dåligt, men jag kan inte se åt vilket håll moderaterna vill gå. Vill man ha en omfattande nedläggning av tingsrätter eller vill man behålla de små tingsrätterna ute i landsorten? Det går inte att utläsa vad moderaterna vill.

Sedan tycker jag inte att man kan friskriva domstolsväsendet och inte heller tingsrätterna från krav på effektivisering, på att ta till sig ny teknik och på att utveckla arbetet. Men vad jag tycker är viktigt, och vad som var poängen i det jag hade att säga, är att man måste se till att en sådan här förändring inte leder till att vi utarmar både rättsväsendets legitimitet och delar av landets möjligheter att vara intressanta för människor att bo och leva i.

Anf. 155 ANDERS G HÖGMARK (m) replik:

Fru talman! Jag ska lugna Hans Karlsson med att säga att när vi kommer att ta ställning till det förslag som regeringen lägger fram kommer det säkert inte att innebära någon massnedläggning av små tingsrätter. Vi har över huvud taget inte preciserat oss därför att vi vill ha en öppenhet.

Vi vill definitivt inte starta processen på det sätt som Domstolskommittén en gång fick som direktiv: minus 200 miljoner kronor och hypotesen att hälften av tingsrätterna skulle läggas ned. Det var det som blockerade allt vettigt arbete. I den utredningen, Domstolskommittén, redovisade moderata företrädare bl.a. en rad möjligheter som den nya tekniken innebär. Vi vill med andra ord ha öppenhet för att ta till sig ny teknik och markera behovet av kompetens.

Man kan föra resonemang på olika sätt om samverkan mellan olika tingsrätter. Man kan även föra resonemang – det nämnde jag också i mitt anförande – om den nuvarande rättegångsbalken, om vad den har för regler och begränsningar och om man inte bör göra en ny översyn.

Men, som sagt, för att lugna Hans Karlsson över helgen och helst lite längre: Det blir ingen massnedläggning av tingsrätter. Var alldeles lugn!

Anf. 156 HANS KARLSSON (s) replik:

Fru talman! Jag tackar för det, Anders G Högmark.

Anf. 157 INGVAR JOHNSON (s):

Fru talman! Jag vill bara lägga till att utskottsmajoriteten ju skriver att vi utgår från att behovet av både lokal förankring och geografiska förhållanden i skilda delar av Sverige ska beaktas när man går in i slutfasen av reformarbetet.

Sedan tycker jag till skillnad från de moderater som har yttrat sig att det ändå är en bra arbetsmetod att Domstolsverket för dialoger för att ta vara på de synpunkter som finns på hur man ska kunna gå vidare. Det är en förändring som alltså kan växa fram underifrån.

Sedan får vi ju så småningom ta ställning till den skrivelse som ska komma från regeringen. Jag tycker att det är viktigt att säga, fru talman, att det naturligtvis inte är Domstolsverket som lägger ned några tingsrätter. Enligt lag är det beslut som fattas av regeringen.

Anf. 158 HANS KARLSSON (s):

Fru talman! Jag tycker att det som Ingvar Johnsson säger beträffande Domstolsverkets roll på sätt och vis låter betryggande. Icke desto mindre får den här turnén den följden att man talar i termer av att vissa tingsrätter kommer att läggas ned inom en viss tidsperiod. Sådant kan bli självuppfyllande, om det ges en ensidig information och inte minst om personalen uppfattar det så att det gäller att så snabbt som möjligt söka sig någon annanstans. Jag tycker att det är olyckligt, och jag undrar om det verkligen är denna roll som Domstolsverket ska ha.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 7 december.)

Prot.
1999/2000:39
3 december

Rättsväsendet

9 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades

Proposition

1999/2000:29 Statens ägande i Celsius AB

Arbetsmarknadsutskottets betänkande

1999/2000:AU1 Utgiftsområdena 13 Ekonomisk trygghet vid arbetslöshet och 14 Arbetsmarknad och arbetsliv

10 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 3 december

1999/2000:327 av *Berit Jóhannesson* (v) till försvarsminister Björn von Sydow

Samarbete om minröjning

1999/2000:328 av *Ulla-Britt Hagström* (kd) till statsrådet Ingegerd Wärnersson

Idrott i gymnasieskolan

1999/2000:329 av *Maria Larsson* (kd) till statsrådet Ingela Thalén

Olika beräkningsregler för olika bidrag

1999/2000:330 av *Tuve Skånberg* (kd) till försvarsminister Björn von Sydow

Nedläggning av KA 2

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 7 december.

Prot.
1999/2000:39
3 december

11 § Anmälan om skriftligt svar på fråga

Anmäldes att skriftligt svar på följande fråga inkommit

den 3 december

1999/2000:288 av *Murad Artin* (v) till utrikesminister Anna Lindh
Diskriminerande lagstiftning i Turkiet

Svaret redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 7 december.

12 § Kammaren åtskildes kl. 16.10.

Förhandlingarna leddes
av förste vice talmannen från sammanträdets början t.o.m. 8 § anf. 30
(delvis),
av tredje vice talmannen därefter t.o.m. anf. 81 (delvis),
av förste vice talmannen därefter t.o.m. anf. 128 (delvis) och
av andre vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

TOM T:SON THYBLAD

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

Prot.
1999/2000:39
3 december

1 § Meddelande om val av en ställföreträdande ombudsman vid JO-ämbetet	1
2 § Meddelande om preliminär plan för kammarens sammanträden	1
3 § Meddelande om vissa hålltider i riksdagens planering	1
4 § Meddelande om skriftliga frågor och svar under juluppehållet	1
5 § Meddelande om frågestund	1
6 § Hänvisning av ärenden till utskott	2
7 § Förnyad bordläggning	2
8 § Rättsväsendet	2
Justitieutskottets betänkande 1999/2000:JuU1	2
Anf. 1 GUN HELLSVIK (m).....	2
Anf. 2 ALICE ÅSTRÖM (v).....	5
Anf. 3 GUN HELLSVIK (m) replik.....	7
Anf. 4 ALICE ÅSTRÖM (v) replik.....	7
Anf. 5 GUN HELLSVIK (m) replik.....	8
Anf. 6 ALICE ÅSTRÖM (v) replik.....	8
Anf. 7 RAGNWI MARCELIND (kd).....	8
Anf. 8 ALICE ÅSTRÖM (v) replik.....	12
Anf. 9 RAGNWI MARCELIND (kd) replik.....	13
Anf. 10 ALICE ÅSTRÖM (v) replik.....	13
Anf. 11 RAGNWI MARCELIND (kd) replik.....	14
Anf. 12 GUNNEL WALLIN (c).....	14
Anf. 13 ALICE ÅSTRÖM (v) replik.....	17
Anf. 14 GUNNEL WALLIN (c) replik.....	18
Anf. 15 ALICE ÅSTRÖM (v) replik.....	18
Anf. 16 GUNNEL WALLIN (c) replik.....	18
Anf. 17 SIW PERSSON (fp).....	19
Anf. 18 KIA ANDREASSON (mp).....	22
Anf. 19 RAGNWI MARCELIND (kd) replik.....	26
Anf. 20 KIA ANDREASSON (mp) replik.....	26
Anf. 21 RAGNWI MARCELIND (kd) replik.....	27
Anf. 22 KIA ANDREASSON (mp) replik.....	27
Anf. 23 GUN HELLSVIK (m) replik.....	27
Anf. 24 KIA ANDREASSON (mp) replik.....	28
Anf. 25 GUN HELLSVIK (m) replik.....	28
Anf. 26 KIA ANDREASSON (mp) replik.....	28
Anf. 27 GUNNEL WALLIN (c) replik.....	29
Anf. 28 KIA ANDREASSON (mp) replik.....	29
Anf. 29 GUNNEL WALLIN (c) replik.....	29
Anf. 30 KIA ANDREASSON (mp) replik.....	29
Anf. 31 INGVAR JOHNSSON (s).....	29
Anf. 32 SIW PERSSON (fp) replik.....	33
Anf. 33 INGVAR JOHNSSON (s) replik.....	34

Anf. 34	SIW PERSSON (fp) replik.....	34
Anf. 35	INGVAR JOHNSSON (s) replik	34
Anf. 36	GUNNEL WALLIN (c) replik.....	34
Anf. 37	INGVAR JOHNSSON (s) replik	35
Anf. 38	GUNNEL WALLIN (c) replik.....	35
Anf. 39	INGVAR JOHNSSON (s) replik	36
Anf. 40	RAGNWI MARCELIND (kd) replik.....	36
Anf. 41	INGVAR JOHNSSON (s) replik	37
Anf. 42	RAGNWI MARCELIND (kd) replik.....	37
Anf. 43	INGVAR JOHNSSON (s) replik	38
Anf. 44	GUN HELLSVIK (m) replik	38
Anf. 45	INGVAR JOHNSSON (s) replik	39
Anf. 46	GUN HELLSVIK (m) replik	39
Anf. 47	INGVAR JOHNSSON (s) replik	39
Anf. 48	Justitieminister LAILA FREIVALDS (s)	40
Anf. 49	GUN HELLSVIK (m) replik	43
Anf. 50	Justitieminister LAILA FREIVALDS (s)	43
Anf. 51	GUN HELLSVIK (m) replik	43
Anf. 52	Justitieminister LAILA FREIVALDS (s)	44
Anf. 53	GUNNEL WALLIN (c) replik.....	44
Anf. 54	Justitieminister LAILA FREIVALDS (s)	44
Anf. 55	GUNNEL WALLIN (c) replik.....	45
Anf. 56	Justitieminister LAILA FREIVALDS (s)	45
Anf. 57	RAGNWI MARCELIND (kd) replik.....	46
Anf. 58	Justitieminister LAILA FREIVALDS (s)	46
Anf. 59	RAGNWI MARCELIND (kd) replik.....	46
Anf. 60	Justitieminister LAILA FREIVALDS (s)	46
Anf. 61	SIW PERSSON (fp) replik.....	47
Anf. 62	Justitieminister LAILA FREIVALDS (s)	47
Anf. 63	SIW PERSSON (fp) replik.....	48
Anf. 64	MAUD EKENDAHL (m).....	48
Anf. 65	KIA ANDREASSON (mp) replik.....	49
Anf. 66	MAUD EKENDAHL (m) replik.....	50
Anf. 67	KIA ANDREASSON (mp) replik.....	50
Anf. 68	MAUD EKENDAHL (m) replik.....	50
Anf. 69	YVONNE OSCARSSON (v).....	50
Anf. 70	RAGNWI MARCELIND (kd) replik.....	52
Anf. 71	YVONNE OSCARSSON (v) replik	53
Anf. 72	RAGNWI MARCELIND (kd) replik.....	53
Anf. 73	YVONNE OSCARSSON (v) replik	53
Anf. 74	MAUD EKENDAHL (m) replik.....	54
Anf. 75	YVONNE OSCARSSON (v) replik	54
Anf. 76	MAUD EKENDAHL (m) replik.....	55
Anf. 77	YVONNE OSCARSSON (v) replik	55
Anf. 78	GUNNEL WALLIN (c) replik.....	55
Anf. 79	YVONNE OSCARSSON (v) replik	55
Anf. 80	MARGARETA SANDGREN (s).....	55
Anf. 81	GUNNEL WALLIN (c) replik.....	58
Anf. 82	MARGARETA SANDGREN (s) replik	58

Anf. 83	GUNNEL WALLIN (c) replik	59
Anf. 84	MARGARETA SANDGREN (s) replik	59
Anf. 85	MAUD EKENDAHL (m) replik	59
Anf. 86	MARGARETA SANDGREN (s) replik	59
Anf. 87	MAUD EKENDAHL (m) replik	60
Anf. 88	MARGARETA SANDGREN (s) replik	60
Anf. 89	ANDERS G HÖGMARK (m)	61
Anf. 90	MARGARETA SANDGREN (s) replik	65
Anf. 91	ANDERS G HÖGMARK (m) replik	66
Anf. 92	MARGARETA SANDGREN (s) replik	66
Anf. 93	ANDERS G HÖGMARK (m) replik	66
Anf. 94	ALICE ÅSTRÖM (v) replik	67
Anf. 95	ANDERS G HÖGMARK (m) replik	67
Anf. 96	ALICE ÅSTRÖM (v) replik	68
Anf. 97	ANDERS G HÖGMARK (m) replik	69
Anf. 98	KIA ANDREASSON (mp) replik	69
Anf. 99	ANDERS G HÖGMARK (m) replik	70
Anf. 100	KIA ANDREASSON (mp) replik	70
Anf. 101	ANDERS G HÖGMARK (m) replik	70
Anf. 102	INGVAR JOHNSON (s) replik	70
Anf. 103	ANDERS G HÖGMARK (m) replik	71
Anf. 104	INGVAR JOHNSON (s) replik	71
Anf. 105	ANDERS G HÖGMARK (m) replik	71
Anf. 106	INGEMAR VÄNERLÖV (kd)	72
Anf. 107	KIA ANDREASSON (mp) replik	76
Anf. 108	INGEMAR VÄNERLÖV (kd) replik	77
Anf. 109	KIA ANDREASSON (mp) replik	77
Anf. 110	INGEMAR VÄNERLÖV (kd) replik	77
Anf. 111	ALICE ÅSTRÖM (v) replik	77
Anf. 112	INGEMAR VÄNERLÖV (kd) replik	78
Anf. 113	ALICE ÅSTRÖM (v) replik	78
Anf. 114	INGEMAR VÄNERLÖV (kd) replik	79
Anf. 115	INGVAR JOHNSON (s) replik	79
Anf. 116	INGEMAR VÄNERLÖV (kd) replik	80
Anf. 117	INGVAR JOHNSON (s) replik	80
Anf. 118	HELENA FRISK (s)	80
Anf. 119	GUN HELLSVIK (m) replik	82
Anf. 120	HELENA FRISK (s) replik	83
Anf. 121	GUN HELLSVIK (m) replik	83
Anf. 122	HELENA FRISK (s) replik	83
Anf. 123	JEPPE JOHNSON (m)	83
Anf. 124	SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v)	86
Anf. 125	JEPPE JOHNSON (m) replik	88
Anf. 126	SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v) replik	89
Anf. 127	JEPPE JOHNSON (m) replik	89
Anf. 128	SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v) replik	89
Anf. 129	GUNNEL WALLIN (c) replik	90
Anf. 130	SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v) replik	90
Anf. 131	GUNNEL WALLIN (c) replik	90

Anf. 132 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v) replik	90
Anf. 133 GÖRAN NORLANDER (s).....	90
Anf. 134 ANITA SIDÉN (m).....	92
Anf. 135 MORGAN JOHANSSON (s)	94
Anf. 136 GUN HELLSVIK (m) replik	97
Anf. 137 MORGAN JOHANSSON (s) replik	98
Anf. 138 GUN HELLSVIK (m) replik	98
Anf. 139 MORGAN JOHANSSON (s) replik	99
Anf. 140 ANITA SIDÉN (m) replik	99
Anf. 141 MORGAN JOHANSSON (s) replik	99
Anf. 142 ANITA SIDÉN (m) replik	100
Anf. 143 MORGAN JOHANSSON (s) replik	100
Anf. 144 INGEMAR VÄNERLÖV (kd) replik	100
Anf. 145 MORGAN JOHANSSON (s) replik	101
Anf. 146 INGEMAR VÄNERLÖV (kd) replik	101
Anf. 147 CHRISTEL ANDERBERG (m).....	101
Anf. 148 HANS KARLSSON (s).....	102
Anf. 149 GUN HELLSVIK (m) replik	104
Anf. 150 HANS KARLSSON (s) replik	104
Anf. 151 GUN HELLSVIK (m) replik	104
Anf. 152 HANS KARLSSON (s) replik	105
Anf. 153 ANDERS G HÖGMARK (m) replik	105
Anf. 154 HANS KARLSSON (s) replik	105
Anf. 155 ANDERS G HÖGMARK (m) replik	106
Anf. 156 HANS KARLSSON (s) replik	106
Anf. 157 INGVAR JOHNSSON (s).....	106
Anf. 158 HANS KARLSSON (s).....	107
(Beslut skulle fattas den 7 december.).....	107
9 § Bordläggning.....	107
10 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	107
11 § Anmälan om skriftligt svar på fråga.....	108
12 § Kammaren åtskildes kl. 16.10.	108

